

Marius Nuy

Dagboek 2009

Dit dagboek bevat de teksten die Marius Nuy vanaf 25 oktober 2006 dagelijks publiceerde op zijn blog *Whisperings of the soul*. Op deze plaats zijn zijn teksten integraal als pdf te downloaden. De reacties van lezers heb ik niet aan deze teksten toegevoegd. In dit deel de jaargang 2009.

Enno Nuy oktober 2016

1 januari 2009

The heart of wisdom

Thanks for the wonderful gifts
of attention, recognition & encouragement,
reciprocal warmth is indispensable.

I really regret the many mistakes
which I committed, the disappointments
which I caused.

I wish all of you a very healthy new year,
strength and tenderness, above all
a year in your own balance,
an exiting path, not too difficult,
until the last page of 2009.

3 januari 2009

Het beeld vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (9)

Het is natuurlijk de comeback van de winter die grote delen van Europa verrast, ditmaal dus niet in de vorm van een eenmalige sneeuwstorm die tegelijk alles ontregelt en zorgt voor geruzie over het al dan niet tijdig afgeven van een weerswaarschuwing of over het ontbreken van gepaste scenario's, maar in de gedaante van aanhoudende vorst, harde kou in een aangename zon, een weertype dat alom als het gezondst wordt beschouwd en als een bron van vreugde over wandelingen, ijspret of zegetochten met het heerlijke vooruitzicht op warme chocolademelk, erwtensoep of een stampot met spek en worst.

Hoewel er later nog wel enkele zijn gevolgd, zoals in 1985 en 1986, herinner ik me vooral die ijzeren winter van 1963 en zie ik hoe Reinier Paping met ijspegeltjes aan zijn wenkbrauwen en kleine mannenbaard in woeste stuifsnieuw en windgestriem de Elfstedentocht won, evenals Eric Carlsson met zijn Saab 96 voor de tweede achtereenvolgende keer de beroemde rally van Monte Carlo. Wonderlijk hoe dergelijke beelden je zo'n 45 jaar later voor de geest komen als was het pas gebeurd. De tijd, de inprenting, het geheugen, het zijn fascinerende fenomeen in een mensenleven.

Sneeuw en ijs zorgen voor verrukkelijk wintervermaak en familieplezier, voor uitdagende en alles beproevende wedstrijden, voor schilderijen, voor foto's waarop de eerste schaatsschreden achter een stoeltje of kleine slee zijn vastgelegd, lieve smoeltjes met betraande oogjes of een beteuterd kijken omdat het maar niet wil lukken op die desnoods dubbele schaatsmessen, van trotse, ontroerde en aanmoedigende ouders of, en dat vind ik werkelijk het mooist, van een kleine groep mensen die, als ware het in schoonschrift reeds geschreven, in de meest gelijke en ontspannen cadans over het ijs razen, soms rakelings langs het riet, met aan de oever de wilg, een van de meest wonderlijk mooie bomenreeks die er bestaat.

[MN, 'Comeback van de wintervorst'. Collage van links naar rechts: het schilderij "Winterlandschap waarin zich de fysieke vorm van de aardgodin manifesteert" van Henk Bloemhof, twee van schaatssprekende foto's van Margreet, het schilderij "Winternacht" van Marian Beek, foto "Bevroren roos" van Margreet en ten slotte een ogenschijnlijk winters buitenbeentje :)), "Topvoetbal" van Marius van Dokkum. Ik realiseer me dat de vlag de lading niet helemaal dekt, maar met de wintervorst

doemen nu eenmaal persoonlijke associaties op. And as I said before, I do hide myself in difficult times behind the curtains of abstraction.

Bij wijze van update hier toch nog - maandag 5 januari - het in wezen bedoelde schilderij "Rondje schaatsen" van Marius van Dokkum. Het "grote schaatsen" gaat nu toch immers werkelijk beginnen deze week, het ijs zal ruim twaalf cm dik zijn.]

7 januari 2009

Een schilderij vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (10)

Ronduit komisch, deze knappe impressie van de in symbolische zin krachtige doorzetter, uit al zijn macht gedreven de dreigende donderbui vóór te blijven en zijn 'gewichtige' passagier die angstig achterom kijkt en 'de bui al ziet hangen'. "Oh, mijn God ... wat moet ik doen? Met angst en beven, we gaan een onmogelijk en onbegaanbaar pad." Is het wel een pad? Nee, dit is humor, ik vermoed niet echt een diepzinnige boodschap, ook al kunnen we die er aan toeschrijven, bijvoorbeeld over het belang van samenwerken, op een tandem al helemaal, of over de weerstand die we kunnen ondervinden en de vechtlust die nodig is deze te overwinnen. Wil de man zich bewijzen? Dreigt er regen en bliksem, of eerder een verschrikkelijke valpartij? Nog één trap en hij is buiten adem, - een aandoenlijk en geestige vertoning.

Het kan ook, en dat durf ik gerust te bekennen, dat het beeld 'an sich' mijn eigen leven weerspiegelt. Ik bewoon nu al enkele jaren dit almaar voller wordende eiland en mijn chronische pijn hindert me vooruit te komen, zoals ook andere zielsgebieden onaangenaam getroffen zijn – maar laten we 't maar houden op dat wat komiektragische schilderij van Ven Dokkum. Het zegt, bedenk ik me nu, dat je enkele graden van koers moet veranderen – dan komt het schip in een heel andere haven aan, dat hindert niet, als je je maar geborgen voelt.

[© MN. Schilderij "Weerstandem" van Marius van Dokkum. Het doet me trouwens ook denken aan de weinig voldoening gegeven film "Comme une image", onlangs op Canvas, waarin alle met elkaar verbonden personages wederzijds op weerstanden stuiten en niet op het idee komen eens door het oog het van de ander te kijken en daarom blijven de deels onderhuidse vetes of blijken van onbegrip voortbestaan. Dat is niet een pad naar vooruitgang, verandering, dialoog of harmonie. Elke dialoog werd verzuurd door licht sarcasme waardoor het zwijgen en de afkeer nog sterker werden.]

9 januari 2009

Zelden blijkt geluk geheel spoorloos

Er is niet alleen een enorme behoefte, maar ook een noodzaak om te willen weten waar je vandaan komt, wie je ouders zijn en wat hun verhaal is over de scheuren in het familieleven, of je nog broers en zussen hebt, kortom, of de stenen op je levenspad waar je tot nu telkens over struikelde eens kunnen worden opgeruimd. Het ontroert me wanneer het Derk Bolt van het programma 'Spoorloos' na eindeloos puzzelen en urenlang reizen lukt om in dichtbevolkte steden in verre landen ouders op te sporen die vaak een generatielang geen enkel contact meer hadden met hun zoon of dochter, geadopteerd en grootgebracht door een Nederlandse familie. Veel achtergrondverhalen lijken op elkaar, een gelijkenis die zich toont in barre armoe, geheime per ongeluk ontstane zwangerschappen en gedwongen afstand, soms bewust om het kind, altijd en overal de zwakste, eenzelfde lot te besparen, verdringing van de geschiedenis of levenslang verdriet en gevoelens van schuld en schaamte.

Zo zag ik van de week hoe de bij een Nederlandse schippersfamilie opgegroeide Nathalie met spanning en tranen de zoektocht van Derk volgde naar haar moeder in Colombia, van het bevolkingsregister naar een ziekenhuis en kindertehuis, van een lokale radiozender naar een van de beroerste wijken van Bogota en van daaruit met een zus van Nathalie naar een verafgelegen armzalig boerderijtje, in een overigens betoverend landschap. Haar moeder was zwanger geworden van een man die niets dan slechts in de zin had, maar de schande moest gescheiden blijven van de kleine dorpsgemeenschap. Zo was zij als jonge vrouw weggevoerd, gedeporteerd naar het huis van de geheime geboortes. Direct na de bevalling werd haar kind, zonder dat ze het mocht zien, bij haar weggehaald en om de verwarring nog groter te maken moest zij verscheidene andere baby's in het tehuis de borst geven. De diepe wond in haar hart is nooit geheeld, op het kleine geluk na dat het leed met haar latere gezin gedeeld kon worden.

Niets stond een liefdevolle hereniging met Nathalie ergens in Bogota nog in de weg, alles was gedaan om heimwee en lijden uit hun bizarre klemmen te verlossen. Een altijd schurende leegte werd gevuld met herkenning, liefde, verhalen, begrip en vergeving. De tocht was volbracht.

[© MN, in 'Een stukje paradijs'. Afbeelding: schilderij "Roots" van Jo Joosten, geschreven tijdens muziek van de film "Motorcycle diaries".]

10 januari 2009

Een pagina uit een winters dagboek

Als ik vanuit het eilandvenster door de ramen kijk van de twee aaneengesloten kamers van het woonhuis, dan zie ik dat de haag bedekt is met sneeuw en als ik opsta en verder naar links kijk, zie ik dat de binnentuin een dun wit laken over zich heeft, maar indrukwekkend is het allemaal niet. Wel koud zo te zien, al schijnt er een dunne zon, niet somber maar sober. Het liefst ging ik naar een warm land om op het terras van een aardig hotelletje te schrijven bij heerlijke cappuccino's en met een rokertje (wat verdorie vrijwel nergens meer mag, vaak zelfs buiten niet - al is het bespottelijk te klagen over de verboden waar de vrijheid in grote delen van de wereld nog geringer is dan een speld in een hooiberg of een leeggeschraapte pot), maar in mijn mobiliteit ben ik te beperkt of te afhankelijk, dus méér dan een kleine onmogelijke droom is het niet. Over de pijn van schedeldak tot schouderblad, een kwart mens, zal ik maar zwijgen. Feitelijk vertoef ik nu al jaren op dit eiland, mijn tafel staat te vol met boeken, beelden en schilderijen waarvoor eenvoudig geen ruimte meer is maar die ik maar 'laat' omdat ze een onafscheidelijk deel zijn van wie ik ben - een dichter die volgende maand de zes kruisjes hoopt te halen, een man met een weelderige kop haar, een man die van muziek houdt en straks verder leest in een boek van Hemingway - 'Amerikaan in Parijs' - en die vanmorgen een gedicht schreef over wat er zich vorig jaar afspeelde.

Laat levensmoed als een boom elk ons deel zijn

De dichter lag eenzaam tussen de lakens
en hoorde plots haar snikken in de nacht, wilde
opstaan voor de nodige troost maar
een hevige angst drukte hem in de kussens.

Zo weet de een niet wat de ander
doorstaat, ieder in het lijden alleen, het is
een onverdraaglijke gedachte dat de liefde
grenzen kent waar ze juist niet horen te zijn.

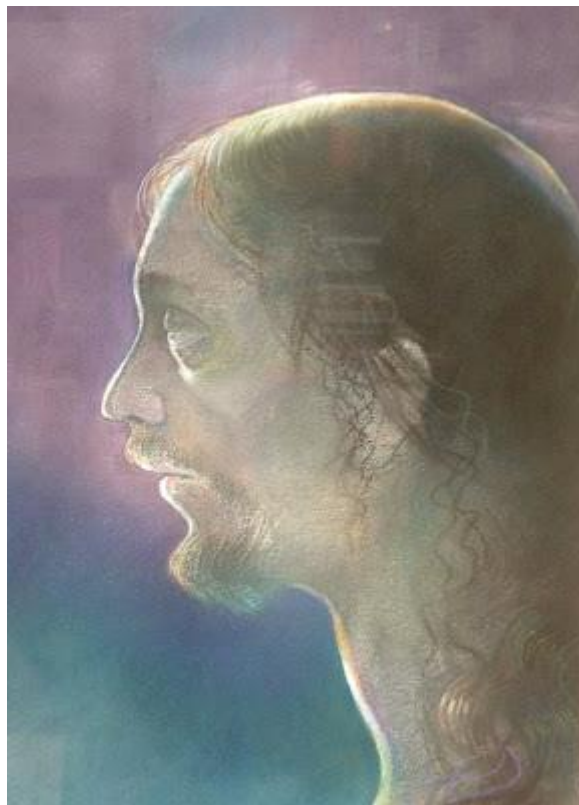
Even bedenkt hij het gefluister, laten we alles
ongedaan maken, we witten het huis, we zaaien
papavers en geven een feest voor hen die de liefde
geloven en er niet met smalende lach vandaan gaan.

Maar we moeten verder, verder met wat we geschonken
kregen, daarom behoud ik de vreugdes van haar liefde
als een fundament voor andere perspectieven. Wat nu teloor
lijkt, is niet een graf voor de nieuwe dageraad.

Hoewel het in mijn situatie wat bizar is, zagen we van de week een 'mooie' film naar het boek van Ian McEwan, 'Enduring love', een film met een bijna voor onmogelijk te houden happy end. Ik denk ook dat het eerder een droombeeld was van de wat excentrieke maar begaafde docent Joe, een droom die lijkt op de derde strofe van het gedicht, dat alles ongedaan zou blijken en dat hij zijn geliefde keramiste 'gewoon' en alsnog een huwelijksaanzoek kon doen, ware het niet dat Jed, een zwervende stalker met een op 't oog beminnelijke maar psychopathische uitstraling haar had vermoord en Joe op zijn beurt in een geveinsde verzoeningspoging het bebloede mes in Jed's hand omdraaide en hem eveneens dodelijk trof. Een onuitwisbaar drama en de zo gewenste feestelijkheid met Claire was voorgoed teloor.

[© MN, 'Mijmeringen in wintertijd'. Painting by Stanly William Moore.]

12 januari 2009

Het lied voor zijn jarenlange muze is gebroken

De dichter ziet om naar al zijn akkers,
ze zijn niet verloren, maar er is evenmin
over te schrijven alsof er nog een strook land
vrij is. Het slotwoord is al geschreven

en gaat over de fragiliteit van liefde.

De dichter is geen rots gebleken en betreurt
dat hij en zijn lief een ander pad kiezen, hopelijk
met een hart, maar tevens met 't hart onder de arm.

Hier wonen nu twee verlaten mensen die elk
hun have en goed verzamelen, de herinneringen
en verlangens onder de huid, maar met dit gedicht nu
zal alles voorgoed gaan slapen.

[© MN, in "Tot ik mezelf uitroei voor wie ik liefheb", zei Christine D'haen, maar onze realiteit is tot verdriet anders dan het woord
van Christine doet vermoeden of hopen. Beter is: 'De waarheid aan het licht'.
(Een vervolg op het vorige, maar het had er ook aan kunnen voorafgaan.) Afbeelding: painting by Broderson.]

13 januari 2009

Zoals vogels de kilte van de regen wegfluiten

Zij, een moedig dichter, moeder en twijfelkind,
die weet welk sporenleed zij trotseerde
en in vingers van drama en almaar méér thuis;

op het podium een stem als rimpels op een trom,
maar wakker en zachter op de rand van het bed
zoekend naar schrift, naar taal en tederheid,

's morgens, als het eerste licht weer verschenen is,
vér, ver zuidwaarts van het hart hier vandaan,

daar is zij, en hier dit woord, als blijk van Danker.

[© MN, Voor mijn Dichter in het Zuiden. Eind vorig jaar verscheen bij Zonnekindproductions de fraaie bundel *Als Blijk Van Danker*, gedichten als fakkels van Hans Danker en zijn dochter Danny Danker (1974). Zij, als ik, kennen de stem van pijn, nee, *clean* zijn we niet. Eerder verscheen van haar hand *Van De Gekken* – zie www.zonnekindproductions.info; 97 pag., € 15,-.

De foto dateert van 2007.]

16 januari 2009

Een 'beeld' vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (11)

Ja, ik kan niet anders dan toegeven onmiddellijk te kijken naar de schoonheid van de billen en die fraaie lijn langs haar rechterschouder, dat zal wel het 'natuurlijke' oog van de man zijn, terwijl haar ogen serieus lezend op de wand gericht zijn, maar waarom naakt? Elke kunstenaar schetst en schildert of aquarelleert naakten, elke fotograaf zoekt een welwillend model voor zijn lens want niets lijkt méér bekoorlijk dan de blote pose van een vrouw, bij voorkeur in een landschap, op een sofa of in een variatie van houdingen in de studio.

Toch trof deze foto een andere lijn in mijn gedachten, of beter, in mijn herinnering. Henry Miller had in zijn prachtige bungalow in het ongelooflijk mooie landschap van Big Sur, Californië, een wand die precies zo, maar wellicht kleurrijker, vol stond met gedichten, aforismen, schetsjes en gekkigheden, geschreven of getekend door zijn gasten, met een pen, potlood of pastelkrijt. Huiselijke en

ongetwijfeld amusante graffiti, handschriften van talrijke kunstenaars, schrijvers en dichters. Zou ik hiermee het mogelijke vooroordeel, dat een man slechts kijkt met het oog, kunnen doorschrappen? Misschien is het wel een vleugeltje onnadenkendheid.

[© MN. In 'Eros, te heet onder de voeten?' (Or just always too much personal? We tonen elkaar geen naakt! Ik zou de knuisten van mijn vader vrezén.) Afbeelding: photo "Writing on the wall" by Kees Terberg. Overigens: van harte aanbevolen, een donatie voor de weeskinderen van Ghana, zie einde log 25 december van <http://sanaschrijft.blogspot.com/>]

18 januari 2009

**Wat nachten je al niet schenken
Soms blijkt de ziel een pose – dan koester ik de pose**

Dagen als in reinigende parels,
die trof ik op mijn pad naar eenheid
en geborgenheid, een pad naar zielenroerselen

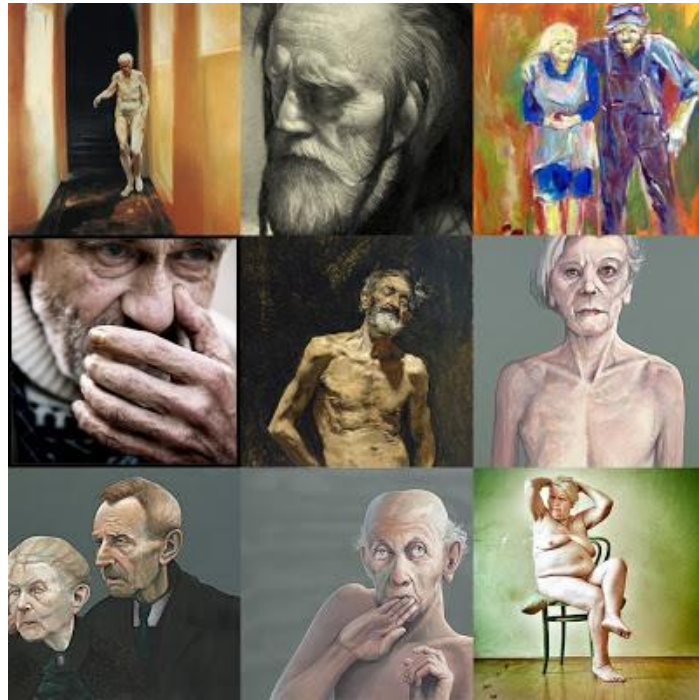
van karakters, naar wat liefde binden kan. Mijn
gedachten buigen in de wind, ze zijn eenzaam en
soms onzeker, zo zijn menselijke gedachten,

onzeker, maar nu plots ook sterk, want
het zijn de meest aangename windvlagen die
binnendringen nu zij mij haar volle liefde

heeft gegeven en gezegd het te delen
tot ik niet meer ademen zal, een mooier
geschenk van de nacht heb ik nooit gekregen.

[© MN, in "In dromen is geluk is niet spoorloos". Afbeelding: "Behind the clouds" by Joni Niemela.]

20 januari 2009

Een schilderij vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (12)

Voor mij is deze collage een hommage aan wie wij bejaard noemen en in wie ik een andere maar een even goede, mooie schoonheid erken als in het beeld nr. 11 van deze reeks, welke zou kunnen suggereren dat ik 'klaarblijkelijk een oude snoeper' ben of zo nodig 'een maat voor schoonheid' wilde tonen, bij wijze van imitatie van wat doorgaans kennelijk zo nodig is om te amuseren of te prikkelen. Maar dat was bepaald niet mijn intentie.

De fragiliteit en tegelijk het krachtige van veel ouderen doen mij bijvoorbeeld denken aan Henk - en dat hij een man is, is hier van geen belang - die ruim een jaar geleden werd begraven nadat hij einde december plotseling overleed. 82 Jaar, ik verbleef in Klimmendaal en het was schokkend te horen van zijn fatale hartaanval. Ik hield van deze man, deze zo gelijkmatige, integere, taaie en toch tere mens die al zeven jaar weduwnaar was, maar daarvóór met tomeloos geduld en een bijna afgunstige toewijding jarenlang voor zijn door ernstige reuma gekwelde vrouw had gezorgd. Hij kende in de tijd die erop volgde zijn verdriet en eenzaamheid - ik zag wel eens een kleine traan, hoorde zijn gedempte stem - maar zijn mildheid, steun en troost en vooral ook zijn levenslust bleven de sterke tekenen in zijn karakter. Nee, puntig in zijn taal was hij niet, soms breed van stof maar vaak met een lach, vooral wanneer iets te ingewikkeld was en hij zijn ontoereikendheid zag om het te begrijpen. Hij was als een rustig water, zorgde goed voor zichzelf, voor huis en tuin, niet te vergeten, gekleed in zijn versleten stofjas, voor zijn kippen, vijftig hoenders. Hij was de meest gastvrije koning des huizes, toen zijn vrouw nog leefde een koning-dienaar, alom gerespecteerd.

[© MN, in 'Seizoenen des levens'. Het doet me opeens ook denken aan de sprankelende geest van Leo Vroman, zoals te lezen in 'Misschien tot morgen', het indrukwekkende, humoristische en broze dagboek dat in 2006 verscheen, hij wordt dit jaar 94 (zie 3 maart 2007). Collage van links naar rechts: painting "Fragility is the moment of selfreflection" by Eric Fischl; photo by

Llewellyn; painting by Magda Wieclawska; photo "Confused" by Marcin Plonka; painting by Fortuny Marsal; schilderij Robert van Westendorp: nogmaals schilderij Robert van Westendorp; eveneens Robert van Westendorp en een photo by Shukach.]

21 januari 2009

Soms een man van momenten

De dichter leeft in een rumoerige
ziel, hij voelt een ongewone herfst in zich
waaien, hij is een uitgeklede boom en graaft

naar het besef van al dat gestorven is; het is alsof
er niet eendere akkers zijn dan die hij ooit kende,
de taal keert zich en ziet een andere dichter.

Hij is een doodgewone man, een man van chaos
soms, en tekorten, een man die zijn akkers volschrijft
over ontheemding terwijl hij in tederheid zo gehecht is

aan liefde, hij zal wel een man zijn die zijn moeheid
negeert of bang dat de tijd hem plots te grazen neemt,
maar wat van waarde is, daaraan houdt hij vast. Punt.

[© MN, in 'Maak me menselijk'. Het gedicht is symbolisch voor de chronische pijn, die als een tikkende klok in de gedaante van een straatveger namens mijzelf al het dorre blad als restjes bestaan bij mij vandaan harkt opdat, wanneer ik er in verzonken ben geraakt, ik niet per ongeluk in z'n geheel op de mestwagen beland. Afb.: 'Een moment van schaduw', foto Margreet.]

23 januari 2009

De wereld draait door Troost

De sterren van de hemel zijn gevallen,
het zijn die van Troost en Punkey,
het boek van de man met zijn lokken,

alle feesttonen worden ingezet want Punkey,
gemodelleerd naar Nica, is even loslippig
als Troost, de dichter die zich van tijdelijkheid

bewust is, geen woord schuwt, hij hoopt zelfs God
gelukkiger te maken. "Ik ben het anti-kind", in dat woord
reikt Danny de Maniertjes aan,

de maniertjes van de nieuwe aarde want
Troost is een schepper van humor, "bescheiden en
misschien zó vergeten, immers alleen God troost."

[© MN, Proficiat Erwin en een feestelijk weekend. (Zou hij weten dat ik aan hem denk? Hij woont helemaal in Eindhoven en ik, als het ware helemaal achteraan in de bus, evenals Punkey laatst, maar goed, ik heb het opgeschreven en als hij tijd heeft en komt, leest hij wat ik dacht toen ik zat te denken over het wereldje van Troost.)

Erwin Troost, Punkey's Maniertjes, Uitgever Janase, ISBN: 978-90-810985-4-0, Prijs: € 15,- ;148 blz. – presentatie zondag 25 januari 2009 in het Boekencafé Restaurant Schrijvers in Eindhoven. Afbeelding: "Poet's notebook" by Su Raya.]

UPDATE: Já, hij dacht ook aan mij. Wat een geluk. Woeperdewoep. Juist vandaag ontvang ik 'De reden dat ik geen biografie schrijf', het ziet er uit zoals ik het graag zie, ik ben er verrukt over, ja, alsof ik de liefde bedrijf met een boek, het ruikt lekker, licht

in de hand, ik kan het zo in mijn zak steken, 10,7 X 17,5. Hij heeft een andere pen dan ik, ach nee, we hebben allemaal dezelfde toetsen, het is dezelfde en toch andere taal, mooi en levendig, spits en geestig. Troost is de verwekker van de lach, laat ik het daar maar even op houden.

26 januari 2009

Een schilderij vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (13)

Een ongewoon emotionele wissel op levensenergie

Wanneer een schilderij spreekt, kan ik beter zwijgen. Toch wil ik met deze warme arm rond de oudere, kwetsbare mens openlijk een ode brengen aan de vele, vele duizenden mantelzorgers die bij nacht en ontij, dag in dag uit, hun eigen wereldje opschorten en klaarstaan voor hun naaste verwanten opdat ze nog een beetje verder kunnen, ervaren niet geheel alleen te staan, verlaten of vergeten zijn, extra onmisbare zorg krijgen of verwend worden met warme aandacht in hun almaar verder afbrokkelende toekomst of op hun hoogst onzekere pad, zwak en ziek en soms de weg kwijt.

Het lijkt zo vanzelfsprekend, maar het is een belangeloos en vermoeiend offer waarvan zelden te zeggen is hoelang het volgehouden 'moet' worden. Het is niet te bagatelliseren hoeveel tijd en inzet het vergt daadwerkelijk trouw te blijven aan deze nabije zorg en tegelijkertijd alle eigen vertrouwde bezigheden eraan ondergeschikt te maken, helemaal jezelf te blijven en toch een belangrijk deel van jezelf opzij te schuiven, eerst grenzen te stellen en die toch weer op te rekken waardoor de regie over je eigen bestaan soms volledig in de war raakt. Soms neemt mantelzorg de plaats in van jezelf, en dat terwijl je zelf juist de belangrijkste schakel bent in alles wat die zieke oudere nodig heeft. Vaak denken we dat het maar tijdelijk om één medemens gaat, maar dikwijls zijn het meerdere tegelijk en veelal

menen we dat het gemakkelijk over meerdere verwanten verdeelbare zorg is, maar dat pakt dikwijls heel anders uit want de familie is te klein of de onderlinge woonafstanden zijn te groot of zijn er andere reële of pragmatische argumenten om meer afzijdig te blijven. Bovendien is mantelzorg geen morele plicht, maar dient men 'zich geroepen te voelen', geraakt of aangesproken, maar hoe ook en of het er nu een of twee zijn die voortdurend, onophoudelijk, zo lang als nodig is, in de bres springen, mantelzorg is een langzaam voorbijgaande liefde die het eigen leven te boven gaat. De solidariteit is enorm en lovenswaardig, de emotionele wissel is groot. Het is een enerverende, vaak uitputtende tijd, maar de innerlijke dankbaarheid erover is rijk, rijk aan alles wat men maar bedenken kan, inzicht, zelftroost, eigenwaarde, - als een nieuw landschap.

Tot slot enkele feiten. Uit een in 2009 nog te publiceren onderzoek van het Sociaal Cultureel Planbureau blijkt dat:

ongeveer 2,6 miljoen Nederlanders voor een hulpbehoevende verwant, vriend of buur zorgen
deze 2,6 miljoen mantelzorgers 75% van de totaal geleverde zorg in Nederland leveren
van deze 2.6 miljoen 150.000 - 200.000 mantelzorgers zich zwaar belast of overbelast voelen
40% van de mantelzorgers de zorg niet kan delen met andere familieleden of vrienden

landelijk ongeveer 1 miljoen mensen in de situatie verkeren dat men werk combineert met een
jarenlange intensieve zorg voor een partner, ouder of kind met een chronische ziekte of handicap
het percentage mensen waarvoor men zorgt: 39% is een ouder, 9% is een kind, 19% is een vriend,
buur of kennis

80% van de mantelzorgers het geven van zorg zo vanzelfsprekend vindt, dat men zich niet realiseert
dat men mantelzorger is.

Mantelzorgers zullen er nimmer om vragen of naar lonken, maar ze verdienen aandacht, zo eenvoudig
een schouderklopje of zomaar een kus, een bloemetje, een aanmoedigende lach als teken van
respect en begrip want soms lijkt het ook voor henzelf alsof alleen degene voor wie ze zorgen nog
bestaat.

[©MN, in de reeks 'Een schilderij vertelt zichzelf'. Afbeelding: schilderij "Een warme arm" van Wilna van den Heuvel.]

28 januari 2009

Een schilderij vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (14)

Maar dan kan ik toch beter zwijgen?

Laatst schreef ik bij een fraaie winterprent van Marie-Jeanne, "dat zo'n zwart-wit foto (ook) zoveel eenvoud toont, rust en overzichtelijkheid. Ja, er gaat iets rustgevends, iets geruststellends van uit – maar stel je voor dat er niet al die kleuren zijn die we kennen." Aan die opmerking moest ik onmiddellijk denken toen ik dit werk zag, dit bloeiende landschap van Jan van Noort.

De mysterieuze aarde: dat hij zich zo onvoorstelbaar rijk aan kleur laat kennen, dat is nu weer zo'n rechtstreekse bron van verwondering. Wat je je wél kunt voorstellen, is dat bij uitsluitend zwart-wit zoveel aan onderscheiding verloren zou gaan en óók dat de aanwezigheid, de schepping van kleuren verstrekkende gevolgen heeft voor onze verbeelding, voor de taal, de expressie, niet alleen als het om de ons omringende natuur gaat maar voor alles wat we maken, of het nu om industriële vormgeving gaat, om architectuur, om romans, om esthetica, om menselijke ontplooiing en morele oordeelsvorming.

Stel je voor, dat onze wereld en onze existentie alléén maar uit zwart en wit en misschien wat grijs tinten zou bestaan, dat lijkt eenvoudig, maar zou zeer verontrustend zijn, saai en dodelijk voor de menselijke ontwikkeling.

29 januari 2009

La mort, c'est la naissance des mémoires

Dáár, daar zal ik straks wonen,
vlak daarvoor schrijf ik nog een gedicht,
mijn geschiedenis zal dan bewaard blijven en
elk seizoen zal mij om het even zijn.

Het is niet dat ik mij verheug
op die laatste gedaante die zich door de tijd
ongezien verenigen zal met aarde, de zekere dood
die de geboorte is van alle verhalen.

Wel gaan mijn gedachten als stuifmeel
naar die vermaledijde dodenakker, geef me dan
ook maar een mooie entree, gewikkeld in
een troostdoek te rusten in een wilgentenen mand.

Ik ben de stilste getuige van wie er komt
voor de rust, de onbesmette wereld, een kort woord.
Zonder verwachting zul je mij, ééns, daar aantreffen,
naakt, maar voor eeuwig welgemoed.

[© MN, 'De wind waait de tijd als zandkorrels weg', geschreven bij 'Im Spiegel' van Arvo Pärt van de CD Alina uit 1999. (Maar ondanks de chronische pijn hoop ik een krakende wagen te blijven. Ben ik de wagen of zit ik op de bok?) Photo by Shirley Baroque Music, Père Lachaise Paris. (Christina Rossetti, a poet, 1830 – 1894: "When I'm dead", she said, "I shall not feel the rain and I shall not hear the nightingale, so, my dearest, sing no sad songs for me.") Mijn rechterarm doet me te zeer om weblogs te bezoeken en mijn hoofd weet ik niet vast te houden, dus ga maar weer naar bed, een meubelstuk dat effectiever is dan welk pilletje ook.]

30 januari 2009

**Faam is een geschenk, geen gave
Prikkels en dampen van nabije vreemden**

Eer aan alle dichters die er zijn
en die ons zijn voorgegaan,
hoevelen bleven ongekend hoewel
zij hart en ziel omspitten naar symbolen en
met geheimzinnige regels het leven vierden.
We moeten er maar niet om treuren,
rang en stand zijn mensen zo eigen,
dat van de een het woord onsterfelijk is en

van de ander weldra als met een spons uitgewist.
Het is als bloesem, een frisse zegen in de ander
je meerdere te erkennen, de een rijmt
met een slakkengang vers na vers, de ander

heeft een schrift met de geur van vers tarwebrood of
een woord zo romig als de dauw boven mijn paardenwei,
maar er zijn nu eenmaal andere dichters, ja, zoals Kopland,
die slijpen het woord naar eenvoud en ongekennde humor

en vinden de fijnste metaforen, voor die zetten we
later een standbeeld, en er zijn afvalputjes te over, of
een straatnaam hooguit, we zijn zuinig met eer en eeuwigheid,
waarom niet klein en sterfelijk, dat zijn we tenminste allemaal.

[© MN, Met Eer Voor Ramsey Nasr, Dichter des Vaderlands 2009-2012, zonder Driek van Wissen te vergeten, de voorganger die in zijn ambtsperiode ruim 700 gedichten schreef, alsmede Tom Lanoye, tot gisteren Koning der Antwerpse dichters. Foto van de Palestijns-Nederlandse dichter Ramsey Nasr (1974) van MHB, Nieuwsblad.be/Antwerpen.]

31 januari 2009

Na een rondje om de aarde

In de nacht na Obama werd ik wakker,
het was het gebrabbel van de dichter
die me niet kon bekoren, Elisabeth heette ze.

Had ik het maar geweten, maar
ik zag jou op het perron staan, het is niet te geloven,
dáár, midden in een rozenperk,

daar staat ze, dacht ik, geen stem te luid,
in een weefsel van blond goud, ik zie hem komen,
zie je, ze omhelzen elkaar, dat heb je

met hartstocht, met ongeremde tederheid,
hij had het ondenkbare wel gezien, was overdonderd. "Kom",
zei je, "I knew it all the time", he whispered. 'Waken over
geluk, daar zijn toch engelen voor?', dacht ik.

Poëten zijn van alle talen, 'praise song
for the day' had beter van Danny kunnen zijn,
ik frommelde het kussen onder mijn hoofd, maar
had het kunnen weten, 'zij doet het liever thuis'.

[© MN, in 'Poëet in eigen hart'. Eer aan de zachtmoedige en geduldig tastende liede. Afbeelding: foto Danny, "In One of the States on Earth". Zie ook: www.zonnekindproductions.info , "Als Blijk Van Danker" en voor Punkey's maniertjes en "De reden dat ik geen biografie schrijf", een zakboek van het hart, om te bestellen: alleengodtroost@hotmail.com . Met dank aan Lut.]

3 februari 2009

Een biografische waarneming

De trein arriveerde op zijn tijd,
stopte honderd meter verder en sloot
drie meter voor mijn neus zijn deuren.

Perrons zijn de meest onvriendelijke
verblijfplaatsen, alleen in toegewijde dromen
staat er eens een rozenperkje. Een unicum.

Op je bestemming aankomen is het beste wat
je kan overkomen en dan ook nog leert dat je
de zwaarste stormen zelf tot bedaren kunt brengen.

[© MN, voor mijn zus, een heldin. Een notitie van 2 februari. Ik zal een "brief aan Beethoven" schrijven, zo heet dit schilderij van Amberoos.]

10 februari 2009

Voor alles dat bloeit of woekert, is er taal

Het huis, mijn lichaam waarin ik woon, is niet een winkeltje. Er staan hier geen vitrines met naar thema gerangschikte verhalen en poëzie. Als ik voor een kale akker sta, zoals nu en meestal zit ik dan dromend in mijn 'di Cabrio' en is die akker me al genoeg, heb ik geen idee waarmee aan te vangen. Ploegen hoeft nog niet, dat zie ik nu wel, dus moet ik dadelijk met de stok almaar op en neer wandelen, letter voor letter vanuit het innerlijk uit mijn mouw schudden en achterlaten, het is het ene woord dat tot het andere leidt, woorden en stilte.

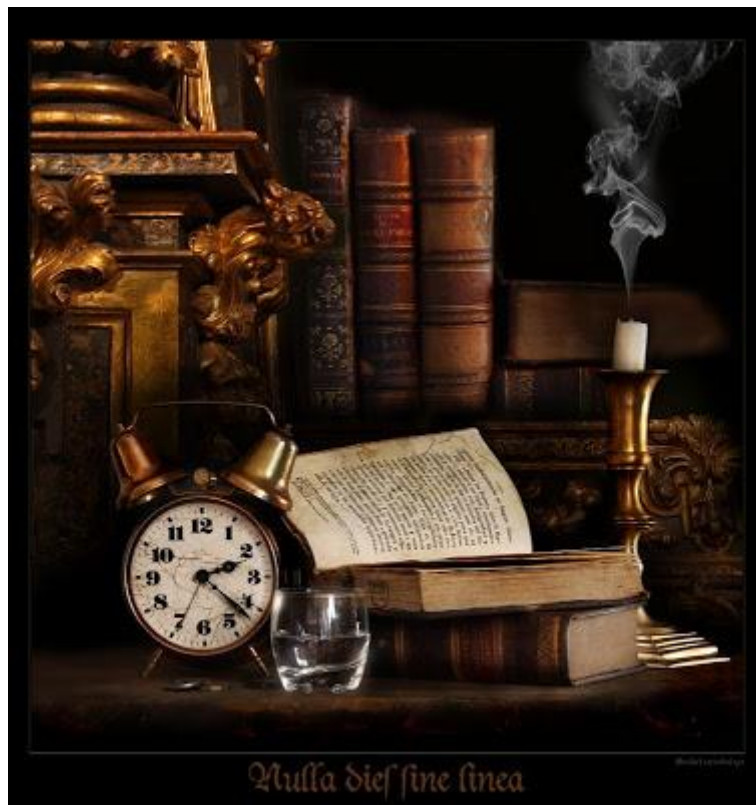
Ben ik eenmaal aan het eind, plof ik in m'n rolstoel en zie ik wat er is ontstaan, het woord is immers aan de gedichten, "niet aan de dichter", zei Rutger Kopland. Vaak moet ik nog wel een paar keer terug want er is altijd wel een omgevallen letter of een woord dat niet deugt of liggen er scherven die er niet thuishoren. Soms is het veel erger maar daar kan ik niet over spreken, daar zwijg ik over.

Het dromen neemt de meeste tijd. Het is behaaglijke, maar noodzakelijke en wakkere tijd. Het woord hoeft niet te glanzen, maar of het nu een tedere herinnering is of bittere realiteit, het dient voor de versten verstaanbaar te zijn. Als ik denk het gevonden te hebben en de woorden zijn geplant, dan ga ik op zoek naar een decor dat ik met stokken aan de horizon van de akker neerzet. Het is geen omheining, geen kijkdoo's, maar een geïllustreerde gedachte of symbool. Zelden, behalve vandaag, laat ik aan de lezer wat er staat geschreven. Het is deel 15 in de reeks "Een schilderij vertelt zichzelf, dat is nu juist de schoonheid ervan."

[© MN, in "Terugkeer naar mijn akkers". Afbeelding: 1. "Dreams" by Michal Giedrojc; 2. "Duinlandschap, freudiaans landschap" van Henk Bloemhof. In mijn uitvoerige reactie aan de staart van alle bij het voorgaande log schreef ik al traag van start te gaan en de daar vermelde roman heb ik vanmorgen met trillende vingers gevonden; het blijkt echter een voorpublicatie van 80 pagina's. Ik zal zo rechttop mogelijk gaan zitten, mijn keel schrapen en gaan lezen.]

14 februari 2009

Nulla dies sine linea

Onze dagen kennen doorgaans vanaf het daadwerkelijk opstaan vaste patronen, zeker voor wie in de 'externe tijd' leeft – je brood verdienen, je plicht niet verzaken, je ontplooiën – maar ook voor mij en vele anderen in het geluk van de vertraagde, innerlijke tijd zijn patronen welhaast ondenkbaar, ook al voel ik me soms als een kalm paard grazend in de uitgestrekte weiden in een diepgelegen dal, - tenminste, ik moedig mij daartoe dikwijls aan om niet verstrikt te raken in het struikgewas van vele onmogelijkheden.

Die patronen bieden de contouren van de dag, een lichte en onmisbare structuur, en zijn ons, mij althans, onvoldoende. Ofschoon de metafoor van het paard anders doet vermoeden, zoek ik dagelijks een lijn, een lijn naar betekenis, zingeving, zodat ik aan het eind, als het kussen onder mijn hoofd goed is geschikt, met enige voldoening het licht uitknip, soms in de hoop, dat de nieuwe dageraad mij met het uitzicht op brede verlangens omhelzen zal.

De lijn hoeft niet 'groots' te zijn. Het stille lezen van een boek kan mij genoeg zijn, maar liever is me de ontmoeting. Een goede ontmoeting is zo weldadig als het pad dat iemand wegvoert van 'de bewaarde kalmte' en een reden om niet te schrijven, de laptop een etmaal te sluiten want de dag zal zich verenigen met de nacht.

[© MN, 'De man en zijn ziel'. Om 14:20 uur stap ik op de bus westwaarts, ver voorbij de City of Life Sciences. Ik wil niet genesteld zijn in somberheid, want dan heb je slechts één oog open en het andere dicht. "Somberheid is geen wijsheid", las ik

ergens. En nu het Valentijn is, wens ik ieder de oprechte nabijheid van al zijn of haar hartefijn. Afbeelding: "Nulla dies sine linea" (geen dag zonder lijn) by Mikel Arrizabalaga.]

18 februari 2009

Schrijven schept ruimte, het drijft me niet in het nauw

De nacht heeft een wonderlijke kracht
want de slaap heeft mij verkwikt, zoals bij hitte
en hevige dorst een kruik fris water.

Zie het licht van de nieuwe dag, het licht
dat voor de wereld is opgekomen, mijn huis,
vannacht in de schaduw, thans badend in de zon.

Als de klokken luiden, voel ik me gerust, alsof
geen nieuwe plaag mij treffen kan en daarin lees
ik dat ook de taal een lichaam is,

het uiterlijke, pijnlijke lichaam, het huis
voor alle zieke woorden, en tegelijk het innerlijke,
het huis van de ziel dat niet gekwetst wil worden.

[© MN, in 'De man en zijn ziel'. Afbeelding: "Hands of earth" by Mehmet Ozgur.]

20 februari 2009

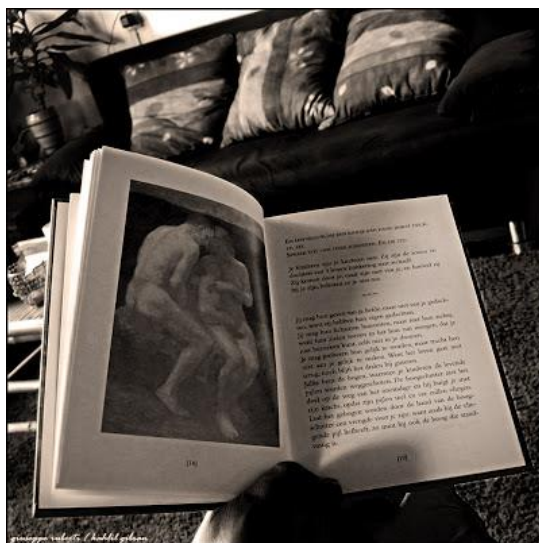
Aan de voet van een berg, met mij moet ik het doen

Een schilderij vertelt zichzelf en dat is juist de schoonheid ervan (16)

Ja, dat schreef ik nog maar pas: "Ik bevind me in een diepgelegen dal en vind nergens een begaanbaar pad naar boven, zo er al een is, en daar ben ik treurig over. Gewikkeld in eenzaamheid, geborgen in het isolement van omringende dicht beboste bergen. Het is het kleinst denkbare privé-domein, een dal met uitgestrekte weiden, rijk aan veldbloemen, een gezoem van insecten, aan het strijken van het licht. Hoe kom ik er ooit weer bovenop? Ik zal me moeten verbeelden te grazen zoals met de kalmte van een paard, misschien dat ik dan niet verstrikt raak in het struikgewas van mijn verleden, mijn onmogelijkheden. Misschien moet ik eens opnieuw naar de diepte van mijn hart want mij is toch ooit ook veel blijdschap geschonken. Dat zal het zijn waar ik in werkelijkheid om treur. Met mij moet ik het doen."

Gekweld door fysieke pijnen voel ik mij een egocentrisch man die veel is kwijtgeraakt aan beweeglijkheid en vitaliteit, die soms met het onmogelijke niet weet te leven, die aan zijn verloren zoon denkt die wel bij hem is, maar hem niet toebehoort, die zoon is van het leven dat naar zichzelf verlangt. "Hij is uit haar en mij geboren, maar is niet van ons."

De profeet zei: "Je mag hen je liefde geven, maar niet je gedachten, want zij hebben hun eigen gedachten. Je mag hun lichamen huisvesten, maar niet hun zielen." (De filosoof, dichter en schilder Kahlil Gibran.)

Ik voel me bedekt met littekens - en opeens moet ik denken aan “De dichter als strandjutter”* en het beeld ‘Wisdom’ van Charmine. Maar in wijsheid is geen plaats voor tranen, zoals in liefde niet voor twijfel. Somberheid is geen wijsheid, het ene oog is open en het andere is dicht, vanzelf dat er geen uitzicht is wanneer je zo op jezelf bent gericht. Geestelijke blindheid, zo ben ik niet geboren. ‘Sta op dichter en zie je om je heen, voel en verenig je kracht, zie het beeld van Chris Lee, zo ongeveer, althans in je hart, wil je zijn.’ Ik ben omheind zoals nooit tevoren, het diepgelegen dal biedt warmte en bescherming en rust. Een omheinde jeugd heb ik niet gekend, en toch wil ik naar boven opdat ik perspectieven ontdek, uitzicht op bredere verlangens. ‘Baan je dan een weg en anders, bedenk dat als het perspectief niet reeds in je sluimert, kun je het ook niet onthullen, kun je tot in de eeuwigheid erop wachten.’ Dat merkte Kahlil Gibran toch op over de liefde, dat vaak wordt verondersteld dat je elkaar eerst moet leren kennen voordat er van liefde sprake kan zijn, maar “liefde kan alleen uit zielsverwantschap worden geboren en die moet in één ogenblik worden herkend.” Niet gelukkig zijn betekent niet dat je ongelukkig bent. En plotseling kan het geluk weer tevoorschijn komen, zo, uit het niets. Ofschoon ‘het dal’ veelal wordt ervaren als een metafoor voor droefenis of uitzichtloosheid, is de schoonheid mij een en al bekoring. De paardenwei, een kabbelende beek, vleugels van vogels zoals van liefde. En er is geen dwingende reden de berg te beklimmen. ‘Doe wat je kunt, maar laat wat je teveel is’, dat is mijn motto. Maar ontwaak, kom uit je kerker van kleinzieligheid, leef met het schijnbaar onmogelijke zonder het te bagatelliseren, stap over de grenzen van je ego zoals die Franse monnik laatst zei, en er wacht je harmonie met de onmetelijke schoonheid van dit diepgelegen dal aan de voet van reusachtige bergen. Kahlil zei: “Pas als je de bergtop bereikt, zul je met klimmen beginnen.”

[© MN, in ‘De man en zijn ziel’. * verwijst naar het gedicht, 19 oktober 2007. Kahlil Gibran (1883-1931), de profeet van het hart. Zie Kahlil Gibran, “De profeet”, uitg. Mirananda. (Oorspronkelijke uitgave 1923). Zie mogelijk eveneens het boek van de fotografe Lieve Blancquaert, “Voorbij de grens”, uitg. Lannoo. Afbeelding: “Inspiring creativity” by Chris Lee.]

24 februari 2009

De wind waait de tijd als zandkorrels weg

In de zomer van 2007 reed ik nog naar Weimar, de stad van Goethe, dus het zal van vóór die tijd zijn geweest dat me zo'n zin binnenviel, stapsgewijs, als het ware trommelend op elk woord. De wind, hoor hem suizen. De wind waait alles weg. Ja, ik liep begin dat jaar over het Ossendaalsepad* met de hond, de naakte takken kraakten en kreunden. Het is een pad dat bestaat uit zand, hier en daar oud en in de verstreken tijd verhard bijna tot steen, en lange uitlopen van boomwortels. Grote stukken zijn opgevuld met donkere rulle aarde zodat ik zag hoe korrels met de wind meestoven. Ik noteerde het meteen in m'n zakboekje, "De wind waait de tijd als zandkorrels weg."

Toen ik onlangs zestig werd en wij voor enkele dagen logeerden in hotel Noordzee, zat ik voor de open deur een sigaretje te roken – "De goddelijke sigaret", zo heet een boek dat ik nu niet kan vinden – schoot me op zeker ogenblik die zin weer te binnen. Ik zag dat er slechts een dunne potloodlijn was tussen zee en lucht en hoorde de stem van de zee, de stem die zei dat alles een einde kent, maar dat niemand weet waar en wanneer. De zee was urenlang zacht kabbelend als een eeuwenoude natuur en ik tuurde naar de witte kraag van het slaan van de golven, daarachter hield de wereld op.

Ik zag dat de moderne strandjutter over een fourwheeldrive Toyota-pickup beschikt en dat bij opkomend getij een tractor met een fijnmazig sleepnet door het water rijdt – " ... jôh, dat is vast voor schelpen", zei Margreet – en ik zag dat een paardenman, rechtop staand in zijn karretje, zijn twee paarden door de gebroken golven liet draven en hoorde dat het zeewater met zijn witte gebaren een ononderbroken minimal-music concert is.

Ik zag het strand dat niet zo geel en stralend was als in Mimizan toen de zon aan de hemel blikkerde en je de zandkorrels van je hand kon blazen. Een diepblauwe dag. "Ik ben wel zestig geworden vandaag, maar ik wil nog lang niet naar het houten jassenpark, ik wil eigenlijk net zoveel verjaardagen als zandkorrels. Of is mijn leven al uitgestippeld?"

"Ja, maar jij weet niet waarheen", zo zingt een vogel in mijn hart, hier, in dit gerieflijke dal.

[© MN, in "Ooit gaat de dichter heen". Foto van Margreet, Katwijk aan Zee, 2009. * Over het Ossendaalsepad schreef ik eerder op 13 januari, 22 en 24 mei 2007. Over Mimizan – onvergetelijk want mijn moeder heette Mimi – schreef ik op 8 juni 2007. Een kerkhof wordt ook wel een houten jassenpark genoemd.]

26 februari 2009

Gewogen en te licht bevonden

Een schilderij vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (17)

Is het allemaal van nul en generlei waarde? Wat ben ik dan een ijdele man. Niet dat ik alles 'even geweldig' vind, maar voor mij wel het bewaren waard, ook al vinden gerenommeerde dichters het poëtisch gehalte verwaarloosbaar en verschijnt niets ervan in een bloemlezing - want wie neemt de maat? Is het van belang? Wie zal van eigen werk zeggen er geen zak aan te vinden? Het is niet aan mij te beoordelen in welke cirkel ik terechtkom.

(Toen ik de inleiding van mijn proefschrift had geschreven, noemde de ene hoogleraar het ronduit rommel en wierp het voor mijn ogen in de prullenbak, terwijl de ander mij aanmoedigde, " ... ga alsjeblieft zo door, het kan niet literair genoeg zijn." De eerste was mijn meerdere en ik had – het leek wel op vroegere tijden thuis – slechts te gehoorzamen. In elk vervolg schrapte hij de fraaiste zinnen en krabbelde geïrriteerd in rood, "Vermijd deze onzin voortaan!" Van nul en generlei waarde. Andere kanttekeningen varieerden sterk: "beter beargumenteren", "verder uitwerken", "dit gelooft geen hond", "zó, dus je kunt het wel", "ik haal je zó onderuit", "wát in hemelsnaam is morele nood?" Er is altijd iemand die de maat neemt. Hij had niet steeds ongelijk hoor want je moet eigenlijk een wonder van beknoptheid leveren en op z'n scherpst redeneren, - dan lijkt het wel of ik in een ander universum leef. Ach, ik heb het graag en met rede en eerbied geschreven.)

Nguyen Dinh Dang schilderde zijn vader en het werd een portret van treurige eenzaamheid, van verlies en vervreemding, of alles wat hij geschreven had van een andere tijd was, nooit begrepen zou

worden, nooit waardering geoogst, niet serieus genomen. De ernstigste zaak van de ziel. Is iedereen al zijn werk ontgaan? Was er nimmer aandacht voor?

Hij smeeet zijn oude Olivetti naar het offerblok. Het lijkt alsof hij op een stoïcijnse manier in zijn Cabrio zit en niet van slag is geraakt, niet in de puree zit, en op afstandelijke wijze afscheid neemt van zijn 'kleine schepping'. Vergane glorie.

Maakt het hem gelukkig? Is zijn werkelijkheid verarmd?

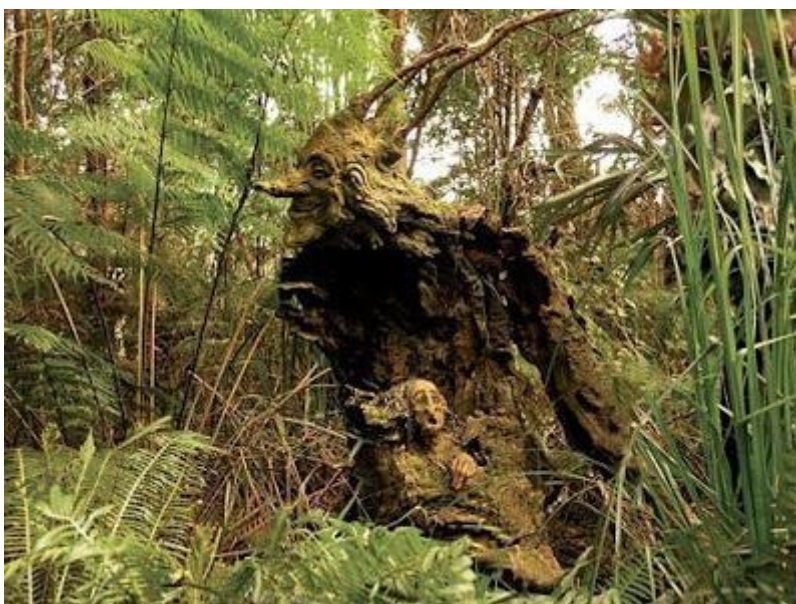
Zit zijn taak er nu op? Heeft hij zichzelf stilgezet, van de kaart geveegd? Ik weet het simpelweg niet.

Pas aan het einde wordt een mens gekend.

[© MN. Afbeelding: "Father's poems" by Nguyen Dinh Dang.

Het nieuwe sjabloon is speciaal voor wie het lezen van een zwart template te vermoeiend blijkt. Ik kon ook gaan voor een groter lettertype maar dan gaat de (in mijn ogen) chique stijl verloren. Men zegt wel vaak, 'het gaat toch om de inhoud', maar de vorm, de presentatie, vind ik van minstens even groot belang. "Weer licht in de duisternis", "Opmars naar de lente", goed, het is beter zó. Een ongelukkig dichter ben ik niet, eerder bevoorrecht. Verder ben ik dadelijk weer een dag of vier weg, altijd westwaarts naar mijn muze, waardoor het bezoek mijnerzijds verspreid zal zijn over die dagen, maar dat is een bekende traagheid geworden.]

2 maart 2009

Een beeld vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (18)

Ik heb nog geen materiaalsoort gezien of er is wel in of mee beeldhouwd. Het fraaiste voorbeeld, of het meest excentrieke, dat ik laatst zag, was dat een verhaal was beeldhouwd uit 2000 pond kaas. En ik heb ook al eens verteld over de Italiaanse kunstenaar Guiseppe Penone (1947) – van de beweging Arte Povera – die op een meterslang doek een mond had gemaakt van vele duizenden acacia-doornen (zie 27 februari 2007). De zandsculpturen zijn toch elk jaar weer magnifiek, zoals ergens aan

onze kust en in het Limburgse Thorn of die stad van anderhalf miljoen kilo ijs uit de Amoerrivier in het hoge noorden van China, in Harbin. Allemaal buitengewoon knap expressionistisch, fascinerend en vergankelijk werk, van kunstenaars voor wie ik diep buig, die ik toelach en bewonder.

Onlangs stuurde een vriendin mij een korte diavoorstelling uit Bruno's Art and Sculpture Garden. Een prachtige wandeling door het woud van de Zuid-Amerikaanse Bruno Torfs, die later naar Australië vertrok en zich met zijn gezin vestigde in het dorpje Marysville, zo'n kleine honderd kilometer van Melbourne vandaan.

Kunstenaars zijn mensen met een geschiedenis zoals iedereen, maar met een bijzondere gave een verhaal te scheppen dat zichzelf vertelt. We hoeven niet afgunstig te zijn want ieder heeft zo zijn eigen talent, maar dankzij hen vertelt ook de wereld wie hij is.

[© MN in de reeks vertellende beelden of schilderijen, "Le monde qui raconte ses voyages". Afbeelding: van Bruno Torfs, zie www.brunosart.com/ .]

5 maart 2009

De levendige herinnering

Twee portretten in zomer en najaar van 2008, getekend door de Vlaamse kunstenaar Ludo van den Heuvel. Zou het de ijdelheid zijn van twee ikken dat ze door mijzelf bijeengebracht zijn en zelfs in een lijst gezet als een hommage aan een dichter want niemand anders zou het doen of op de gedachte komen terwijl hijzelf, vlak voordat hij zestig wordt, niet in de vergetelheid wil raken?

Ik vind de vraag helemaal niet van belang, het is eerder de herinnering aan een nog doorgaande periode in mijn leven, mijn gehandicapt zijn sedert 7 maart 2005, en dat ik in staat ben gebleken vorm te geven aan mijn bestaan als schrijver & dichter en juist dat gegeven hier in bewaring geef voor zolang als het duren mag. De tijd van "Whisperings of the Soul" en al wat daaruit is voortgevloeid, niet alles even vleidend. Geprint door Chrisje als een klein privé-domein te Rozendaal, 20 februari 2009, de sneeuw dwarrelt maar het luistert naar regen. Marius Nuy

Zo luidt de tekst onder de twee portretten, prachtig ingelijst door Julia van der Werf, 'a well known digital scrap designer'. Mijn weblog is tevens een tijd die ik ondanks alles als goed beschouw, die me opnieuw heeft gekneed en verrijkt met ideeën en veel onmisbare contacten. Ik, en niet iemand anders, ben verantwoordelijk voor de invulling van mijn leven.

Adelheid zei: "Nobody is responsible for my happiness but me."

Degenen die de weblog enigszins hebben gevolgd, weten wat er zich zoal heeft voorgedaan en zien daarin ook de reden, om met Erwin te spreken, waarom ik geen biografie schrijf. De weblog is, in al zijn proza en poëzie, mijn biografie. Het is een levensloop met wonderlijke paden, heftige gebeurtenissen, zeer verrassende wendingen en onverwachte uitzichten. Verdriet en lijden zijn niet te meten, maar oh vreugde oh geluk, met het snoeimes in de hand baande ik, dankzij vele vrienden, mij somtijds tranend een pad dat begaanbaar is en dat nu reeds alles weer samenbalt tot liefde, een liefde die al het voorgaande niet ontkent of doet vergeten of veranderen wil, maar daarom juist, in haar eigen gedaante, zo zonovergoten beloftevol is.

Daarom reis ik zo graag naar de Utrechtse heuvelrug.

[© MN, in 'De man en zijn ziel', als herinnering aan de periode 7 maart 2005-2009.

Afbeelding: Twee portretten door Ludo van den Heuvel, ingelijst door Julia van der Werf.

Beiden, evenals Adelheid en Erwin: zie mijn Links. Ik ben er weer voor enkele dagen vandoor.]

9 maart 2009

De last van een geschiedenis

Waarom zit ik niet voor eventjes
op een draad, zoals menig vogeltje een moment,
gedachteloos, één tel en het is weer elders,

aan het oog onttrokken, maar een mens,
van hem wordt bezonnenheid gevraagd,
geduld zolang als nodig. Is het eens teveel,

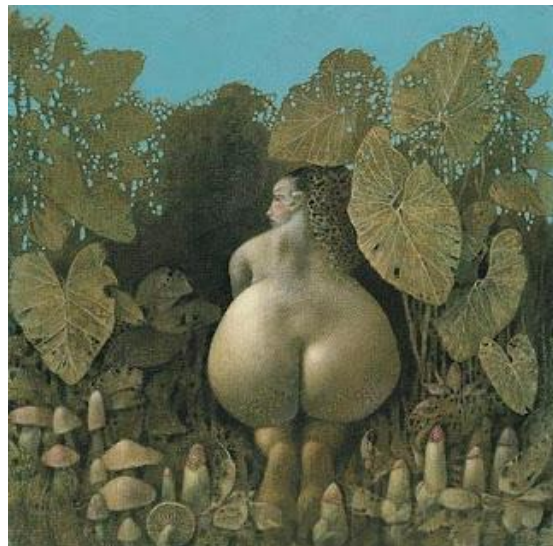
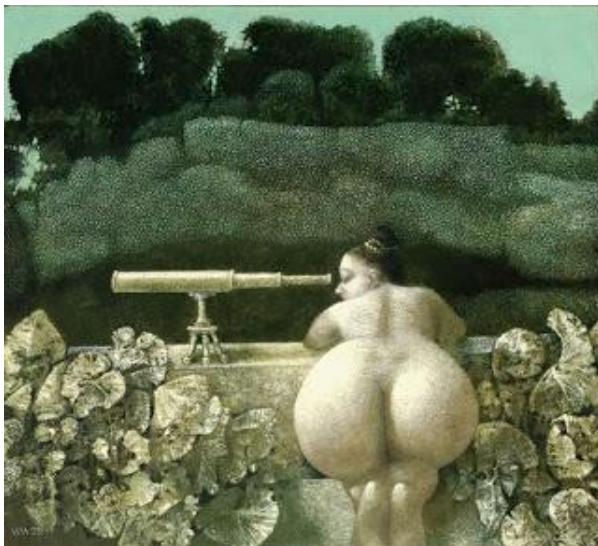
zoek verstrooiing, wees voor jezelf een bron
van nieuwe gedachten want sneller dan je denkt
zul je wezenloos zijn, dood en vergeten,

evenals dat vogeltje op die draad, jij
laat nog sporen achter, woest of zachtmoedig,
maar gedachteloos als 'n onmisbare mus of merel?

Zelfs al was het de taal van een nachtegaal
die ik ooit gedacht heb even te spreken, ik
ben liever mezelf dan de mooiste vogel.

[© MN, 'De man en zijn ziel'. Vogel of mens, evenals bomen in dicht blad, klaterende beken en het nog niet gedorste koren, alles is op een eigen wijze verzonken in de raadselen van het leven. Afbeelding: "A Spell of Summoning" by Jake Baddeley – hetgeen ik zou vertalen als 'het bijeenroepen van de vogels'.]

10 maart 2009

De herkenning

Een schilderij vertelt zichzelf en dat is juist de schoonheid ervan (19)

Toegegeven, ook gefascineerd door billen behoorde het schilderij rechts het eerst tot mijn bescheiden museumcollectie en ik ervoer lichte verwarring toen ik onlangs het tweede eraan toevoegde, menende dat ik het al had, maar niet onder de naam 'paddenstoelen', dat wist ik zeker. Nu heette hetzelfde schilderij opeens 'observaties'. Nee, de naam van de schilder had ik wel genoteerd, maar stond buiten mijn geheugen. Gelukkig volgt de p op de o, dus toen ik van de week op zoek was naar een mooi doek met vogels, ontdekte ik, naast andere, twee paar dezelfde billen en trof me de fraaie gelijkenis én het geluk dat ik me door de verwarring niet van de wijs had laten brengen.

Symbool van persoonlijke 'heiligheid'

Billen zijn als heuvels in een wolk
van licht, bloot of niet, soms vluchtig
te zien in een kleed van heimwee.

Oneindig droef en mooi. Billen gaan niet
van hand tot hand, zijn niet om te 'hebben',
zómaar aanraakbaar evenmin, altijd aanwezig,

altijd aanlokkelijk, op de uitgekiende plaats,
loopt zij vóór me, dan raad ik haar vormen, loopt zij
mij tegemoet, dan lees ik haar gratiën elders.

De twee doeken van Muller. De ene vrouw is ook de andere, de kleuren zijn vrijwel identiek maar de verschillen van het decor en de lichtval zijn aanzienlijk, even opvallend als de bijna kolossale maar zachte, aabare en roomwitte billen. En wat daardoor tevens opvalt, is het onuitwisselbare. Beide vrouwen, als het ware twee ikken, gelijkgezinden, passen nadrukkelijk in de natuur van het eigen decor en stralen juist door dat eigene van elk doek eenzelfde schoonheid uit. Ja, er kan best een voorkeur zijn voor de getoonde billen op 16 januari jl of die van 13 juli 2007, maar evenals verdriet of lijden, voor schoonheid bestaat geen maat, wát de hoofden van mannen of een bepaalde cultuur daarover ook menen.

[© MN, met een gedicht in 'De menselijke komedie'. Beminenswaardige billen in de reeks verhalende schilderijen.
Afbeeldingen: links het schilderij "Observaties" en rechts "Paddenstoelen", beide van Wout Muller (1947 – 2000).]

12 maart 2009

**Lief, je bent mijn boek
Ik besta waar jij mij aanraakt**

Lieveling, ik luister maar heb van weinig weet,
ik luister en leg mijn handen gelijk een kom
om je wangen die van vragen spreken,

je woorden gaan als een zandloper door mijn hand,
zo traag en vol liefde dringt het door,
dat ik koester wie mij zo innig, rooskleurig liefheeft,

ik kus je, geen hart is doof, je weet dat ik je hoor,
van hutsefluts tot wijsheid en begeerte,
lieveling, je weet dat ik je leven lees.

[© MN, in "Geluk is zelden spoorloos". Afbeelding: Untitled painting – dan doe ik het maar:
"See her eyes, my love is asking as the wind is blowing", a painting by Анри Руссо.]

16 maart 2009

De gave van tranen

Een schilderij vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (20)

De beste verzameling tekeningen en schilderijen van de romantische schilder Friedrich bevinden zich in de Hermitage. Ze werden ooit aangeschaft door de jonge grootvorst Nikolaj Pavlovitsj, de latere tsaar Nicolaas I, - mogelijk vooral gekocht onder invloed van zijn echtgenote, de Pruisische prinses Charlotte.

Het is van een pakkende schoonheid, deze uil, symbolisch voor de boodschapper van een vruchtbare wijs-begeerte, terwijl ik me afvraag of de hemel niet iets onwerkelijks heeft. Het accentueert weliswaar de maan en de uil, maar brengt het ons ook van de wijs? Nee denk ik, ieder geeft er een eigen betekenis aan. Als er wijsheid is en begeerte, zijn er ook emoties. Daarom zeg ik, wie de gave heeft van ontroering en tranen, stelt zich bloot aan de wereld.

[© MN, in de reeks verhalende schilderijen. Afbeelding: "Vliegende uil tegen een maanverlichte hemel" van Caspar David Friedrich (1774-1840).]

17 maart 2009

De helletocht van de schaduwmaatschappij

“Every day, we walk past people in the streets without having the slightest clue that they are homeless because they do not fit the stereotypical image. Even of those that do fit the common-held image, you simply cannot tell by looking at them what past contribution to society they may have made or what contribution they may be capable of producing in the future. You never know what value or talent could be concealed behind the grubby faced facade.” Het is een alinea die ik overschreef zonder helaas op te letten wie de auteur was, naar ik meen omdat het almaar meer ‘glossy’ werd en het er om ging dat ‘famous persons where once homeless, for a short period in their life’. Maar het is wel typerend voor de alledaagsheid, voor hoe we hen vaak straal voorbij lopen zonder enig idee over hun geschiedenis, laat staan hun toekomst, hun mogelijkheden. Het is alsof hun waardigheid niet meer in tel is en dat is de pijnlijkste vernedering die er is.

Ofschoon we het wel weten, staan we er dikwijls niet bij stil dat onze wereld uit allerlei segmenten bestaat die ons tegenstaan of zeer aantrekkelijk lijken, die we verafschuwen of verwerpelijk vinden, van geluk en onrechtvaardigheid, van ‘de schijnwerpers’ tot veronachtzaamde levens. Een wereld vol ‘lastige en lijdende portretten’.

Het Catharijnehuis in Utrecht bracht deze ‘schaduwmaatschappij’ al verschillende keren in beeld, telkens vanuit een ander perspectief. In het eind vorig jaar verschenen boek is gekozen voor levensgrote portretten, monumentale schilderijen met het penseel van Wim de Haas van twaalf mensen die in het kort hun eigen verhaal schetsen – het is een soort levenspad naar het heden, het heden dat lang niet altijd nog verontrustend is, integendeel zelfs. Zij stellen zich bloot aan de wereld,

maken zichzelf zichtbaar en ontdoen zich hopelijk van verdere stigmatisering en uitsluiting. Voorts, en dat is een onmisbare omlijsting, analyseren René Mol en Anja Hacquebord het huidige daklozenbeleid en reiken zij suggesties aan om anders met gemarginaliseerden om te gaan, onder meer door nog eens nadrukkelijk te wijzen op de 'ontroerende wijsheid' van de presentiebenadering – het is een werkwijze die de waardigheid, de autonomie en de veerkracht van mensen centraal stelt, het is een tegenbeweging die solidarisering wenselijker vindt dan distantïering. Dat wordt zeker ook verhelderd door de twee beknopte biografieën van Hans Spekman en Bert Bakker over respectievelijk zijn zus Barbara en zijn dochter, onthullend over de helletocht die de huidige zorg óók kan zijn. (Feex gaf hiervan op 16 maart een schrijnend, dramatisch en verwerpelijk voorbeeld. Veel van die dure managers hebben hun tijd (en geld) gehad. Weg met mannen die van zorg de ballen verstand hebben. De woede over hun vernielingen is zó hevig dat ik het nog veel platter zou willen zeggen.)

Ik leg hier nog maar even vast, dat de Duitse undercover-journalist Günter Wallraff begin maart in "Die Zeit" verslag deed van zijn overnachting in een bunker die dienst doet als onderkomen voor daklozen. Hij probeerde te slapen in een vensterloos vertrek dat hij met drie lotgenoten deelde. Aan de overzijde van de gang luisterde een andere gast naar ruige muziek. Wallraff vroeg hem het lawaai een beetje te temperen. De muzikliefhebber – een dertiger met een 'krachtige statuur' en een mes binnen handbereik – ontstak in epische woede. "Mijn gemoedstoestand als angst omschrijven, zou een understatement zijn", schrijft Wallraff. Hij rende in paniek naar de uitgang, maar stelde vast dat de metalen deur vergrendeld was. Ook een tweede uitgang was afgesloten. Gebruikte lucht inadend bracht hij de rest van de nacht in een schuilplaats door. De volgende dag beklagde hij zich bij een bewaker. Die bleek zichzelf niet als dienstverlener te beschouwen: "Wil je een mes tussen je ribben, of wat?"

[© MN, over 'Lastige portretten. Dakloosheid in beeld.' Een boek van Wim de Haas en het Catharijnehuis, ISBN 978 90 9023319 2, € 19,50; ook telefonisch te bestellen: 030-2302151 tussen 12 en 16:00 uur of per email secretariaat@catharijnehuis.nl. Wat betreft het grimmige bestaan als dakloze in grote Duitse steden verwijs ik naar een kort artikel van Sander van Walsum in "De Volkskrant" van 7 maart 2009. Over de presentiebenadering schreef ik hier al vaker.]

20 maart 2009

**Liefde is geen illusie, maar een verbond
Zo zuiver als honing, zo wuivend als koren**

Voor wie weet wat liefde is
en een dichter die naar eenheid zoekt en
weet dat het geen vergeefse tocht is.

Zij heeft een naam en de dichter is de man
die haar naakt omhelst en zij weten, terwijl
ze met hart en ziel verbonden zijn,

dat dan het uur aanvangt van hartstocht,
die hen als een windvlaag zuivert van onbehagen
en aaneenbindt in innigheid en verlossing.

Geliefden staan telkens in vuur en vlam, anderen
denken, dat is voor eventjes 'rozengeur' en dan dooft
het wel, maar ware liefde kent taboe noch einde.

[© MN, "Ik kerf je naam in al mijn hout." (Maar van niets is de gedaante blijvend.)

Afbeelding: painting "Love" by Marketa Uhlirova. Gisteren weer westwaarts gereisd.

In de bus zag ik dat de zon het landschap had aangekleed in een waas van het lichtste groen,
dan zie je aan de mensen dat er naast strijd ook aanbidding bestaat.]

23 maart 2009

Michel (Eyquem) de Montaigne

Een klein portret ter aanmoediging zijn Essays te lezen

De beroemde Essays van De Montaigne, eerst alleen verkrijgbaar in een gebonden dure editie, maar nu ook kwalitatief goed ingenaaid en vijftien euro goedkoper, in een grandioze, sublieme vertaling van Hans van Pinxteren. Een dijk van een boek, bijna 1600 pagina's. Hoewel ik pas 900 pagina's heb gelezen, maak ik toch reeds een voorzichtige schets van zijn werk en persoon, deels ontleend aan het nawoord van de vertaler, opdat anderen zijn naam noteren en het in de boekhandel minstens ter overweging in de hand nemen. Het is weliswaar een 'zwaarlijvig' boek – mooier was wanneer het in drie banden was verschenen –, maar de verhandelingen, de betogen en reflecties zijn steeds relatief kort van omvang zodat je er ruim de tijd voor kunt nemen en ook gerust ander werk ertussendoor kunt lezen zonder enig spoor bijster te raken. Al die beargumenteerde overpeinzingen zijn geschreven in een fraaie en alledaagse maar inspirerende stijl, heel direct en nimmer gewichtig of 'weggelegd' voor intellectuelen, voor in de filosofie ingevoerde geesten. Het meest bijzondere is, dat de vraagstukken en problemen vrijwel nergens achterhaald worden doorzocht op hun betekenis en dus is het (ook) een boek van de moderniteit, ofschoon geschreven in de 16de eeuw.

Bijna 500 jaar geleden, in 1533, werd de Fransman geboren als Michel Eyquem, op het kasteel van Montaigne in de Périgord, even ten oosten van Bordeaux – een landgoed dat vijftig jaar eerder was gekocht door zijn rijk geworden overgrootvader die daarmee tevens het recht verwierf op het voeren van de adellijke naam Montaigne. Van dit recht maakte Michel – zijn vader bleef gewoon Pierre Eyquem - als eerste in de familie gebruik en aldus heette hij Michel de Montaigne.

Aangezien zijn vader hem vertrouwd wilde maken met de taal der klassieken kreeg hij les in het Latijn van een Duitser die geen woord Frans sprak – de reden dat hij die taal moeiteloos leerde spreken en, aanvankelijk, vloeiender dan het Frans. Later studeerde hij rechten aan de universiteit van Bordeaux en werd hij nadien in die stad ook lid van het Gerechtshof. Hij was van meet af aan buitengewoon kritisch naar de praktijk van de rechtspraak, een praktijk die zich toonde vol wreedheid en andere absurditeiten. (Hoe hij daarover schrijft in Over het geweten, daar kunnen, bijvoorbeeld, de Amerikanen, maar ook vele andere staten, een puntje aan zuigen.)

Door zijn vriend, evenals hij werkzaam aan de magistratuur, wordt hij ingewijd in de diepere kennis van het humanisme, de beweging die zich juist in die dagen heftig verzet tegen de moraal van de Kerk, daartoe geïnspireerd door de grote wijsgeren uit de Oudheid.

De Montaigne is geboren in 1533, maar pas 37 jaar later begint hij aan de Essays – in 1570, als hij naar aanleiding van de heksenprocessen uit het gerechtshof stapt. (Hij schrijft daarover onder andere in 'Over de ervaring', het essay waarmee hij dit magnifieke boek besluit, ook het essay dat sterk afwijkt van de versie in Joep Dohmen's 'Over levenskunst' dat een jaar of vier geleden bij Ambo verscheen.) De terugtocht uit het maatschappelijk leven kon hij zich veroorloven omdat hij enkele jaren eerder het kasteel en het landgoed van zijn vader had geërfd en hij het beheer hierover zelf wilde bestieren zodat zijn innerlijke vrijheid hem niet ontnomen kon worden. Vanaf dat moment wijdt hij zich tevens aan de

studie van de klassieken, zoals Vergilius, Seneca, Cicero, Lucretius, Plutarchus, Plato. (Hij legde een verzameling aan van korte spreuken en citaten en ofschoon eeuwen ouder dan hijzelf, zijn ze vrijwel alle wijs en van bewonderenswaardige schoonheid, zo trefzeker waar het om mensen of menselijkheid gaat.) Hij wordt echter allerminst een kluizenaar of kamergeleerde. In 1580 verschijnen de eerste twee delen van zijn werk, waartegen nogal wat bezwaren rezen.

Terwijl hij nog in Rome was – hij reisde graag en veel – werd hij benoemd tot burgemeester van Bordeaux, een functie die hij aanvaardde en vier jaar vervulde. Bij vriend en vijand stond hij bekend als een diplomatiek en integer bemiddelaar.

Uit zijn vele lezen, correspondenties en discussies, uit zijn hele levenshouding, ontwikkelt zich een eigen visie op alledaagse ervaringen en gemoedstoestanden, een liberaal denken dat nergens achterhaald is en is neergelegd in een schrijven dat direct aanspreekt en verrijkend is - in niets blijkt hij een slaaf van de omstandigheden of van de moraal van zijn tijd, integendeel - dat doet je verwonderen over de vaak actuele waarde ervan – en niet alleen in hoe hij over het geweten schrijft, maar ook – en ik noem het slechts als voorbeeld – over euthanasie. Hans van Pinxteren: “Montaignes schrijven is zoveel als een poging om te midden van alle burgerwisten en godsdienstoorlogen, bij alle waanzin en fanatisme waarmee hij wordt geconfronteerd, redelijk te blijven denken: een poging om helder in zichzelf te zien, om zijn plaats in de wereld al redenerend te bepalen, om in de woelingen van zijn tijd overeind te blijven.” Zo leeft en werkt hij tot aan zijn dood in 1592. En louter en in alles met zichzelf als inzet (het eigen ‘ik’ is het allesbeheersende onderwerp en kenmerk van zijn essays) raakt hij de hele mensheid. Hij schreef om “in zichzelf te zien en erachter te komen wat een mens is” (HvP). Hij blijft écht en trouw tot in het vrijmoedigste.

Benadrukt zij nogmaals, dat het een ‘dikke pil’ is, maar de stukken zijn veelal zo kort en waardevol dat u ze vaak met een zandloper uit hebt. Rijker dan een bijbel, ofschoon ik niemand de waarde of innerlijke betekenis daarvan wil ontnemen.

[© MN, over Michel de Montaigne, « De essays », Athenaeum – Polak & Van Gennep. Afbeelding : Stouf Jean-Baptiste (1742-1826): Michel de Montaigne.]

24 maart 2009

Chapelle de Notre Dame de Bon Secours de Montréal

Het beest in mij

Eerder schreef ik wel eens met verbijstering en verontwaardiging over de rijkdom van de kerk, maar vandaag met bewondering - <http://www.photojpl.com/flash/08notredbs.html> - aangezien de wereld van de kerk noodzakelijk een andere wereld dient te zijn, gebouwd met het fijnste vakmanschap en de beste grondstoffen, zodat het gebouw verwondering en eerbied ademt en het de mensen, illusie of niet, houvast biedt, vertrouwen en hoop tegenover een wereld van onbetrouwbaarheid en misdadigheid, met van drift geslagen priesters en buiten de tijd levende kerkvorsten.

Het symbool van de schepping en bijbehorende religie, wélke ook, tegenover een mensheid die er een dogma van maakt, elkaar erom benijdt en er oorlogen om voert, dat is de onbegrijpelijke dwaasheid van het contrast. Terwijl de mensheid in staat is tot grootse daden, zowel op het materiële als op het humanitaire vlak, kenmerkt zij zich tot veroveringsdrang en ontbreekt het haar aan het erkennen van waardigheid. Dat is volgens mij de bron van ongelijkheid, onrechtvaardigheid en verwoesting, zonder dat we er ook maar iets van begrijpen.

We gooien de wereld vol met wetten, met regels en camera's alsof we grachten dempen, maar het blijft moerassig wat we ervan maken want de mensen willen niet geknecht en vernederd worden of op achterstand gezet, maar vrijheid ervaren, erkenning en van waarde gevonden. Daartoe bidt zij in kerken en moskeeën, maar eenmaal buiten, trekt zij het zwaard weer uit de schede ...

[© MN. Afbeelding: kerk Franciscus van Assisi door Elly van Doorn. Dit is een nog sobere bouwstijl, onvergelijkbaar met de kathedraal van Santiago of Barcelona of Reims, Avignon, Rome of Parijs. De essentie is de indrukwekkendheid van de schoonheid in een landschap of midden in de stad.]

25 maart 2009

De toevlucht mijn genade

De stem van het hart
kan het woord zijn dat je schrijft,
spreekt of fluistert.

In elke taal horen
we de stem van het hart verlangen
naar eenheid en menselijkheid.

Er is meer moois op aarde
dan we vermoeden of die verdomde
media ons voorschotelt.

Als ik je hart mag lezen,
dan delen we lijden en liefde,
een zucht van troost en wijsheid.

[© MN, in 'De eenvoud'. "Wat werkelijk is, is werkelijk voor één tijd", schrijft T.S. Eliot.
Afbeelding: "Alles tussen leven en dood" van Anton Martens.]

27 maart 2009

**Je rouwt net zo lang om geliefde personen
die gestorven zijn tot je je bij hen voegt.
Dat moment dient zich al snel genoeg aan.
David Rieff**

De stilte in het koninkrijk van de (valse) hoop
De memoires van de zoon van Susan Sontag

Jawel, het gebeurt me wel vaker dat ik een boek in één keer uitlees, maar dat van David Rieff staat met stip bovenaan en natuurlijk, laten we daar meteen helder over zijn, is het vooral de stilte van de onmacht wanneer je weet dat er voor de hoop op onsterfelijkheid geen empirische grondslag bestaat en dus klampte ze zich vast, als een schipbreukeling aan een houten balk, aan wat haar artsen haar in soms onvermijdelijk geveinsde objectiviteit wisten te vertellen, zeker aan Susan Sontag.

Het is niet een emotioneel boek, wel vrijmoedig en een aangrijpend verslag van een reis langs artsen en behandelingsopties en tegelijk een wanhopige strijd om ook ditmaal de kanker te overwinnen. Dertig jaar eerder immers was haar dit tegen alle verwachtingen in gelukt. Toen werd er borstkanker geconstateerd met uitzaaiingen naar het gehele lymfesysteem. En twintig jaar later kwam zij de baarmoederhalskanker te boven, alleen, zo bleek vele jaren verderop, is de chemotherapie de veroorzaker geworden van bloedkanker (leukemie) in 2004. Het hele Internet werd uitgespit op visies, inzichten en de nieuwste, desnoods nog experimentele behandelingswijzen en al was het beste nog zo gering qua prognose maar ten dienste van leven, het werd in de strijd geworpen. Het aanklaarten van de minieme kans op succes of spreken over sterven was vijandig, absoluut taboe, alleen de hoop moest worden versterkt en ondersteund want Susan Sontag hechtte als een magneet aan leven, aan 'straks' weer kunnen doorgaan met haar werk, aan reizen en nieuwe plannen maken. En omdat de meeste specialisten haar zagen in de context van háár bestaan, moest het wel al te bont zijn om te betwijfelen of een behandeling nog medisch zinvol was. Botheid en tact te over.
(Van Harry Mulisch is bekend dat hij naar zijn zeggen leeft volgens de stelregel: "Dat ik sterfelijk ben, moet eerst maar eens bewezen worden.")

David Rieff, die nergens in detail treedt over de persoonlijke verhouding tussen hem en zijn moeder, raakte wél steeds meer gevangen in een web van waarheid en leugen, werd radeloos van al die ongefundeerde geruststellingen en voelde zich schuldig en met stomheid geslagen soms niets meer te kunnen zeggen dat zijn moeder wilde horen. De variaties van meegaandheid werden gortdroog en ongeloofwaardig, dié gewetensnood werd hem vaak te machtig, zelfs wanneer hij stamelend nog iets te berde wist te brengen dat de juistheid van zijn moeder's denken mogelijk kon onderstrepen. Uiteindelijk zat hij moedeloos bij haar bed en terwijl honderden niet te beantwoorden en van schuld vervulde vragen op zijn hart trommelden, nam hij haar hand in de zijne en zweeg. Hij wist zijn ongelooft in het overleven voor zich te houden, zoals ook andere intimi dat telkens wisten uit te stellen terwijl ze in hun dromen beter wisten. Susan zelf vermoedelijk ook – al minachtte zij elk geforceerd optimisme,

op het vlak van haar ziekte die almaar slopend pijnlijker werd, was alles geoorloofd behalve als het rook naar religie.

Susan Sontag was een krachtige onconventionele intellectueel, een levensvrouw, een vrouw die spuugde op elk goed bedoeld woord dat gedrenkt was in welk geloof dan ook, een vrouw van kennis en informatie en gedreven nooit te zullen sterven. Als kind was zij ernstig astmatisch en voelde zij zich onbemind. Zij is ooit zeven jaar getrouwd geweest, maar heeft zich in haar persoonlijke leven altijd ongelukkig gevoeld, ook in de latere knipperlichtrelatie met de zestien jaar jongere fotografe Anna Leibovitz. Het boek is een fascinerend, menselijk document dat me eigenlijk geen seconde met rust liet.

[© MN, over "Zwemmen in de zee des doods" van David Rieff. Vertaling van Joris Vermeulen, De Bezige Bij 2008; 175 pag., € 18.50. IM Susan Sontag, 1933 – 2004. Zij ligt begraven op de Cimetière du Montparnasse in Parijs, vlakbij Simone de Beauvoir, en bij een vriend, Emile Cioran. (Ze had het niet op de Amerikaanse steden waar ze heeft gewoond en al helemaal niet op de begraafplaatsen daar. Ze studeerde een tijd in Parijs, dát was haar stad. Dat ze er nu ook is begraven, besloot haar zoon want op het vlak van sterven had ze uiteraard niets geregeld, behalve de regel dat ze niet in rook wilde opgaan.) Foto: Susan Sontag, Horst Tappe—Hulton Archive.]

28 maart 2009

Een time-out? De vertraging van mijn leven

Dat is denkbaar ja, maar niet uit vermoeidheid of desinteresse want beurtelings zal ik heus de blogs – oh, wat een verschrikkelijk begrip, evenals schrijfsels, maar het zijn ook niet altijd ontboezemingen; laat ik het maar op weblogs houden – nu en dan wel volgen, maar ik wil graag tijd om te lezen, en met de tijd de energie en ik kan niet goed omgaan met versnipperde aandacht, ik moet het hebben van de concentratie.

In september en oktober 2007, maar ook in april vorig jaar tipte ik het al aan, de verwachting van "Lea", de nieuwe roman van Pascal Mercier waarvan ik onlangs bij Karen ontdekte dat die zopas verscheen en natuurlijk heb ik die nu in huis, vertaald door Hans Driessen en Marion Hardoar want misschien vertelde ik eveneens al eerder dat Gerda Meijerink niet zo weg blijkt van Mercier's romans, behalve dan van "Perlmann's zwijgen". (Niettemin zijn al haar vertalingen mijns inziens briljant, ook de volgens haar wat te sentimentele "Nachtrein naar Lissabon".) Ik ben een traag lezer. Pascal Mercier die dit jaar 65 wordt, was hoogleraar filosofie aan de Vrije Universiteit van Berlijn, maar wijdt zich

sedert een jaar geheel aan het schrijverschap.

Dan heb ik hier nog “De eenzaamheid van de priemgetallen” liggen, een debuutroman van Paolo Giordano, een hartverscheurend verhaal over een bijzondere vriendschap. Verder de verzamelde romans in “Jouw land” van Cesare Pavese en tevens het zeer bijzondere boek van David Rieff (de zoon van Susan Sontag), “Zwemmend in de zee des doods”. Binnenkort verschijnen ook de dagboeknotities van zijn aan leukemie overleden moeder, “Herboren”, en van Mels Jong de lang verwachte biografie over Paul Léautaud, “Ik heb overal spijt van”. (Overigens: wie alvast een indruk wil krijgen van Sontags zeer openhartige dagboeknotities, surft naar 'On Self', published in The New York Times van 16 september 2006.) Ten slotte wacht “Het respijt” van Primo Levi, een verslag vol explosieve levenslust, bizarre ontmoetingen en avonturen gedurende een zes maanden durende zwerftocht door Oost-Europa na zijn terugreis uit Auschwitz in 1945. Of ik het boek van Tim Krabbé zal lezen, weet ik niet, maar wel het essay van Midas Dekkers.

Achter dit alles, dat een excuus moet zijn om mijn pen althans hier even te mogen neerleggen, verschuilt zich de dagelijkse realiteit van de pijn. Deze is bij tijd en wijle draaglijk, maar vaker is hij zo kwellend dat ik een noodgedwongen passief bestaan leid en besef dat het mijn denken verkleurt en doet afwijken van mijn oorspronkelijke zelf. Ik weet niet hoelang dit is vol te houden.

Er ligt nog een zo-even geschreven paasgedicht. Dat zal ik straks plaatsen, maar het zal wel niet het signaal zijn van de directe terugkeer.

[© MN, 'My daily life'. Onder meer over Pascal Mercier, 'Lea', 223 pag., Wereldbibliotheek. Ik weet nog nagenoeg niets van Lea, zij wordt een succesvol violiste maar stevent af op het tegendeel, een “even tragisch als intiem verhaal”. Het boek van David Rieff kan ik intussen afvinken, ik heb het nu maar laten staan hier – ik wilde eigenlijk vorige week al een pauze beginnen, maar moest mezelf anderszins afleiden. Er zijn ook heel persoonlijke redenen waardoor ik dat nu toch doe, zoals gezegd, op het paasgedicht na dan. Afbeelding: “Time out” van Helene Terlien.]

31 maart 2009

Handen komen in liefde nooit tot rust

(voor Uvi)

Op de tast naar al je wonderen
en schuw geen plekje huid daar
alles tederheid heet.

Weet het lief, de bekoring en
de lust zijn vluchtig, maar zo anders
als ze gedragen worden door liefde.

Ons lijf is niet van de warmte geweken,
maar ken jij nog behagen dat je liever is,
zeg het want mijn hart staat open.

Warmmoedig slapen in stille
aanwezigheid, want heus, handen reizen
telkens naar de vervulling van het verlangen.

[© MN, in 'De Vlaamse man en zijn muze'. Voor de dichter Uvidius naar aanleiding van zijn gedicht van 30 maart II..

Afbeelding: "Samenzijn" van Rudolf Hagenaar, ook de tekenaar van de 'kopfoto'.]

1 april 2009

The Celebration of Nature ... or Silence

Different paintings are telling their own story. I do read some similarity and that's the message today about the beauty of life, not vague but careful. We are all vulnerable and nevertheless strong and

elastic, a fascinating tension. I know, I assumed to read or to come on breathe, but making something which captivates me is a form of entertainment.

Les différentes peintures racontent leur propre histoire. Je lis une certaine similitude et c'est le message d'aujourd'hui au sujet de la beauté de la vie, non vague mais soigneuse. Nous sommes tous vulnérables et néanmoins forts et élastiques, une tendance fascinante. J'avais l'intention de lire ou de reprendre un peu de souffle mais faire quelque chose qui me captive est une forme de divertissement.

Misschien is het ook gewoon zo, dat ik me losser wil maken van het webloggebeuren. Het knelt of knecht me niet, maar het is me toch teveel een ritueel geworden waaraan ik mezelf vastbind. Tijdig iets maken dat ik in elk geval zelf de moeite waard vind en een bepaald genoegen aan beleef en vervolgens overal op bezoek gaan en een enkel spoor van aandacht achterlaten.

Wanneer ik (bovendien) worstel met waarheid en leugen, zoals bijvoorbeeld David Rieff en zoals ik in het voorgaande log aan het eind kort aanduidde, dan bedoel ik dat de omgeving eraan is gewend hoe het ongeveer met je is, er eigenlijk ook niet meer naar informeert of lijkt te denken dat het oké is, terwijl ik zelf onophoudelijk voel te wonen in een lichaam dat zo onaangenaam anders is geworden. Tegelijkertijd is er de continue spanning tussen het negeren van deze dagelijkse realiteit en toch te willen ervaren er niet alleen in te staan. Het is de leugen van de gewoonte en de waarheid van het abnormale, en tegelijkertijd is het de voortdurende opgave van het stilzwijgend weten en aanvaarden dat individueel lijden zo ontzettend betrekkelijk is. Het kan en hoeft niet telkens te worden benoemd en dat is ook niet waar ik hier op wijs.

Waar David Rieff op zijn tanden beet van vertwijfeling over hoe hij het nog kon maken en wat dan nog te verzinnen om mee te gaan in de gedachtegang van zijn moeder omdat zij niets wilde weten van doodgaan, daar stond hij tegenover een moeder die doodsbang was, geen minuut meer alleen durfde te zijn, zó angstig was zij te zullen sterven in 'verlatenheid'. Anders gezegd, Sontags gedrevenheid naar onsterfelijkheid was heel doorzichtig. Dát is een dimensie van aanhoudende pijn, dat je tevens voelt dat de dood vlak onder je huid zit. Ik ervaar dat vaak heel letterlijk. In plaats van een bezweet voorhoofd voel ik een koude schedel, alsof dáár het zweet over 'het gesteente' loopt en dus niemand ziet hoe bang ik soms ben, waarbij ik moet opmerken niet te weten of dat de angst is, maar het is wel heel beangstigend.

Pijn is een zeer dominant fenomeen. Het beperkt zich niet tot de plaats waar het zeer doet, maar het graaft zich in je bewustzijn, je gevoelswereld, je zelfbeeld en het gaat als een ploeg door je gedrag. Het is niet dat je een andere persoonlijkheid wordt of een (ook) voor jezelf andere denkwereld ontwikkelt, maar je bent (soms) sneller van je stuk gebracht of geïrriteerd. Chrisje zei vaak, "Ik wil de oude M weer terug", maar kennelijk was die geleidelijk aan op sloffen weggeslopen. Toch geloof ik dat mijn 'oorspronkelijke zelf' niet is verdwenen.

Het meerdimensionale karakter van een pijnhuis roept een andere bejegening op en ook dat is, zacht gezegd, heel ongemakkelijk, alsof je alleen nog maar patiënt bent, een mens met een veel smallere ervaringswereld. Moeilijk hoor, ook voor de ander. Je wilt wel dat er rekening met je wordt gehouden,

maar niet omsingeld met steeds de betere suggesties. Er gebeurt iets op het vlak van volwaardigheid.

Ik herinner me nog dat ik vorige zomer op het terras een kaart schreef naar een vriendin. “Ik ben gelukkig met mijn ‘di Cabrio’, maar ervaar ook een zekere afgunst naar de vanzelfsprekende beweeglijkheid en onafhankelijkheid van anderen, terwijl ik zo gebonden blijf aan afhankelijkheid.” Ik zag alleen maar mensen met een zelfverzekerde tred over het plein van De Jonge Enkelingh, dat wierp op mij ... nee, geen smet, maar een schaduw waaronder ik me klein voelde. Dat is geen pijn, maar een psychische last waardoor je je gegijzeld voelt en gedwongen je eigen kracht terug te vinden.

Veel medicijnen hebben een evident en hopelijk effectieve invloed op bepaalde lichamelijke verschijnselen, klachten of symptomen, maar gaan tegelijk gepaard met hoogst onzekere bijwerkingen, zowel op de stofwisseling – maar daar is dan ook weer iets voor – als op stemmingen, concentratie, geheugen. Dat betekent bijvoorbeeld, dat eventueel storende gedragingen aan jou worden toegeschreven, terwijl ze in feite geadresseerd dienen te worden aan de neveneffecten van het chronische gebruik van medicatie, maar vrijwel niemand kan hier oorzaak en gevolg nog onderscheiden, ook een arts niet. Het is zeker een facet dat veelal over het hoofd wordt gezien. Het is een soort prijs die je op de koop toe moet nemen maar waaraan niemand waarde hecht of bij stilstaat.

[© MN, in de reeks vertellende schilderijen (21). Afbeeldingen van links naar rechts: “Leaving” van onbekende schilder, vermoedelijk Edith Dora Ley, het tweede luidt “Hidden observation” by Rina H., het derde en vierde schilderij zijn van Ma Dong Min, dan “Follow my dream” van Anna Pagnacco, het zesde: “Dramatic waterspout” by Andrew Merse, vervolgens “I’m dreaming”, “Stille morgen” van Hans Dolieslager en tot slot “Vrouw en natuur opgaand in elkaar” van F. de Groot.]

4 april 2009

De rede en de verbeelding in het scheppingsproces

Een schilderij vertelt zijn eigen verhaal, dat is juist de schoonheid ervan (22)

Lessines, een Waals stadje in de provincie Henegouwen, was in 1898 de geboorteplaats van de (anti-)surrealistische, soms provocatief en beangstigend schilder René Francois Ghislain Magritte, de man die velen kennen van “Ceci n’est pas une pipe” (‘unless the government says it’, zag ik ergens staan. Magritte toont hier zijn voor hem typische opvatting over de werkelijkheid, want ook al zie je een pijp, het is slechts de afbeelding van een pijp). Hij was de oudste van drie zonen in een moeilijke, ongelukkige jeugd. Toen hij een jaar of dertien, veertien was, pleegde zijn moeder Adeline zelfmoord door van een brug over de rivier de Sambre te springen; weken later werd zij gevonden met slechts de nachtpon over haar hoofd – een beeld van een mysterie dat de jonge Magritte zijn leven lang pijnlijk gefascineerd heeft. Op zijn 15de leerde hij Georgette Berger kennen met wie hij in 1922 trouwde. Hij leidde een teruggetrokken, burgerlijk bestaan. Over zijn werk zei hij: “Voor de oorlog drukten mijn schilderijen angst uit, maar de ervaringen van de oorlog hebben mij geleerd dat het in de kunst erop aankomt betovering uit te drukken. Ik bevind mij in een zeer onaangename wereld en mijn werk is bedoeld als een tegenwicht.” Hij minimaliseerde het belang van zijn prestaties, en zei, “... het leven dwingt me iets te doen en daarom schilder ik.” Een bescheiden man, een genie, een stille genie. Hij overleed aan kanker in 1967 en liet meer dan duizend kunstwerken na. Een zeer groot deel is te ontdekken in het Magrittemuseum, een gebouw van de Koninklijke Musea voor Schone Kunsten van België in Brussel.

[© MN. Afbeelding onderaan: Magritte, een portret van Ben Heine, 2009. De collage boven toont zes van zijn werken: 'The dangerous liason', 'Homesick', 'Discovery', 'The son of man', 'Attempting the impossible' en 'The lovers'. Bronnen: Uwe M. Schneede over M. en Michel Draguet "Voici Magritte".]

8 april 2009

Het symbool van de ontwaking

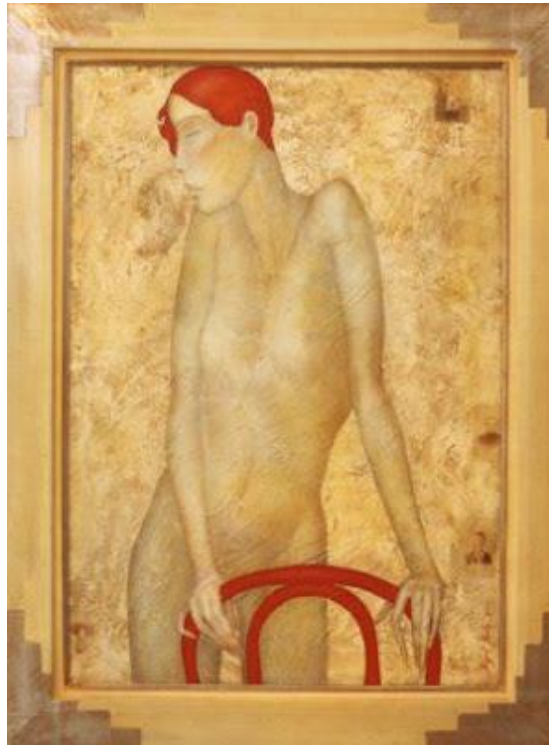
Pasen is het feest van de verrijzenis van de Heer,
maar wat kan het ons nog zeggen vandaag,
zo'n gebeurtenis van bijna 2000 jaar geleden?

We kunnen trachten alles eens anders te zien,
onze ideeën en omgaan met elkaar, we kunnen
Pasen zien als het feest van de reflectie,

we vieren de verandering in onszelf, we dekken
een feestelijke tafel, bereiden een lekker maal want
we verrijzen misschien uit vastgeroeste patronen.

[© MN, Pasen, april 2009 met een schilderij van Lola Dupré. Vroeger zeiden we, 'Zalig pasen', maar dat woord zalig zal wel niet meer de gewoonte zijn, tenzij we een mals varkenshaasje proeven, dan zeggen we het woord met de grootste verrukking. 'Fijne paasdagen', dat zal het wel zijn en die wens ik ieder, licht en zonnig, met een open hart opdat we de ander van binnenuit kunnen begrijpen en de mens in het harnas weer tot leven komt.]

14 april 2009

Onze harten wijken geen ogenblik

Geschokt en aangedaan
dat een ziekte volkomen haar
eigen weg gaat en ieders ziel

binnenstebuiten keert,
maar zie dan hoe het alle liefde
blootlegt en de juiste lichtheid

schenkt en het ons door het huilen
heen toch weer mogelijk maakt de wereld
kleiner te zien worden.

[© MN. Voor Erna, haar gezin en al haar dierbaren. Zie eventueel mijn reactie bij het paasgedicht. Zij drukte me op 't hart hier dóór te gaan, maar het lijkt alsof ik in mijn taal geen weg meer weet. Bij een schilderij van de Russische kunstenaar Andrei Belle.]

16 april 2009

Tragedie van de mensheid

Zij zouden samen het gedicht
zijn van vrede, van liefde, van eenheid
en ontvluchtten alle geboden
die verzonnen zijn uit dwaze tucht,
een gesel over wie weten wat liefde is,
maar zij spoedden zich naar de vrijheid,
dáár lag hun hoop, hun vooruitzicht
op een niche van al dat samenbindt en
wat op waarachtig leven lijkt,
maar in hun vlucht gevangen en verscheurd
want de mensheid is niet één geheel, niet alle zielen
zijn deugdzzaam. Op hun innigheid stond de dood.

[© MN, in 'Crime against Humanity'. Krantenknipsel VK 15 april 2009. Afghanistan, Kabul. Volgens Talibanregels mogen ongehuwde mannen en vrouwen niet met elkaar omgaan. Daarom, vanwege immoreel gedrag, werden een 19-jarige vrouw en 21-jarige man, het dorp ontvlucht maar te paard achterhaald, voor het vuurpeloton gezet en in het openbaar terechtgesteld. Vermoord in het absolutisme van de religie, de achterlijke kant van een cultuur. De Taliban heet al zeven jaar verdreven, maar Karzai is eveneens een onderdrukker. Afbeelding: "Ocean of tranquility", painted by Charmine.]

19 april 2009

Weerloos tegenover wie ons tot liefde is

Hier staan we, machteloos te wezen, in tranen
gekleed en met zowaar weer lege handen,
hoofd en hart vol smart, - en jij,
prinses van de moed,
duizend infusen later, geleefd in de vallei
van pijnen en kuren, hink-stapsprongen in je
vrouwenleven, kalmte bewaren en desondanks vol
vreugde, jij, prinses van de eenvoud.
Een warm en offerrijk gezin, met kleinkinderen
als verblindende sterren, je handen van goud geweven
in het stille fluweel van de schepping
want elke lap stof en draad heb je benut.
Soms is de wereld de wereld even niet meer,
nu je gegaan bent met al de littekens in je huid,
eren we het licht en de liefde die je hebt gegeven, zóveel
dat alles ons te zwaar wordt om adem te halen.
Ik kan het woord niet aan het zwijgen geven,
je glanzende zachtmoedigheid niet vergeten, je
glimlach tot in toppen vervuld, de woorden druppelen
eruit, je laatste zucht als een trillende scheur, - en wij,

wij koesteren al je geschenken, zoals je moeder bent geweest
en oma en zus en vriendin, na de laatste kus, een fluistering
die brak als een lucifer in stil verdriet, niet meer verstrengeld
als een vlecht bij de geboorte, heengegaan in engelachtige zachtheid.

[MN, in "Weerloos tegenover sterven". In Memoriam Erna 4 februari 1949 - 18 april 2009 (mijn tweelingzus); voor haar Jan, Bibi, Debby en Arthur. Afbeelding: Malerei "Brennpunkt" von Emmerich Pollhammer]

28 april 2009

Een schilderij vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (23)

Opzij van een prachtig winkeltje staat in de etalage een ongelooflijk mooi klein schilderij dat ik nu al verscheidene keren heb gezien en telkens dacht ik, 'Kijk naar deze wei hier, kijk en luister'.

Het wonderbaarlijke is, dat ik later op de dag direct, dat wil zeggen, uitsluitend op 't oog en zonder het een ogenblik in te zien, een boek kocht van Tiziano Terzani en, eenmaal thuis, op pagina 9 deze regel lees: "Kijk eens naar de natuur vanaf deze wei hier, kijk en luister." Hoe is het mogelijk!

Op een minischoolbordje, ik denk zo een van 10 x 15, schreef ik met krijt een korte overweging. Het is de kunst te leven volgens de innerlijke tijd, dat verjaagt de haast en streelt de ziel.

Kijk naar deze wei hier, kijk en luister.

[© MN, in de reeks 'Een schilderij vertelt'. Het schilderij is van Coby van Wijngaarden, 'Oosterse sferen'. In werkelijkheid zijn de kleuren van een indrukwekkende schoonheid. Op Tiziano Terzani kom ik zeker nog terug. Nu ik de eerste 57 bladzijden heb gelezen, is een en ander misschien helemaal niet zo toevallig. (De titel is: "Het einde als begin"; Primavera Pers, 2008.)]

1 mei 2009

Al tastend gaan wij voorwaarts . Her-inneren is zwaar werk

Toen ik nog helemaal niet wist dat ik weldra afscheid nemen moest en een week later mijn broer in de kerk hoorde zeggen, 'Ik bouw een monument in mijn hart', dacht ik dat wanneer iemand dan zó dichtbij is, is ze ook niet werkelijk weggegaan. En nu zijn we alweer vele dagen en nachten verder en zijn wind en regen over haar graf gegaan, 'terwijl je hier bent, in mijn hart en niet gegaan'.

Juist in die voorafgaande week schreef ik dat het me zo benauwde, alsof het lot al hollend naar mij op weg zou zijn, steeds vaker, ook dicht in mijn buurt, te horen over ernstige ziekte en sterven, terwijl er geen 'gouden lot' bestaat waarop staat dat je er aan ontsnappen zult, terwijl het zo gewoon is omdat het iedereen overkomt. Ik herinnerde me, dat de zo jong gestorven Patricia de Martelaere schreef, dat "het zinloos is te willen bloeien in de herfst". Ik zocht die passage op. "(...) het niet aanvaarden zal niet alleen de loop der dingen niet veranderen, maar leidt ook niet tot inzicht in de werkelijkheid."

De werkelijkheid. We hebben afscheid genomen van de vertrouwde zichtbare aanwezigheid, de aanraakbaarheid, van je uitbundige zintuigen, van het lichaam dat we zacht en met zoveel liefde in het graf te ruste hebben gelegd, maar weggegaan ben je niet. De dominee keek ons indringend aan en bonsde met de vuist op zijn hart. "Hiér ben je, je hebt ons niet verlaten!" Maar het blijft een ongenadig hard besef, dat 'nooit meer zien of elkaar toelachen', die innigheid te moeten omsmeden naar al waarin zij herinnering is.

Enkele maanden geleden heeft Erna de dominee eens gesproken, maar hij mocht het niet over God hebben. "Sorry hoor, maar nu even niet. Ik vind het oneerlijk." Ze omhelsde het leven. Veertien dagen geleden fietsten zij en Jan nog 70 km. In de dienst vorige week zei hij: "Ze had gelijk."

Gisteren, de dag van de zwartste tragiek ooit in de Koninginnedagtraditie, schreef een vriendin dat ze zich afvroeg of er wel een God is. "Ik begrijp niets van zijn strategie. Alle ellende in de wereld, alle

onrecht en dan die verbijsterende waanzin van deze dag. Zoveel mensen bidden en willen juist het goedeen toch helpt het geen zier."

Over de verspreiding van ziekte en ellende, daar gaat God niet over, anders zou er geen liefde, goedheid en barmhartigheid kunnen zijn. En waar die er wel zijn, daar gaat God evenmin over, anders zouden we rechtvaardigheid en de menselijke waardigheid niet kennen. En zou God over de goedheid gaan, dan zou die te vinden zijn waar die het hardst nodig is: bij de onderdrukten in Zimbabwe, bij de mensen in Darfur, bij de mensen die het recht op een bestaan wordt ontzegd. Wanneer God zou gaan over slechtheid en rampen, zou Hij niet van de liefde kunnen zijn. Hij heeft de mensen álles geschonken om te kunnen leven naar Zijn beeld. Wie of wat is er meester over de wereld? De eenvoud? De ontroering? Het idealisme? De elitetroepen? De honger naar macht en geld? Het zijn de mensen die heersen en overheersen, die koppen indrukken en negeren.

Het zijn mensen die oog hebben voor tekorten en noden en mensen die weerstand bieden en een menslievend voorbeeld stellen, het zijn idealisten, spirituele en inspirerende mensen die zich betrokken voelen bij de samenleving en die zich met het lijden van anderen weten te verbinden. En dan is er nog de schoonheid van het landschap en al wat uit mensen's handen komt en tot de verbeelding spreekt. Soms verlangen we naar een nieuwe wereld, voorbij de onderdrukking, het geweld, de vernedering, voorbij de corruptie en misleiding en alle andere gebrokenheid. Maar er is geen andere wereld, met deze moeten we het doen.

"Hier moet ik het mee doen", zei Erna, "het is niet anders." Ze liet ons vaak versteld staan van het pad dat zij ging, maar hoe onmogelijk zwaar het vaak ook was, het was een pad met een hart. In haar laatste valies ligt ons heimwee geborgen.

[© MN, 'Het onmogelijke te leven'. Citaat van Patricia de Martelaere (1957-2009) uit "De weg om niet te gaan". Zie eventueel "Soms is er het verlangen naar een andere wereld" op deze weblog, Klimmendaal 31 december 2007. Vandaag is het 1 mei, de dag waarop mijn vader stierf, vijftien jaar geleden. Schilderij van Michal Lukasiewicz.]

5 mei 2009

Vincent van Gogh, 1853 – 1890, 37 jaar

Schilderijen hebben een eigen verhaal, dat is juist de schoonheid ervan (24)

Op de dag af een jaar nadat een doodgeboren zoon met dezelfde naam ter wereld kwam, werd hij op 30 maart geboren en was daarmee toch de oudste van zes kinderen. De bekendste daaruit is zijn 4 jaar jongere broer Theo, die hem later en altijd financieel steunde en met wie Vincent sinds 1872 een levenslange intense briefwisseling begon.

Zo arm als een rat want hij verkocht vrijwel nooit iets, dat is wel héél wat anders dan de fabelachtige prijzen die tegenwoordig voor zijn werk worden betaald. Hij had de moed en het optimisme de tegenslag, de zwaarmoedigheid en zijn vlagen van neerslachtigheid te trotseren totdat het vooruitzicht van onafwendbare armoede en ziekte hem het verder leven onmogelijk maakte. De honderden, veelal zeer lange brieven die hij in het Frans schreef, vormen een soort dagboek, dichtbij en natuurgetrouw de mens en de kunstenaar, een mens met schaarse contacten, maar met een veelzijdig talent. Juli 1880, tien jaar voor zijn dood: “Je kunt een groot vuur in je ziel hebben, en niemand komt er zich aan warmen, en de voorbijgangers zien niets dan een beetje rook uit de schoorsteen komen, en gaan huns weegs.”

Het is maar een schamel stukje dat ik schrijf, en ‘beter iets dan niets’ klinkt ook al armoedig, maar ik heb gewoon weinig te missen. En ofschoon ik me er geloof ik nooit echt aan heb gehouden, was het in beginsel de opzet. In ‘hard times’ kan ik volstaan met een schilderij, meende ik. Maar steeds brult er iets in me, “nog ééntje dan, om het af te leren” – dat zei wijlen Cees Buddingh’ en hij bedoelde een nieuw dagboekdeel, maar het kwam er helaas niet van. Ik denk aan Sartre, ‘le néant’, aan al die vanzelfsprekende voorbijgangers, maar iedereen is ingescheept voor het niet.

[© MN. Collage van tweemaal negen werken. Eén bron (van de tientallen mogelijk andere): “Vincent van Gogh. Een leven in brieven”, keuze, inleiding en toelichtingen Jan Hulsker, Meulenhoff 1980. Een zeer fraai boek, dat al lang in de ramsj ligt, is dat van Rainer Metzger & Ino F. Walther (2003) (rijk geïllustreerd en goed geschreven), “Vincent van Gogh”.]

8 mei 2009

Het einde als begin

Toen ik uren later bij Il Songo, een volledig Italiaans georiënteerde kunstgalerie met boeken en kookgedrängten, die foto zag van Terzani, leek het alsof ik ongeveer hetzelfde zag maar dan decennia later (zie 28 april, "Oosterse sferen"). De oude Tiziano gaat praten over de reis van dat kleine jongetje, geboren in een volkswijk in Florence, het jongetje dat de grote historische gebeurtenissen van zijn tegemoet gaande tijd van dichtbij heeft meegemaakt als schrijver-journalist, de Vietnamoorlog, Cambodja, China, de val van de Sovjet-Unie. Hij leeft nu in zijn eigen kleine Himalaya en wacht op zijn stervensuur. Hij lijdt aan kanker, zijn lichaam lekt aan alle kanten, maar zijn geest is helder. Het einde nadert, maar het is tevens het begin van het verhaal over zijn leven waarover hij met zijn zoon Folco praat, om te zien of ze er uiteindelijk betekenis aan kunnen geven.

"Een mooie gedachte, die natuurlijk al veel mensen hebben gehad, is de aarde waarop we leven te zien als een begraafplaats. Een immens grote begraafplaats van alles wat ooit is geweest. (...) Kun je je voorstellen hoeveel miljarden wezens op aarde zijn gestorven? Die liggen er nog allemaal. (...) We stellen ons begraafplaatsen voor als oorden van tranen en verdriet, omzoomd door hoge bomen. Maar de aarde is een beeldschone begraafplaats. Er groeien bloemen op, er lopen mieren en olifanten overheen. Als je het zo bekijkt, dat je weer deel gaat uitmaken van het grote geheel (...) al kunnen we het met onze geest niet bevatten, misschien is het wel de grote geest die alles bij elkaar houdt."

Hij lacht.

(pag. 14)

De Italiaanse journalist en schrijver Tiziano Terzani werd geboren in Florence in 1938. Zijn rijke en boeiende leven is door zijn werk als correspondent voor het Duitse blad Der Spiegel nauw verweven met de wereldgeschiedenis. Terzani verblijft van 1972 tot 1997 in Azië en is daar getuige van een aantal brandhaarden van de twintigste eeuw. Hij verslaat de oorlog in Vietnam, maakt in China de ondergang van het communisme mee en beschrijft de hel onder het regime van Pol Pot in Cambodja. Na zijn werk als correspondent trekt hij zich enige tijd terug in de Himalaya en publiceert hij een aantal boeken, dat in vele talen is vertaald.

Folco Terzani werd geboren in 1969 in New York. Hij is filmmaker en maakte onder meer een documentaire over het ziekenhuis van moeder Teresa in Calcutta.

"Zie je dat er een rode draad door mijn verhalen loopt? Het is een zoektocht geweest, gebaseerd op de illusie dat revolutie, politiek en wetenschap de wereldproblemen kunnen oplossen – vandaar mijn engagement, mijn schrijven en mijn poging de mening van anderen te beïnvloeden – die ten slotte heeft geleid tot het besef dat het allemaal geen nut heeft."

“Wat?! Je kunt toch niet tot de conclusie zijn gekomen dat het allemaal geen nut heeft?”

“Jawel.”

(pag. 274)

[© MN, over “Het einde als begin. Gesprekken met mijn zoon over het leven” van Tiziano Terzani, 320 p., uitgave van Primavera Pers 2008, vertaald door Liesbeth Dillo. “Il fine è il mio inizio”. Foto’s van zijn website: www.tizianoterzani.com.]

11 mei 2009

Er even zijn is genoeg, dat geeft al ruimte

Alles nimmt auf der Welt ab, der Vogel in der Luft und der Fisch im Wasser. Und so nimmt auch das Seltsame im Leben ab. Ik schrijf slechts deze ene regel van troost en moed en al wat nodig is om liefde, zorg en nabijheid waarachtig te kunnen eren en versterken.

[MN. Het citaat is van Adalbert Stifter. De ene regel is voor Jan en Marieke. De afbeelding, een foto, “In the heart of the light” by Bee Thalín.]

15 mei 2009

Mijn verlangen, mijn onverstand

Meisje, laat me nog even hier
als je er in 't blauw enige macht over hebt
gun me dan nog wat jaren.

Hoe is het in het ongekende?
Ik heb nog enig noodzakelijks te volbrengen
het is waan tot het verhevene te behoren,

maar meisje, laat mij me nog even niet bij je voegen,
nee hè, jij gaat daar niet over, ik frommel
het papiertje, dit onverstand, wel weg

als niemand het ziet. Weet je, dat vlak na het ontwaken
de zon al door mijn luiken gleed? Was jij dat?

[© MN, in 'Vrede met deez' wind is mij vreemd'. Afbeelding: "Endless" van Hans Paus. Ik zie zelf ook het mengsel van sentiment en drama, alsof ik op 't punt sta van gaan, maar zo hevig als ik dit vrees, zo vurig hang ik aan alles vast dat mij behoudt. Ik lees het eerder als de mij altijd intrigerende vraag of zij met wie je je verbonden wist, zoals Erna, je nu nog kunnen volgen. Is dat een geloofskwestie? Of is het, los van geloof, een bestaansvraag naar het mysterie van de menselijke ziel. Een existentiële leegte, waarover je geen vragen stelt maar die je vervult.]

17 mei 2009

Mijn stille levenspad

Het zijn de bomen
die zwanger zijn van elk woord
dat hier gesproken is.

Het zijn de bomen, de lucht
en de aarde die zeggen
dat ademen genoeg is.

Een grote, witte vogel
bracht vleugels vol energie naar ginder
en zou terugkomen met wat daar te zwaar is.

Aan mijn zware hoofd hangt een poëet.
zo leef ik als een man voor wie
deez' eenzame stilte wel genoeg is.

[© MN, 'De man, zijn eiland temidden van bomen'. Ik houd de wacht bij mezelf en ervaar in anderen de waarachtigheid van het vertrouwen dat juist deze situatie wel weer kantelt naar zijn tegendeel. Er zijn velerlei verbindende krachten die mijn innerlijk

versterken, of het nu regent of hemelsblauw is. Ginder leeft iemand met liefde, met moed en bescheidenheid, met onnabootsbare deugden, - misschien dat de vogel wel rechtstreeks haar hart in vliegt. (A fancy of compassion. Is compassion the same as love? I became a man without answers.) Photo: "Road of Silence" by Mikael Stalsater.]

19 mei 2009

Een foto vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (25)

Natuurlijk houd ik van helder licht, geen vuiltje aan de lucht,
maar meer nog fascineert mij de mistige dageraad, c'est la vie,
in nevelen gehuld, omgeven door raadsels, er zijn zelden
volledige, afdoende antwoorden. Bij de natuurwetten houdt
de logica op, maar niet de verwondering. Tussen weten en ervaren
bestaat een hemelsbreed verschil.

Ik heb een koffer vol heimwee – 'mijn valies' is mooier. Mijn lichaam
is een kooi. 'Leave your past behind,
don't turn your hopes into fears'.

Ik houd van licht, luchtigheid en liefde want zwaarmoedigheid
ligt in nodeloze tijd, maar ik bestrijd dat voor álles
een oplossing is, niet te verwarren met berusting.

C'est la vie. La patience, le tragique et
l'étonnement.

[© MN, in 'De verwondering'. De eerste foto, waar je een vogel ziet landen, is van Marcus Larrson, daarnaast "Morning mists" by Henri Coffani, vervolgens "Cherising light" by Ploon en tot slot "Misty morning" by Branislav Fabijanic.]

21 mei 2009

Een foto vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (26)

Zó kan het landschap zijn, wáár we ons ook bevinden, die overweldigende natuur
als het beeld van binnen dat net als een vlam
graaft naar de wortels van onze ziel.

Zo heb ik de beleving van verdriet om Erna getracht om te keren
naar de herinnering van blijheid dat we elkaar spraken en begrepen waarover het ging
en wat er wel of niet toe deed.

[© MN, in 'De verwondering II', opgedragen aan Jan de Dromer. Alleen het zesde, rechts beneden, is een schilderij, "Oosterse sferen" van Coby van Wijngaarden. De overige foto's van links naar rechts: "Golden Morning" by Adi Irawan; "Morning story" by A Madestra W; "Help father" by Adie Saputra; "Ray of light" by Stanislav Majetic; by Juan Luna. Tegenbezoek lukt me zeer ten dele, soms, heel even want ik ben steeds wat misselijk van de morfine. Als dat mijn 'beeld van binnen' is, is het wel overweldigend, maar geen schoonheid. Dit is geloof ik het 500ste log.]

22 mei 2009

Het oog

Een foto vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (27)

Nu ik er zelf geweest ben, realiseer ik me dat dit maar een halve waarheid kan zijn – de waarneming van schoonheid – niet slechts of vooral omdat dit het beeld is van een vrouw – moet toch beslist anders zijn als je het feitelijk ziet dan wanneer je het moet doen met een foto, hier of uit een boek. Oog in oog is een andere werkelijkheid dan die we elkaar hier tonen, dat geldt voor ontmoetingen tussen mensen maar ook wanneer je iets vertelt over theater, over beeldende kunst, over hardlopen of een zeilwedstrijd

Toen ik in Groot Klimmendaal verbleef (dec. '07 – mrt. '08), kreeg ik van mijn broer en schoonzus uit Aerdts een fraai ingelijste torso van Eppe de Haan als symbool voor een bezoek verderop in de tijd. En dat werd de verrassing van 21 mei, de Beeldengalerij 'Het Depot' in Wageningen in de schitterend gerestaureerde 19de eeuwse villa Hinkeloord – specifiek voor hedendaagse beeldhouwkunst van torsen en fragmenten. De torso van De Haan zag ik nu in werkelijkheid, dezelfde schoonheid, maar toch zo anders, zo direct badend in het licht dat van alle kanten de villa binnenvalt. Het oog ziet de materie scherp, niet alleen van elke kant, maar ook qua kleur en zachtheid van de soort steen, hoe het gepolijst is of hoe mat het is vanwege de broosheid van het marmer.

Eppe de Haan is een van de (Haagse) beeldhouwers die een tijd heeft doorgebracht in het Toscaanse beeldhouwersoord Pietrasanta waar ik nog eens apart op terugkom. Het is het Mekka van de

marmercultuur. (Naar aanleiding van bepaalde werken hadden we even een discussie over de betekenis van 'zich geïnspireerd weten' en 'plagiaat', maar ik denk dat enige 'vorm van bijna herkenbare nabootsing' in zo'n kunstenaarsgroep, zoals in Pietrasanta, haast onvermijdelijk is waar ieder op de tast op zoek is naar een eigen identiteit, waar men van elkaar leert en soms een bepaald stijlkenmerkend detail van een collega in omgekeerde vorm overneemt, zoals Eppe de Haan van zijn oudere Poolse collega Mitorai. Maar ik heb al gezien dat je je daarvoor echt moet willen verdiepen in dat typische oord Pietrasanta, waarover meer in de Monografie Eppe de Haan.)

Hierboven zien we een torso van Eja Siepman van den Berg, gitzwart glanzend brons: de perfectie, de intimiteit, de vergankelijkheid, soepel en gracieus, zó subliem.

Had ik dan opeens geen pijn? Jawel, bij vlagen misselijkmakend, maar ik dacht, 'kom dicht, niet piepen'. En bovendien zat ik in mijn wendbare 'di Cabrio' en hoorde intussen dat dit alles mogelijk was gemaakt door de verpakkingsindustriële Loek Dijkman, de man die niet alleen zijn werknemers laat delen in het rendement van zijn onderneming, maar ook maatschappelijke, culturele en educatieve projecten ondersteunt, initieert en ontwikkelt en op die manier indrukwekkend bijdraagt aan wat later tot het erfgoed van de beschaving zal behoren.

We dronken koffie in het vermaarde "De Wereld", maar het was er uitgesproken saai en het gemoderniseerde designinterieur kon ons alledrie niet bekoren. Nee, dan maar liever terug naar het adembenemende landschap van Aerdt, en terwijl ik dacht dat dit toch wel het eindpunt was van een verrassende en aangename dag, spraken we uitvoerig over kunst en politiek, over Shakespeare, over Ambrosius, over liederen als Dijkman en over het menselijk geheugen.

"Weet je" – want ik zat even in een fysieke dip – "als je een van die planten uit de pot haalt, zie je dat de kluit aarde is omwikkeld door lange, bleke en stugge worteldraden. Zo voelt het ook in mijn hals die onzichtbaar wordt ingesnoerd door lange draden van littekenweefsel, een belangrijk deel van de pijn." "Dat is verontrustende beeldspraak. Maar ook helder."

We aten in het nabijgelegen Babberich, in "De oude grenspost", een prachtig restaurant op de oude grens van Nederland en Duitsland, gelegen in een eeuwig onveranderlijk glooiend landschap met koeien, schapen en lammeren. Alleen de seizoenen hebben er vat op. Ik noem het 'de rustige Majesteit'. Op een foto uit eind jaren vijftig, toen er nog geen snelwegen waren, zie je een drukke verkeersdijk, een colonne van oude Duitse Kevertjes op weg naar huis en omgekeerd de eerste typen Deux Chevaux's en een enkele Peugeot 404, de tijd dat mijn vader in een lichtgrijze Peugeot 203 reed, VK-10-02, gevolgd door een kanariegele VW-kever, DX-63-55. Of was er eerst nog die Simca Aronde?

[© MN, in 'De unieke lichtval van vrienden'. Afbeelding: een foto met mijn mobiel van een torso van Eja Siepman van den Berg. Er is niets weldadiger dan een dagje uit. Terwijl ik dit schrijf, zie en hoor ik hoe een jonge Merel ontsnapt aan de poging tot moord door een grote Ekster. De Ekster stootte zijn kop tegen de regenpijp en precies op dat ogenblik ontkwam de Merel het zinloze geweld.]

23 mei 2009

Every picture tells a story, that's the beauty of it (28)

Het eerste is een mobile-shot by Chrisje ergens in de zomer van 2006 bij de Orangerie van kasteel Rozendaal. Op het zelfbedieningsterras daar zie je uit over een schitterende rozentuin en waan je je werkelijk op vakantie; het is helaas te ver lopen. Meestal draag ik zwart, soms iets van paars. Het enige lichtpuntje op dit kostuum is het gouden boekje dat ik kreeg bij het verschijnen van het tiende boek. De tweede foto is een metafoor (van Adri Kol), "Mother of universe", zij omspant en draagt de wereld. Een symbool van het matriarchaat? En dan volgt een portret toen ik van alle verwondering even bijkwam in het restaurant van het Bachmuseum in Weimar, in de laatste argeloze zomer van 2007. Een ware vogelkop. Ik droeg mijn haar in een wat 'ongelukkig uitvallend staartje', maar mij hinderde dat geenszins. Het was mijn laatste lange en onafhankelijke autotocht naar Goethe, Bach, Nietzsche en Buchenwald.

De vierde foto is onmiskenbaar een pentekening, maar een heel bijzondere doordat die uitsluitend uit kringeltjes bestaat. Toen Henry Moore (1898 – 1986) eens op een terras zat, vermoed ik, zag hij dit tafereel in de weide waarop hij uitkeek. Hij tekende snel een silhouet, bestelde nog een cappuccino en krulde op z'n gemak maar heel geconcentreerd de schets tot een unieke tekening. Het is het mooiste schaap dat ik 'in stock' heb. Moore is natuurlijk vooral bekend van grote abstracte bronzen en marmeren sculpturen; hij leefde erg zuinig en doneerde veel geld aan scholing en promotie van schone kunsten. De vijfde is an oil on canvas, "De uil", de gezellen van de angst, is van Jan Mankes (1889 – 1920), waarvan hier helaas het bovenste stukje ontbreekt. De schilder is in Meppel geboren, aan de Sluisgracht. Hij was een zeer actief en allerm minst marginaal kunstenaar. In oktober 1918 werd hij getroffen door de Spaanse griep, hij kwam er weer bovenop, maar was erg verzwakt en moest vaak en langdurig het bed houden. Hij overleed in Eerbeek, 31 jaar.

Ik heb veel werk met de titel 'silence', en wat variaties erop, maar dit is meen ik door mijzelf "Stilte" genoemd. Het origineel is een groot zijden doek, zacht en warm zijde met een beetje vilt, gemaakt door Yvette Cals. De kleuren en de toevallige plooien erin zijn zó bijeengehouden en in harmonie dat ik het onmiddellijk, zonder middelen, aan mijn collectie heb toegevoegd. De twee laatste in deze collage zijn de enige van de periode ná mijn herseninfarct.

Trouwens, het is nu half vijf in de morgen en nog aardedonker, maar ook dan zijn er al diverse kwetterende vogels. Dat wist ik niet. Ik knipte het licht uit en zag het eerste ochtendgloren, zo vreemd was het dus niet. Vogels gaan direct uit de veren. Ik ben een dichter die opstapte uit zijn bundel voor een beker warme melk met honing.

[© MN, in de reeks foto's of schilderijen die zichzelf vertellen, ditmaal naar aanleiding van zelfgeselecteerde items voor een kleine collage.]

26 mei 2009

Gedachtesprongen. Een handvol leven

Eigenlijk wilde ik me verdiepen in Pietrasanta, maar het ontbreekt me aan energie. Eigenlijk zou ik gewoon naar buiten willen, maar de storm zou me wegblazen. Ik zat hier wat rond te kijken en wilde eigenlijk weer 'de oude' zijn, maar de onaangedane man is verdwenen, ikzelf gelukkig niet. Ik zie dat mijn eiland is veranderd. Het was heel overzichtelijk, beantwoordde aan mijn maat voor esthetica en nu is het overvol, alles gereed om eens te verhuizen. Ik zie ook dat het leeft. Het is wel dode materie en niet onmisbaar, maar alles heeft zijn betekenis behouden, net zoals het land voor de beesten die eigenlijk goud spinnen van hun dagelijks hetzelfde vreten.

Geen 'man zonder eigenschappen', zoals de romanreeks van Robert Musil luidt. Zie ik het geheel, zie ik 'een man en zijn fascinaties', voor religie, voor kunst en literatuur. Ik ga van links naar rechts. Een man na zijn tweede trauma, het herseninfarct. (Nou én? Wat me tegenvalt, is dat ik, toch zestig jaar, mezelf nog altijd moet leren te relativiseren.) Het was januari 2008, Groot Klimmendaal, een moeilijke tijd. Een tijd met een 'eigen rijk' in een modern gesticht met therapeuten zoals de beste koningen, even bekwaam als betrokken. Toen ik van het gerucht hoorde over een ontslagdatum, schreef ik een uitvoerige argumentatie om die datum nog flink opgeschort te krijgen, maar later bleek dat de zorgverzekeraar dit 'niet zou pikken'.

Dan een stilleven, gefotografeerd door Enno, een estheet. Een man en een vrouw, een gastvrij huis als een museum voor beeldende kunst en literatuur, een landschap waar het gonst van muziek en een bloeiende milieuonderneming. Daarnaast het omslag van mijn nog te voltooien gedichtenbundel, 'Mijn leven geen trompetgeschal', de optocht van Roland Devolder. Het lijkt zo'n somber schilderij, maar het is een schittering van eenvoud.

De vierde foto staat voor schilderkunst, alswel voor vrouwen, voor erotica, voor schoonheid, voor het vermogen ons leven in beelden uit te drukken zodat ten minste daarin is vastgelegd hoe we leven en wie we zijn. Dan de historie, niet exclusief de Holocaust maar als een niet te negeren deel van de tijd van ons persoonlijke mensenleven, waarbij het me treft dat die foto wel gedateerd is, deel is van een omlijnd tijdperk, maar tegelijk exemplarisch voor vele tegenwoordige vuurhaarden. Ryszard Kapuscinski en Tiziano Terzani zijn beiden zeer bijzondere journalisten waar het om 'moderne geschiedenis' gaat. De tragiek is onnoemlijk veel wijdsder dan de foto suggereert. Het is niet alleen maar 'dié tijd' of 'dit continent'. Bij historie gaat het me ook niet primair om de achtergronden van gewelddadige perioden in de wereld, maar om de binnenkant van zo totaal andere beschavingen.

De drie daarop volgende foto's tonen mij en de wereld van boeken, het ambacht van schrijven. Ik publiceerde hier wel eens een lijst van favoriete boeken, maar sommige auteurs zullen hun plaats moeten afstaan aan anderen. Mercier, Murakami en Terzani en Grossman kunnen onmogelijk onvermeld blijven, Barbara Reynolds over Dante evenmin. Ik ben niet de schrijver geworden die ik had willen zijn, maar ik zie terug op een fikse stapel boeken en op vele tientallen vakpublicaties, waarvan 'Raak me (niet) aan' tot de laatste tien behoort; het zal duidelijk zijn, dat het juist gaat over de behartigenwaardigheid van de aanraking.

De achtste foto speelt zich af in Corneillan, Zuid-Frankrijk, ongeveer 50 km van Lourdes vandaan: mijn cappuccino in foto 9. Maar foto 8 staat symbool voor het gesprek, anderen noemen mij 'de man van de ontmoeting', terwijl de twee volgende foto's typerend zijn voor de solitaire kant van mijn bestaan, een in de tuin van het Goethe-Haus en een in Over Langbroek, ergens in de buurt van Wijk bij Duurstede. Overigens had ik best een dagje langer in Lourdes willen blijven als de waanzinnige drukte me niet zou verdrijven.

De laatste drie. Op weg naar de ontmoeting tijdens de heuglijke familiedag vorig jaar oktober. Dan

weer de stilte van het eiland en tenslotte nog een zelfportret daar, 'in vredige staat', in het voorjaar van 2007. Vanmorgen ontdekte ik op mijn laken een geschreven gedicht: "Pijnboompitten, ken je die?"/ "Zakken vol ervan, hoeveel wil je?"/ "Zeg maar, hoeveel wil je kwijt."/ "Alles." (Ohne Widerlegung herausgeflogen.)

[© MN, in de reeks foto's en schilderijen (nr. 29) met 15 zelfgeselecteerde items voor een collage.]

3 juni 2009

Tribute to my friend John before full moon coming June 7th

[Photo: "Delicacy" by Alistair Parker]

5 juni 2009

"Jouw zomerland, ééns zal ik landen"

Dan zit je daar, de ogen geloken,
tranen door je wimpers,
Jan in zijn eindeloze stilte,

op zijn lippen de gezochte vrede
in het volle pond, jouw adem
in zijn ziel, zo zuiver en verknocht

in eeuwigheid, dáár zal hij bewaren
wat hem het innigst was, één zal er zijn
op wie hij altijd wacht. Jij bent het

lieve, wees gerust, de lege plek naast je
is je tederheid, je troost en je genade,
"dat was ik", zei Jan, je levensbode.

[© MN, Voor Marieke. Het gedicht van Marieke zelf, een poosje geleden, is zo'n warme, ontroerende gedachte van zo zielsvele liefde naar hoe het dan moet zonder Jan. "Eens zou een van jullie beiden het eerst gaan Marieke. Hij zal hemelen in diepst menselijke tederheid, een geschenk dat alleen in jouw handen branden kan."

Jan is deze avond om 19:15 uur in alle kalmte overleden.

Afbeelding: Photo by Mariusz Jankowski.]

8 juni 2009

**Het einde, een verzoening
Onze wereld even in lichterlaaie**

Een volle week aan de rand
van eb en vloed, en de wind Jan,
we dachten, de wind waait je rustig weg.

In licht en donker van het bewustzijn
van de onvolkomenheid, het lichaam,
jouw woning, werd onbewoonbaar,

getroffen door een lijden, het dreunde
op ons hart, méér dan het zachte geroffel
van de liefde, je leven, een eenheid.

Een reis van ontroering en
verwarring, plots je onmisbare helderheid
en zo werd het einde je begin van verstillling,

Een ademloze vrede ben je geworden,
je blijft ons hart vervullen Jan
ook al staan we als genageld aan aarde.

10 juni 2009

John's last day on earth

Als passie van het laatste etmaal

Het leven stroomt naar de zee
zoals rivieren onvermijdelijk naar de zee;

vandaag mondt de levensloop van Jan
uit in zee, de stem van de zee

die ons allen, ooit, tot zich roept, maar
de Vorst van de Vrede blijft hier, hier in ons hart.

[© MN, today's afternoon. Photo: "Where heaven meets the sea" by Carola Lundmark.]

11 juni 2009

Een foto vertelt zichzelf, dat is juist de schoonheid ervan (30)

Dat is wel waar, maar telkens wil ik er toch graag wat bij vertellen, dat is wel gebleken. The photo on the left is titled as "The forgotten beauty", tells about marvellous architecture and religion, the second photo, on the right, is called "Under the same sun". Beide zo verschillende foto's plaats ik nu bij elkaar omdat ze in wezen één verhaal vertellen en daarin zulke afschuwelijke contrasterende werkelijkheden verbergen.

De 'oude' architectuur van vele honderden kerken en moskeeën is vaak van een verbluffende schoonheid, letterlijk geschapen door het menselijke ambacht uit eerbied voor een religie. In de kern kent elke religie dezelfde prediking, appellerend aan eenheid en het onderlinge respect van mensen en zeker ook aan nederigheid, meestal ter ere van het Hogere, de eigen God of Allah, we leven immers 'under the same sun'.

Tientallen miljoenen mensen noemen zich gelovig, onder wie authentiek en passief gelovigen en gewelddadig, onderdrukkende gelovigen, onbegrijpelijk genoeg gelegitimeerd door wat mensen 'geloof' noemen of door wat zij denken dat het geloof hen dicteert. De liefde, de leugen en de tragiek 'under the same sun' want alleen de tweede foto is wat we een objectieve waarheid kunnen noemen. Maar zó vaak moet ik denken aan het boek van Felipe Fernández Armesto, "Dus jij denkt dat je een mens bent?", en dan gaat het me nu niet speciaal om dit historisch boek, maar expliciet om de titel die een vraag is naar wat menselijkheid betekent. (En het zijn de mensen die het doen, niet God; over ziekten en geweld, rampen en ellende, daar gaat Hij niet over, zoals ik schreef in "Soms is er het verlangen naar een nieuwe wereld".)

Faith is a very difficult and personal subject – it's not the same as trustful or trusty. Faith is believing in a mystery and trusty is a value. Atheïsten zijn even deugdzaam als gelovigen dat van zichzelf denken, maar de kloof tussen schijn en wezen kan bij beide 'groepen' even groot of bedrieglijk zijn. De wereld laat zien en ervaren, dat gelovig zijn niets zegt over de werkelijke moraliteit.

Verder wil ik er niet veel aan toevoegen want iedereen, 'under the same sun', heeft weet van Afghanistan, van de miljoenen Pakistani, van de christenen die worden vervolgd en de moslims die worden gestigmatiseerd. Alleen nog één detail: ik verfoei het zacht gezegd, dat in de kerk van vandaag nog altijd vanuit de bijbel wordt gesproken over 'het heilig volk Israëls' Was ik priester of dominee, in 'mijn huis, de kerk' zou dat niet meer gebeuren en bepaalde psalms, waar ik toch al geen groot liefhebber van ben, werden niet meer gezongen. De kerk is een antieke kerk gebleven, daarom "The forgotten beauty"?

Ja, ik zie weerspiegeld wat A. Roland Holst eind jaren veertig schreef, "(..) nog steeds gaat wie ik was met wie ik word te keer".

[© MN, in de reeks verhalen schilderijen of foto's. De foto links is van Sven Fennema, rechts van Mihaela Cojocarlu. A. Roland Holst, "De kamer die de kamer van mijn leven was", Bert Bakker, 1969. Wie nog even de aangehaalde tekst wil zien, typt hier linksboven in de lege searchbalk 'De ark'. UPDATE: dat werkt niet, typ '2007', het is de tekst, vanuit Klimmendaal, op 31 december.]

14 juni 2009

Whisperings From the Island like an always blowing wind

Roarmind Press © MN Jrg. 1 nr. 1, juni 2009

Buslijn 86

Na registratie volgde de bus vanaf Amheim Central. Chauffeur is zichtbaar getraind, omdat een collega onverschillig vooruit en hem vijf minuten te laat op ritschema aan naar Wageningen, maar bewaart al toetsend op dat grote maar zijn geduld. Hij was me overigens behulpzaam met de weekendtas, wat de meeste talen ("mijn mijn plaats niet verlaten") terwijl de bestuurder te hoog zijn en reizigers achtte mij ook weinig toetsend, zijn. In de laatste seconden dat ik verontschuldigd adhem kijk, ving ik de grijnzende blik van iemand die vermoedelijk vindt dat "het niet zou mogen, zo'n oude man alleen op stap". In Wageningen even wachten op A en dan rijden we relaxed en vermoed de route van de Utrechtse hereniging. Heerlijk hant 's avonds een fles wijn en voor W een samplaat (welke?) want geen enkele hulp is steeds vanzelfsprekend, zeker niet wanneer eigenlijke bijdragen die hij geen tijd had - meestal gaan we rechtstreeks naar "Bakhuus" voor een heerlijk opvroeten, maar ditmaal niet.

Menu van de dag

Voerreffelijke kipscheitrel, gebakken aardappeltjes, bruine bonen en sippers uit, rijstbier en als toetje Alshof roomzoghurt. Zalige maaltijd, goed gesprek.

Het oog

Het oog stampt als ik je zie, onder zijn huid brandt een gedicht, net als ik terug naar toefheid

en sentiment, of het ik wie ik liever ben, maar? Kan ik mij, om nietssnoodig intellectueel?

Mijn vingers trillen zoals het moeste klagend 's verhoorje tegen het raam, vlijtig gevoeg dus.

("Verwilteld in dialectiek tussen privacy en passie")

Overweging

Bewustzijn, strijd en strijdvastheid, de enige weg om niet te behouden in een maai en zwijgende hel.

Kafka: "Vanaf een bepaald punt is er geen weg terug meer. Dat punt dient te worden bereikt."

Susan

Sontag (1)

Just nadat ik C vroeg het boek te halen, belde Walter dat het was gerooiroed: "Herboren dagboek en autobiografieën 1947 - 1963", van Susan Sontag, bezorgd en herdrukt ingedrukt door haar zoon David Rieff. Het het onderhouden boek van Rosita Sontag, "Teng in Rosita", dauid, maar een klein autobiografisch maar ik wel met van A. Roland Holst, "De kamer die de kamer van mijn leven was", een boekje "dat mijn hart bewerkte".

Photo of the day

"Before it all ends. The winds must come from somewhere when he blows",
W. H. Auden, photo by Barbara

In Memoriam

"We zijn hier bijeen om, we zouden zeggen te trachten om het afscheid van Jan, maar we zullen zeggen, om het heengaan van Jan te vieren - en straks zal hij in hoge varen opgaan naar het ons onbekende land. - waarvandaan hij ons zal volgen, zal toezien en nabij zijn, met liefde, met hartstichtheid, zijn sereniteit maar vooral met vrede. Straks, nadat we naar zijn muziek hebben geluisterd en gehoord hebben wat sommigen hem graag meegaven aan herinneringsvolle gedachten en gevoelens, als oerbied, liefde en dankbaarheid. Jan heeft langdurig gevoelden en gezien dat zijn strijd tegen het ernstig ziek zijn niet was te winnen. We vieren zijn overlijden, omdat hij het moment bewoog heeft gekozen, nadat hij, 80 jaar, zich gevraagd zag te gaan. Hij is niet geweten voor het lijden,

maar er samen met Mariëke dwars doorheen gegaan. Hij wist zich gereed met zijn 80 jaar, nadat hij in een voorb van wijsheid zich overwonnen zag, nadat hij, de Dronser en zijn geliefde, hadden gekend wat mogelijk was, alle beproevingen en vernederingen hadden doorgemaakt, het was niet langer te reiken zou zijn, - en de dood was ons allemaal is. We vieren zijn geboorte zijn, maar we tonen onze tranen over de treurigheid van deze diepste gelegen ontroering, dat Jan een man te geweest van onze liefde, er niet meer is en toch in ons woont. Laat dit laatste besef ons bijhouden en vergeen dat we afscheid nemen in blijheid en droefheid."

I M Jan van der Hart ✦ 1929 - 2009
Mortuus, 10 juni 2009

The first Newspaper from my island.

Opmerking EN: in totaal zijn er twaalf edities van deze newspaper verschenen. Helaas zijn de afbeeldingen in een dermate lage resolutie dat ze bij vergroten onleesbaar blijken. Om die reden is hier alleen de eerste editie opgenomen.

27 juli 2009

Tijdelijk gesloten

Mijn weblog ligt stil en dat zal ook nog even zo blijven, ook al heb ik intussen twee volgende krantedities gereed (ik moet nu eenmaal zorgen bezig te blijven). Ik miste al een tijd de energie om weblogs te bezoeken. Ik zeg niet meer waardoor want sommigen menen mij daarop negatief te moeten aanspreken en hebben het over geklaag en zelfmedelijden. Hooghartige mensen denken alles en iedereen te kunnen doorgronden. De pseudo-wijzen.

Zodra het me weer wat beter gaat, keer ik terug, gewoon met wie ik ben iedereen te bezoeken en met al het tot nu ervaren plezier Whisperings of the Soul in het goede spoor te houden. Ik wens jullie een heerlijke zomerse tijd.

Van alles is de gedaante tijdelijk

Met deze maar liefst vijf edities tegelijk eindigt deze weblog, hoofdzakelijk uit beweegredenen van lichamelijke aard. Ik heb er al die jaren graag aan gewerkt, met pen en passie, aangespoord ook door het plezier over de talrijke complimenten, de aandacht, de bemoediging, de kritische noten inclusief. Al een poos echter wankelde ik langs de grens van twijfel en overmoed en daar zet ik nu een punt achter. Ik was en ben nauwelijks in staat tot tegenbezoek en ook al ontkennen sommigen dat als geldig argument, met alle respect, maar leer mij weblogland kennen. Het bestaat dankzij de

wederkerigheid.

Ik ga evenmin een druk emailverkeer tegemoet. Velen kennen mijn adres of 'ik ben zo gevonden', zodat ik mij toeleg op het traditionele ambacht: papier, enveloppe en een postzegel. Maar hier nu dank ik al mijn trouwe lezers, wat ze me hebben gebracht en omgekeerd, wat ik bij hen heb aangetroffen, de mineralen van de dag. Ik hoop dat het iedereen goed zal blijven gaan, of beter dan nu – dat is wel een moeilijke kant van dit afscheid, dat ik een ander pad ga en vertrek uit een landschap van mensen zo na aan het hart.

Neem kennis van dit bericht, maar zie vooral om naar de vijf kranten, vol en gevarieerd van inhoud. De vijftiende en laatste editie kent 6 pagina's opdat ook de legende van St. Juliaan kon worden afgerond, maar er is genoeg ander, ook weer de onmisbare poëzie, gekleefd aan mijn ziel maar met de vingers weer losgeschreven.

12 augustus 2009

Wanneer iemand een woning, een appartement of chalet weet – wáár ook – dat leeg staat en tijdelijke bewoning behoeft, houd ik me zeer aanbevolen. Ik ben echter alleen in staat de energiekosten te betalen want ik heb hypothecaire verplichtingen zolang het huis niet is verkocht. Wat tijdelijk is, is ongewis, maar ik denk aan een periode van één jaar. Niet veel wensen. Gewoon goed sanitair en verwarming, mogelijkheid voor internet (!), ruimte voor enkele boekenkasten, een werktafel en fauteuil en een bed en wat schilderijen. Ik ben zeer zuinig op andermans goed, als was het van mezelf. Als schrijver leid ik een rustig, sober leven. Ergens zal iets zijn, maar de weg erheen kan ik niet vinden.

Ik ben gehandicapt, maar geheel zelfredzaam.

Ik verkeer al enige tijd in de hoogste noodsituatie, ik zou anders niet 'open & bloot' durven te seinen.

Deze vorm van onmisbare hulp is als een brug naar een nieuwe, definitieve woonsituatie.

Er steekt een hartenkaart. Er lijkt een begaanbaar pad, maar dat is niet zo want het is een korenveld.

Het is mijn kaart, mijn hart als symbool van enige hoop op geluk.

(Photo by Schnette)

15 augustus 2009

Met have en goed beladen

In alle barheid riep ik al
zeven dagen in volkomen verlatenheid
te leven, maar het antwoord was

even resoluut als gemakkelijk: "leg
jouw leven niet op onze nek", niet wetend dat
het een schreeuw was uit een weerloos hart -

en de vroegere gemalin en vriendin fietsten
geërgerd en lachend hier vandaan, wie weet met
de gedachte dat ik maar beter dood kon gaan.

De vrees van sterven ken ik maar al te goed,
maar mijn zoektocht naar eenheid is nog
onvolbracht, mijn wil te leven niet gebroken

en daarom ben ik geen slachtoffer, wel
een mens in hevige pijn en nood, maar ik ben
en blijf een vuurfakkel. Vreemd, het lijkt beter

te leven met een zwijgend hart, nooit te graven
naar vragen, maar met de waan van de dag
en in perfectionistische kilte, daar red je het mee.

[In "De man en zijn ziel" bij een belevingsschilderij
Van Verdirosi, "Vagabondo".]

19 augustus 2009

Bid maar, lach en bewonder

Een brand ontstaat nooit zómaar,
maar in een vlammenzee van pijn
is de toekomst snel verast.

Ik omzeil voortaan de realiteit,
elk woord lijkt er een teveel en
smeedt mij om tot zielenpiet

wiens gekerm velen tot in de hielen
zat is, evenals ikzelf; de man met de vogelkop
broedt liever op ander taalgebinte

buiten diens broze leven, een leven
met zoveel onkruid, maar meer nog,
met onbeschrijflijke schoonheid.

In "De man en zijn ziel". Afbeelding: "Sweet forgiveness" by Joan Kocak.

21 augustus 2009

Elke prent schrijft zijn eigen verhaal, dat is juist de schoonheid ervan (31)

Het boeiende aan het leven is, dat ook de uitzichtloosheid niet volmaakt is, dat er gazen in het web zitten en dat je gedachteleven aan de vicieuze cirkel kan ontsnappen, tenzij elke wil zodanig is verslapt dat je ziende blind bent geworden. Toen de huisarts mij vroeg eens na te denken over een verzorgingshuis, zei ik: "Ik wist niet dat ik zo jong al zo oud ben."

Het ene huis is het andere niet. Ik kan vasthouden aan een bepaald toekomstbeeld, maar ik kan me eveneens de vraag stellen welke situatie de kwaliteit van mijn leven zal kunnen verbeteren. 'Het roer moet andermaal om', gaat door me heen. Dat lijkt al een antwoord, maar het is nog slechts de bereidheid in mezelf na te gaan wat wijs is te doen, welke concessies aanvaardbaar zijn, welk huis eventueel een schot in de roos is.

Je kunt nooit behouden wat je hebt verzameld. Alles is maar voor even.

[Collage "There is always hope". Van links naar rechts: schilderij "L'histoire" van Frieda van Voorst, painting "Leonardo da Vinci" by Bea Key, "Story telling" by Marco Beslac, "Devotion" by Deron Thaxton, "Streetcook" by Jörg Hubrich and "Shepherd" by Teuku Jody Zulkamaer.]

25 augustus 2009

We voeren ieder ons eigen gevecht

Er ontspon zich een gesprek tussen mij
en de dichter over de roes van het leven,
de liefdes, de wanhoop, de wellust.

"Zie ook het verraad, de hunkering, zie
de vriendschap." Bij zestig jaar is er al veel
van vroeger. "Ken ook het onredelijke,

zo goed als berouw." Het krult zich om
mijn ziel, zei ik. 'Vivre c'est ma dernière volonté',
herinner je je dat nog, vroeg hij.

Het Dionysche hoort er ook bij.
'Heb je even voor mij, maak wat tijd'.
zong Bauer dat niet? "Ja, dat raakt me toch",

al heet het sentiment, dat is levenskunst, en
wat Rilke ooit zei over het verlangen,
dat het in een onbewoonbare tijd leeft. "Neem

dan de regie in eigen hand. Doe eens wat,
doe waar je bang voor bent.” Er is geen
kwaadwilligheid. Nee, ‘la volonté’.

[In ‘Strijd en aanbidding’. Afbeelding: “L’inspiration sacré” van Jan Toorop.]

28 augustus 2009

De vallei van pijn blijkt geen labyrint

Ver weg, veilig en omhelsd
door volle vriendschap, het mag
niet baten tegen de pijn,

en toch niet zo troosteloos
dat het vlees van mijn botten valt.
Aangebeld bij de bureaucratie

zal een commissie mij een graad
van indicatie geven, de makelaar zei
dat ik wijze stappen zet, maar wee

mijn overmoed. Bij het piano-geneurie
van Satie schrijf ik kaarten en een brief,
kreeg Griekse yoghurt met honing;

zo jong als ik nog zal leven, alles
kantelt misschien nog naar enig geluk,
méér dan dat moet ik ook niet willen.

Ik verdrink me in Crystal Clear,
smaakvol water dat me hopelijk zuivert,
dan vermorzel ik ook alle andere huiver.

[Zomaar een dag in 'Strijd en aanbidding', beter: uit de brokstukken van een dichter, le débris d'un poète. Afbeelding: ("In the middle of nowhere ... of change?" Dit laatste is nog een te groot woord, wel een vurige wens), photo by Jure Kravanja.]

30 augustus 2009

Een schilderij vertelt zijn eigen verhaal, dat is juist de schoonheid ervan (32)

Het gaat in deze collage om werk van Jan Toorop, 1858 – 1928, met uitzondering van het portret rechtsboven, dat is van Toon Kelder (portet JT). Mij gaat het in het bijzonder om het eerste, "L'inspiration" want de gelijkende ets van 25 augustus 'heet' (ook) van zijn hand te zijn maar is nergens terug te vinden. Wél die eerste zojuist genoemde en daarom vermoed ik, dat die ets, "L'inspiration sacré", wordt toegeschreven aan Jan Toorop maar mogelijk niet authentiek is, ofschoon gesigneerd. (Niet erg als het maar een echte ets blijkt te zijn.)

Ik kocht de ets niet vanwege de naam, maar omdat ik het een ontroerende uitdrukking vind van tederheid, overgave, vertrouwen en aandacht. Het luisterend oor is een gave, een tekening van toewijding, scherp van lijn maar zachter dan de ets linksboven. Juist gezien 'de hand van tekenen' wel herkenbaar als van Jan Toorop, zoals ook 'een hand van schrijven' vaak onmiskenbaar één iemand toebehoort.

We zien hier overigens, maar dat als een terzijde, dat wanneer het om beeldende kunst gaat, de morele stem spreekt, wellicht zonder dat de kunstenaar er expliciet over nadacht of voornemens was dat uit te beelden, maar het blijkt vaak onontkoombaar.

[© MN, 32ste in de reeks 'Een schilderij vertelt ...', ditmaal rond een kleine collage van Jan Toorop.]

31 augustus 2009

Het overwinnen van tegenspoed

Ik heb niet het geduld van een boom,
zoals Kopland zegt, maar van een mens
en dat is beduidend minder.

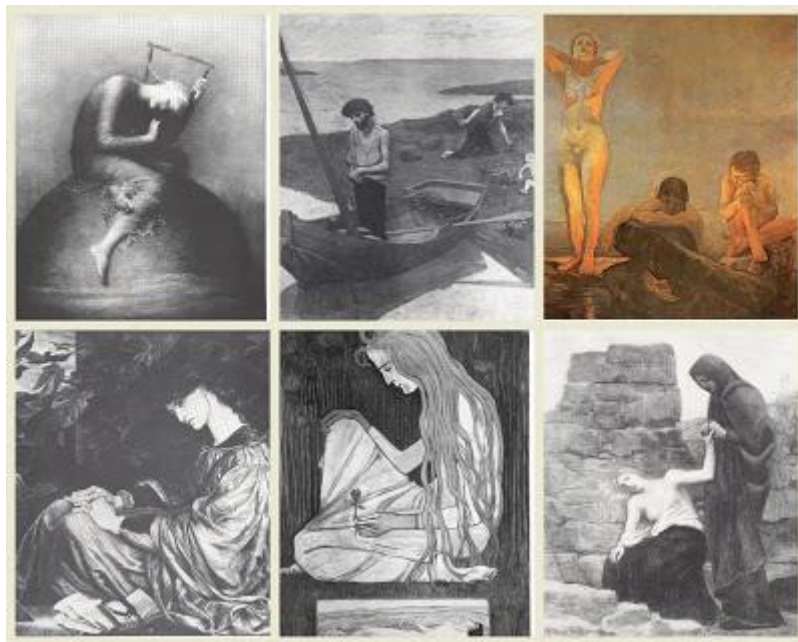
Nee, dan het woord van Sleutelberg, "De scheiding
tussen mijn oude leven en een zwerverstoekomst
is zo dun als het staal van een oude stadsbus."

Daarom houd ik mijn weblog in leven,
dat wekt zowel onrust als energie,
maar waar het grenst aan zelfmedelijden,

schrap ik elk woord weer door en
geef liever stem aan wat mij boeit, dat
zijn mensen en wat mensen maken.

[© MN, in 'Strijd en aanbidding'. Zie eventueel ook mijn log van 11 januari 2007. Afbeelding: "Dream shine" by Milan Malovrh.]

1 september 2009

Elk schilderij vertelt zijn eigen verhaal, dat is juist de schoonheid ervan (33)

Beeldende kunst is een scheppingsdaad bij uitstek

Het symbolisme – waarin ook Toorop een eigen vorm vond - op de brug naar de 19de eeuw

Het eerste is een doek van George Frederick Watts, 'Hoop', ontstaan in 1885 en waarover de schilder zijn vriendin schrijft: " ... bezig aan een beeld van de hoop, zittend, met geblinddoekte ogen op een wereldbol, terwijl zij op een lier speelt waarvan alle snaren gebroken zijn op één na. Uit het povere getokkel van deze snaar probeert zij alle muziek te halen die nog mogelijk is, luisterend zo goed als zij maar kan naar deze ijle klank."

'De arme visser' dateert van 1881 en is van Pierre Puvis de Chavannes. Een uitzonderlijke symbolisering van menselijke ellende. Puvis echter vertelde, dat hij een visser had willen weergeven die zijn vrouw had verloren met zijn dochter en zijn zoontje en noemde het "weifelende ellende", het weifelende gebed uit de oertijd der mensheid.

'Het blauwe uur' (1890) is van Max Klinger die getracht heeft drie stille wijzen van contemplatie te karakteriseren: het doffe, verdroomde wegzinken in het avondlijke duister, het bespiegelend huiveren waarbij men in het vuur staart en tenslotte het zich wijd openstellen voor de droom. De stemmingen van de ziel komen mede tot uitdrukking in de kleur, het transparante blauw van de avondschemering en het levendige geel-rood van de weerschijn van het vuur. Blauw wekt onrust en verlangen op – dat zei Goethe al - terwijl de andere kleur, geel-rood, warmte, energie en activiteit uitstraalt.

Het verhaal van Dante Gabriel Rossetti, 'La Pia de' Tolomei' (1880) is er een van diepe tragiek, het is het beeld van schoonheid en het opgeven van elke hoop. Het is het lot geweest van La Pia door haar echtgenoot, Nello dello Pietra, zonder reden opgesloten te worden in de giftige moerassen van de Maremma, waar zij wegwijnde en stierf. De jonge vrouw leunt tegen de muur van de vestingwal. Hierop ligt een bundel speren, en de rode banier van haar echtgenoot is gedrapeerd over de kantelen en aan een van haar vingers siert het 'schone juweel', hoe cynisch waar zij gedoemd is te sterven zonder enige absolutie.

'De droom' van Ferdinand Hodler (1903) met als model Berthe Jacques met wie de schilder in 1898 trouwde, is als het ware de incarnatie van het liefdesverlangen. De papaverbloem verzinnebeeldt de schoonheid, maar haar gerichtheid op de bloemstengel kan ook symbolisch, erotisch, worden uitgelegd. Voor de liggende jongeling belichaamt de vrouw schoonheid en liefde, kunst en leven. Zijn ideale naaktheid symboliseert zijn gevoeligheid en zijn dromend gezicht, hier niet goed te zien, is direct naar haar gekeerd. Zij echter richt haar contemplatie naar beneden, het gewone, en haar zinnelijkheid houdt zij verhuld in een gewaad dat van alle tijden is.

Tenslotte nóg een doek van Pierre Puvis de Chavannes, 'het medelijden' (de barmhartigheid) (1887). Het landschap met een ruïne aan de rand van een landweg met enkele bloeiende takken achter de staande vrouw, en het avondlicht met de opkomende maan zijn volkomen in harmonie met de ernstige en melancholische figuren en het eigenlijke gebeuren. Het is een opwekkend voorbeeld van naastenliefde.

[© MN in de reeks verhalende schilderijen ... (33). Bron: "Het symbolisme in Europa", een Catalogus van het Museum Boymans-van Beuningen, 1976.]

3 september 2009

Elk schilderij vertelt zijn eigen verhaal, dat is juist de schoonheid ervan (34)

De moraliteit van de schilder I

Ons hele wezen is doordrenkt van moraliteit, van eigen en andermans opvattingen over hoe we behoren te leven, hoe we willen leven en ons verhouden naar anderen. Die moraliteit wordt bijeengehouden door normen en waarden, door oordelen en vooroordelen. We zouden dat bindsel 'het geweten' kunnen noemen. Gaandeweg ons leven ontdekken we het een en ander te onderscheiden, te wegeen en te herzien en ook dat het geen waarborgen kent, ook al zeggen we 'wie goed doet, ontmoet het goede'. We ervaren te kunnen plukken wat van onze gading is of ons van pas komt.

We leren onophoudelijk van anderen, van boeken en films, van muziek en als we goed kijken ook van kunst. We leren van alles dat ons fascineert, niet waaraan we voorbij lopen. Wat ons boeit, leert ons 'hoe het kan', wat het thema ook is, want wat ons boeit, scherpt ons onderscheidingsvermogen, onze alertheid en vormt onze verbeelding. Het geeft ons onze taal. Het boetseert ons persoonlijke geloof en hoe we in de dag staan. Onze verbeelding inspireert ons tot daden en dromen.

Wat minstens voor ieder herkenbaar is, is dat we 'het goede' willen. Dat is voor niemand hetzelfde, ook al noemen we het 'geluk' of 'voorspoed'. Wat 'het goede' is, is niet altijd te zeggen, en al helemaal niet langs welke weg het is te bereiken. Het geweten laten we lang niet altijd spreken, dat kunnen we verbergen of omzeilen of even van geen betekenis vinden, dat weten we alleen zelf of we zijn er ons niet van bewust. Met de moraliteit ligt het anders, die komt onmiddellijk tot uitdrukking in wat we zeggen, laten of doen, soms vaag of niet mis te verstaan, soms in het midden latend of het 'echt' is

want sommigen zijn gekneed in het veinzen of in het maskeren van de werkelijke mening. Maar vaak gelukkig ook 'zonder enige twijfel'.

Geluk is een levendige emotie die verschijnt en weer verdwijnt.

De Parijzenaar Christophe André is psychiater en gebruikt schilderijen in zijn therapie aan zijn patiënten, niet om ze op te vrolijken, maar om de weldadige werking ervan te ervaren en andere gezichtspunten te zien.

'Ámandelbloesem' (1890) van Vincent van Gogh had ook Pril Geluk kunnen heten, "want alles voor het ontluiken van menselijk geluk is aanwezig: broosheid en kracht, midden in het leven staan. Het is het belangrijkste en het kwetsbaarste, kan gemakkelijk worden vertrapt of verwaarloosd. Het opent de ogen voor de schoonheid en de broosheid, en de absolute noodzaak ervan voor ons bestaan."

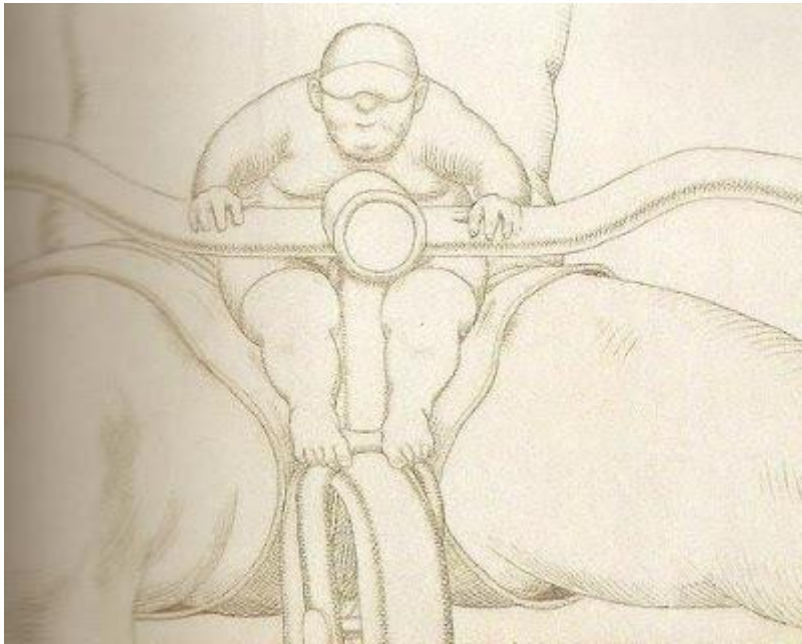
'Het boerenleven' (1925) van Marc Chagall laat zien, dat voor geluk "een omgeving met een minimum aan relaties en materie nodig is. Onder een bepaalde drempel van eenzaamheid en onzekerheid kun je je alleen maar bezighouden met overleven." Hier in het democratische Westen is aan vrijwel alle fundamentele behoeften voldoen (eten, onderkomen,, vrijheid van denken en spreken) en daarom kunnen "we ons bezighouden met het immateriële geluk, dat wel gevoed moet worden om te kunnen bestaan."

'De zeilboot' (1880) van Caspar David Friedrich gaat over de liefde die licht en mild maakt en die laat voelen dat geluk bestaat en ons kan vervullen en zo heel anders is dan Nietzsche ons wil doen geloven: "Liefde is niet meer dan een meelijwekkend gevoel van welbehagen met zijn tweeën, een lange dwaasheid ..."

'Iseppo da Ponto en zijn zoon Adriano (cira 1562) laat volgens André zien, dat genegenheid en erkentelijkheid je geluk voeden. De aanwezigheid, de binding. "(...) hoeveel geluk we aan anderen danken, maar beleef ook het geluk van die bewustwording en herinnering."

[© MN, in de reeks verhalende schilderijen (34). Bron: Christophe André, 'De kunst van het geluk', Ten Have/Lannoo, 2007.]

4 september 2009

**Het handschrift van een schilder
(Zo gaat het met wonderen)**

Zo ik me al iets zou kunnen herinneren
van mijn geboorte, zó weggrijden uit de voltooide
buik van mijn moeder is godsonmogelijk,

maar in de verbeelding is het denkbaar
dat je er blind als een snotaap vandoor gaat
en elke stoerheid weet te overtreffen.

[© MN, in 'Unieke beeldtaal'. Bij "De geboorte" van Herman Gordijn (1932).]

6 september 2009

De architectuur van de beeldengalerij Wageningen

Het park dat het gebouw in komt

“Het depot”, waarover ik eens eerder schreef, bevindt zich in Villa Hinkeloord, een prachtig gebouw uit 1855. Met de totale renovatie enkele jaren geleden is ook een nieuwbouw gerealiseerd, als een lichte aanraking van de oude villa. De toren is gebouwd met veel glas en Belgisch hardsteen, met schitterend uitzicht naar het park (beeldentuin) en een grote herbergzame zaal voor wisselende tentoonstellingen.

Het hele gebouw is rolstoeltoegankelijk en de toegang is gratis, vrij uniek. ‘Mensen voor mensen’, een podium voor beeldhouwers als Aart Schonk, Luut de Gelder, Emile van der Kruk, Lia van Vugt, Eppe de Haan en Eja Siepman van den Berg, van wie het beeld hierboven, de humane, klassieke schoonheid, sterk en fragiel.

De tuin, het voormalige arboretum van de afdeling bosbouw van de universiteit Wageningen, en het huis vormen een villa vol verhalen.

[© MN over Het Depot – en een kleine museumwinkel - in Wageningen, Generaal Foulkesweg 64. Wanneer u de villa verlaat en de weg naar links vervolgt, komt u vanzelf uit bij Hotel Restaurant ‘De Wereld’.]

8 september 2009

Elk schilderij vertelt zijn eigen verhaal, dat is nu juist de schoonheid ervan (35)

De moraliteit van de schilder II

De psychiater André heeft denk ik gelijk waar hij stelt dat schilderijen soms een zekere macht over je ziel hebben, wanneer je er rustig zwijgend naar kijkt en op je in laat werken, erover voelt en mediteert. Dit laatste is vaak ook noodzakelijk om méér te ontdekken dan je op het eerste oog ziet want alleen aan de titel heb je zelden genoeg. Het zou hem anders in relatie tot patiënten ook geen steek verder helpen. Al spreekt op een of andere wijze altijd de morele stem van de schilder, het betekent niet dat er daarom ook een moralistisch verhaal in schuilgaat ... het zegt in beginsel wat de schilder bezighoudt, wat hij de moeite vindt om uit te beelden en soms komen we erachter welk verhaal er in schuilgaat of hoeveel strijd hij heeft moeten leveren om het te volbrengen, zoals bijvoorbeeld in 'Specht en zoon' van Willem-Jan Otten, een juweel van een roman.

'De schenking van de mantel'(1297) van Giotto di Bondono, 'Portret en Ena en Betty Wertheimer'(1901) van John Sargent, 'Besneeuwde laan in Kösen' (1906) met die twee naamloze schimmen van Edvard Munch en 'Vrouw in rode jurk' of 'De mokkende' (1891) van Paul Gauguin zijn schilderijen die zo bezien op zichzelf bestaan zonder een specifiek verhaal, een beeld geven van bijvoorbeeld twee vrouwen in de tijd van de bourgeoisie, maar die alle ook iets zeggen over het geluk en de onherroepelijke schaduwzijden ervan.

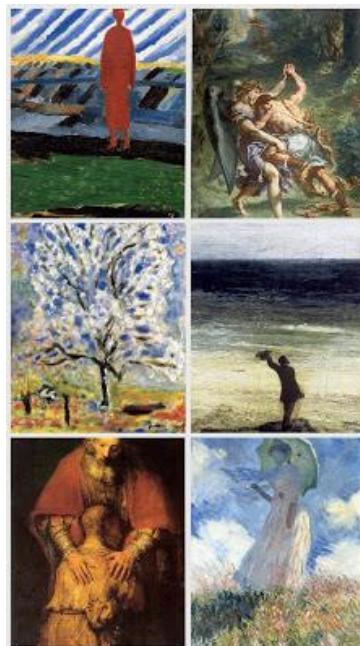
Geluk in de vorm van rijkdom lééft als het wordt gedeeld, “het is een motor om de wereld te veranderen, vooral in het onbaatzuchtig handelen dat erdoor mogelijk wordt.” Christophe André weet hier warm en nadenkend over te vertellen. “Geluk is een subtiel gevoel waarin schaduwkanten besloten liggen die ons herinneren aan het bestaan van leven en dood. Laten we dat aanvaarden: die schaduwkant maakt het licht van het geluk zo kostbaar.”

Gauguin ging naar Tahiti om er een paradijs te vinden, maar dat bleek toch niet zo eenvoudig; een van zijn biografen sprak van een “teleurstellende ervaring van de werkelijkheid”, wat ook te zien is in de weemoed van de mokkende Faaturama. “Als je somber bent, ben je niet méér jezelf of dichter bij welke waarheid ook ... maar tracht weerstand te bieden aan de lokroep van zwaarmoedigheid.”

‘Ziekte en waanzin waren de zwarte engelbewaarders aan mijn wieg’, zegt Munch. Maar zijn les zal zijn: blijf lopen als het koud is.

[© MN, in de reeks verhalende schilderijen ... (35). Bron: Christophe André, De kunst van het geluk, Ten Have/Lannoo.]

10 september 2009

Elk schilderij vertelt zijn eigen verhaal, dat is juist de schoonheid ervan (36)

De moraliteit van de schilder III

Hoe wij om ons heen zien en van ons laten horen, onze houding en uitstraling: dat is de stem van onze persoonlijke moraal, óók in zakelijke ontmoetingen waarin niets confidentieels aan de orde is.

We tonen wie we zijn, in welke rol ook. Of zijn we dan juist heel anders, is het een vorm van acteren – maar kan dat zonder de kunst van het ‘ik’ erin te betrekken?

En welk doek een schilder ook tracht te realiseren, zou het daar alleen maar gaan om ‘idee en techniek’? Hij toont zijn ambachtelijke vaardigheid, maar daarin toch tevens wie hij is? Het is waar,

menig schilder of schrijver leest met verbazing wat er over zijn werk geschreven is, maar dat neemt niet weg dat hij het was die aan het werk was, met een bepaalde intentie en passie.

Ik toon hier tot slot nog zes schilderijen die Christophe André in verband brengt met geluk.

'Rode gestalte' (1928) van Kazimir Malevitsj, 'Worsteling van Jacob met de engel' (1955) van Eugène Delacroix, 'Amandelboom in bloei' (1947), 'Aan zee in Palavas' (1854) van Gustave Courbet, 'Terugkeer van de verloren zoon' (1669) van Rembrandt van Rijn en 'Schets met figuur in de buitenlucht: vrouw met parasol naar links gedraaid' (1886) van Claude Monet.

André vertelt over de ongelukkige laatste jaren van Malevitsj, waaruit pijn en wanhoop spreken, "maar ook de wil om op te staan tegen de cultuur van overheersing en roofzucht." Hij zegt: "Blijf overeind tegenover het ongeluk." En over de les van Delacroix: "Vecht zodat het geluk weer kan terugkomen." En het geluk kan sterker worden, getuige de amandelboom, dus "versterk je intuïtie voor geluk. En wat hebben we gelijk als wij ons elke keer bewust zijn van onze gelukkige momenten en die benoemen" (bij Courbet). "Ja, doe dat", zou de Roemeense filosoof Émile Cioran zeggen, "want het gebed van de sombere mens heeft geen kracht om bij God te komen." En zo volgen er nog vele teksten met sprekende citaten van filosofen, schrijvers en dichters.

[© MN, in de reeks verhalende schilderijen (36). Bron: Christophe André, De kunst van het geluk, Ten Have/Lannoo.]

13 september 2009

Op de kaart

De tijd behoudt wat van waarde is

Als een fraai beeld op ansicht is,
staat het voorgoed op de kaart,
een dorpsgezicht of wonderlijk uitzicht,
het is gezien en staat op de kaart.

Een markant figuur nog wel,
maar wij, wij gewone mensen,
staan we ook op de kaart
of zijn we dadelijk, ooit, uitgewist?

In wezen is elk mens een monument,
de waardigheid kan niet van steen zijn,
van hout of papier – wees gerust,
ieder staat bij iemand in het hart,

dat is het ware monument,
weliswaar onzichtbaar of voorbijgaand,
dus laten we ermee verguld zijn
wanneer aardse monumenten op de kaart staan.

28 september 2009

Gisteren, de 28ste, was het de geboortedag van Confucius (551 v. Chr.), een belangrijke sociaal-filosoof van het oude China, maar dat is bijna niemand ontgaan want de Google-startpagina brengt tegenwoordig in zijn logo allerlei heugelijke feiten uit de geschiedenis even in herinnering, meer niet. Ik dacht over hem te schrijven,- "De morele mens houdt van zijn ziel, de gewone van zijn bezit" - maar vond een stukje muziek dat ik liever deel. Liefde moet je uitdelen, dacht ik, onder ons allen, levend "Between heaven and hell", a photo by Marius Grozea.

http://vimeo.com/moogaloop.swf?clip_id=2539741

1 oktober 2009

Elk beeld vertelt zijn eigen verhaal, dat is juist de schoonheid ervan (39)

Is dit niet een interieur van de individuele passie?

Musiceren, lezen, schilderen, ambachtelijk werk, sporten en in elk ervan weer een eindeloze reeks deels verwante variaties en afgeleiden daarvan. Er speelt altijd meer, meer dan je kunt waarnemen of bedenken. Wanneer ik me terugtrek in het labirint van de met herinneringen, fantasieën en observaties volgebouwde verbeelding, dan hoor ik de Moonlight Sonata van Beethoven, een bastion tegen mijn chaos en zo, zo houd ik mijn ziel bewoonbaar terwijl ik onderweg ben, God mag weten waarheen. Deze zin valt misschien somber in 't gehoor, maar een vriend die ik onderweg ontmoette, sloot een briefje in mijn hand met enkele regels van Slauerhoff, gezongen door Cristina Branco.

Stil sta ik in de steppe,
de doffe zon gaat onder,
de schrille maan verschijnt.

Het gras damp, klam en vochtig,
de grond blijft stijf bevroren.
In heete korte zomer:

het blijft winter in de zomer,
de klokjes zijn nog hoorbaar,
het rulle spoor nog zichtbaar.

De kar is al verdwenen, ja, alles gaat,
verdwenen Wat over is gebleven, is lief
maar onvoldoende om op te leven.

<http://www.youtube.com/watch?v=WaCAR6juSq4>

[© MN, in 'De reeks verhalende ...' nr. 39. Van links naar rechts: "The pianist" by Ursula I Abresch, "The Champ" by Geoff Roughton, "Interesting book" (Argentinië) by Kambrosis, "The thor's hammer" by Claude Bour, "Dans aan de rand van de hemel", paint by Amberoos, "The gitarist Jimmy Moliere" (ooit bij Fats Domino) by Piet Flour. Een korte reis op mijn eiland en ik kreeg de vreugde en de weemoed en de vriendschap geschonken. Cristina Branco, "Os solitários".]

3 oktober 2009

De geest van de liefde werd lichtzinnig gespeeld

Een opvallende maar voorbijgaande 'idee' van Erik Satie, geboren in Honfleur in 1866, was dat alles licht moest zijn, zowel in zijn kleding – wit tot hooguit grijze pantalon, witte schoenen et cetera - als in zijn eetgewoonten, alleen "blank voedsel", witte wijn, vis, eieren, suiker, asperges, lams- en kalfsvlees, kokosnoten. Hij schiep een imago om zich te onderscheiden van anderen, een heel gewone menselijke eigenschap, maar ook om zich te tonen als een zonderling, als een man die de wereld minachtte.

Satie genoot van de stimulerende atmosfeer in het artistieke Montmartre, deze van alle maatschappelijke dwang bevrijde omgeving. Uit een welgestelde familie afkomstig, leefde hij een groot deel van zijn leven in armoede. Hij was gedwongen om zich als cabaret- en barpianist in leven te houden. Hij trad voornamelijk op voor café- en varietépubliek, bijvoorbeeld in het cabaret "Le Chat Noir" en later in de "Auberge du Clou". Het is een goed gedocumenteerd feit dat Satie elke werkdag zijn appartement in het achtste arrondissement van Parijs verliet om de hele stad door te wandelen op weg naar zijn studio (een afstand van ca. vijftien km), waar hij de dag al componerend doorbracht. 's Avonds liep hij de hele afstand weer terug. Velen hebben met hem gecorrespondeerd. Zij kregen in de regel prompt antwoord, maar na Saties overlijden ontdekten men achter zijn vleugel stapels nooit geopende enveloppen: Satie las zijn post nooit.

Hij was een buitenstaander en provocateur, maar ook een heel bescheiden man.

Tijdens een concert van Debussy zei iemand tegen Satie:

- Hé! Dit is een zin van Debussy die erg op Satie lijkt!

Waarop Satie antwoordde:

- Ja, het is Satie, maar Debussy doet het veel beter dan ik!

“Hij was een soort clown – de verrukte intellectueel. Een cynicus, een misantroop”, lees ik bij John Storm in zijn boek over het stormachtige leven van de kunstenares Suzanne Valadon, met wie hij een verhouding had. Satie sloot zich aan bij de Rozenkruisers, maar uiteindelijk vond hij bij geen enkele occulte stroming of godsdienst voldoening en stichtte een eigen kerk, de Metropolitane Kerk van de Kunst met Jezus als Gids. Hij had twaalf gelovigen. Na een van de eerste bijeenkomsten trof hij Suzanne, die hem direct inpalmdde. Satie dacht, dan moeten we ook maar meteen trouwen, en zei: “Ik haal heel voorzichtig adem, telkens een beetje, en ik dans maar zelden.”

Een verbijsterende scène, 's morgens om drie uur, en van trouwen is het nooit gekomen. Suzanne, die al een minnaar had, werd zijn maîtresse. Een wankel bestaan, en hoezeer zij – een volbloed bohemienne – ook het plechtanker was van zijn geestelijke gezondheid, de hartstocht brandde kort. Toen de breuk zich een half jaar later voordeed, schreide “de meester en viel flauw”, maar hij bleef haar dertig jaar lang brieven schrijven, waarin hij telkens herhaalde dat zijn liefde onverwoestbaar en eeuwig was.

<http://www.youtube.com/watch?v=WIVp05sEPHE>

[© MN. Erik Satie, 1866- 1925, componist en pianist en Suzanne Valadon, 1865-1938. De Elsevier pocket van Storm, 'Straten van Montmartre', verscheen in 1962. Afbeeldingen: "Morning silence" by B. Neeleman; "Suzanne Valadon" by Theophile Alexander-Steinlen; Erik Satie, found by 'Luckythree' and "The time is to reach for the moon" by Serban Mestecanescu.]

6 oktober 2009

Simeon ten Holt

De memoires van een Nederlands componist, “Het woud en de citadel”, een boek waarin ik vanwege de erg ingehouden stijl moeizaam binnenkwam maar toen ik opnieuw luisterde naar de cd's, zijn composities van Canto Ostinato, veranderde dit en vond ik het een buitenkans te lezen over allerlei gebeurtenissen, sociale en muzikale ontdekkingen en werd ik geraakt door die Bergense kunstenaarswereld. Simeon ten Holt, geboren in 1923, gehuwd (geweest) met Riet Dagnelie die uit Amerongen kwam waar haar vader de baas was van een grote boomkwekerij op de Amerongsche Berg. Maar er volgden meerdere liefdesgeschiedenissen ... en het dagboek wordt opener, krijgt steeds meer innerlijke eigenheid, de dwalende onrust in New York, het zoeken naar stabiliteit. Zeer boeiend, maar ook heel moeilijk – een componist, in elk geval Simeon ten Holt, heeft een heel eigen, ingewikkeld idioom -, is het organische groeiproces naar het befaamd geworden Canto Ostinato, dat eerst 'Perpetuum' heette. Ik ben ook helemaal niet vertrouwd met die door het vak getekende, 'bezeten' taal, heb het wel gelezen, de filosofie van de speelpraktijk, maar stuit op een onvermogen het na te vertellen.

Ontroerend te lezen over de verhouding tot zijn ouders, de dood van zijn moeder, zijn broze inspanningen tot nabijheid, - maar de door jaren heen ontstane kloof tussen haar en de kinderen bleef tot op het laatst een heikel punt.

Ja, dat is het, het is een met toenemende sympathie luisterend lezen ... het lyrisch zijn over nieuwe compositieopdrachten, zijn gepassioneerde verhouding met Betty en Colette, over zijn bewegingskracht doorheen het verlies van vrienden en zijn jongste zusje, zijn gang door de

ouderdom, veel melancholie en schrikbeelden ... en geleidelijk naar de overbodigheid van compositorische activiteiten. Hij is nu 86.

<http://www.youtube.com/watch?v=Bo2Jykabe0M>

<http://www.youtube.com/watch?v=GfcgBU9DoxQ&feature=related>

[© MN, naar aanleiding van "Het woud en de citadel. Memoires van een componist", een uitgave van Balans, 2009.]

9 oktober 2009

Huize Welgelegen aan het Pijkesweggetje in Kloetinge

Zeven jaar geleden verscheen feitelijk het allerlaatste dagboek, dus 22ste deel, niet als deel maar als afzonderlijk “Geheim dagboek 2001”, omdat het jaar 2001 de ontluisterende laatste sleeptocht is geweest van Hans Warren, geboren op 20 oktober 1921 en gestorven 19 december 2001, een echte Zuid-Bevelander, een vogelkenner, een estheet, een dichter. Een dichter van verlangen en lust, van schoonheid en verval. (Over dit aparte deel, een ware exodus, schreef ik 5 januari 2007, ‘Zijn hart tierde’.)

Nu heb ik zijn recent verschenen laatste dagboek gelezen, deel XXI, 1998-2000, met veel genoeg, compassie en verbijstering. Het genoeg komt door de vertrouwdheid die er door de jaren heen, sinds in 1981 het eerste deel verscheen over 1942-'44, is ontstaan, een geraaktheid die niet meer verdwenen is. De compassie is er sinds hij de laatste jaren van steeds méér kwalen ernstige hinder ondervindt, van dementie tot incontinentie, en zoals hij dat nuchter, afstotelijk maar ook met verdriet beschrijft, dat is wel de scherpste, confronterende en schrijnende slijtage in de ouderdom, waar zijn veertig jaar jongere partner, Mario Molegraaf, voortdurend woedend, wanhopig en met de diepste verwensingen op reageert en tegenaan schopt. Dat ‘blinde en gemene bijten’ is onvoorstelbaar grof en verbijsterend, elk tegendeel van wat liefde heet, eerder en bijna in z'n geheel een complete menselijke ravage waaraan niet is te wennen. Mario toont zich een egoïst, geen geliefde, maar een boosaardige man die van ziekte niets weten moet en van verzorging en bekommernis al helemaal niet. En toch, middenin zijn (Hans) gevecht om waardigheid, worden er talrijke uitstapjes gemaakt naar musea en veilingen, is er de voortdurende jacht op nieuwe aanwinsten – hun verzameling is spectaculair te noemen – want beiden kennen een mateloze passie voor etnografica en een al even grote gretigheid naar exclusieve en waanzinnig dure maaltijden.

Vaak tracht hij allerlei oneffenheden, keutels en angsten en tranen te verdoezelen, troost hij zich met zijn rijke leven, met de prachtige veelal Oost-Afrikaanse en Oost-Aziatische beelden, maskers en sieraden – de uitbundige verzameling is tot eind januari te zien in het Zeeuws Museum in Middelburg - tot wie hij bidt en voor wie hij smeekt dat ze ook na hem zo vertroeteld, zo geëerd zullen worden. En natuurlijk, er zijn ook ontroerende momenten tussen hem en Mario, hoewel almaar schaarser. Samen vertaalden ze werk van vele dichters, vooral Kaváfis (1863-1933) en ook het Verzameld Werk van Plato, maakten ze verscheidene bloemlezingen en poëziekalenders

Mario (1960) is een wijnkenner en recensent voor het (meen ik te ziele gegane) tijdschrift “Lekker” – ja, vandaar ook die eindeloze restaurantbezoeken die er meestal weinig genadig van afkomen - , is vertaler van de vier evangeliën en medesamensteller van de “Spiegel van de Nederlandse dichtkunst” en schreef “Het wekkertje van 23:34”, waarin hij zijn avonturen beschrijft als weduwnaar die inmiddels met een vrouw door het leven gaat in plaats van met een man. (Toch getuigt dit boek vooral van Molegraafs trouw. Want ondanks alle ogenschijnlijk radicale veranderingen in zijn leven richt hij met dit veelzijdige geschrift een monument op voor Hans Warren.)

Een monument voor Hans Warren, ja, zo'n hommage is deze dichter en dagboekanier, vaak zo eenzaam als een blauwe reiger, warmhartig gegund, voor ál die dagboeken, tezamen een ware, unieke levensroman.

Op de uiterste punt van het fietspad van Kattendijke naar Goes is een gedenkteken geplaatst, een spiegelend boek met daarop het beroemdste gedicht van Hans Warren.

Thuiskeer in Zeeland

Hart van mijn land ik ben terug
in 't waaïen van uw volle zomer,
lig lui en languit op mijn rug,
weer thuis en nog dezelfde dromer.

Ver als de blik gaat, ver als wolken
ruisen de popels ijl en licht;
als water koeren duiven onder
het bloesemdek van uw gezicht.

Ik ben terug, ik lig te rusten
in 't bruidsbed van uw welig kruid
en luister, nooit was ik bewuster
van onze eenheid van geluid.

't Vernis van licht om alle halmen,
het boomscherm dat de einder sluit,
de klokken wier verwaaiend galmen
tegen de zilte hemel stuit –

klank, geur en kleur, zinlijk herkennen:
de karper op de waterplas,
het hooi, zingende Zeeuwse stemmen,
de zoete bonen, 't prille vlas –

Ik lig, ik ben terug, ik droom
uw dromen in een blijde schemer;
ik werd weer kind, ik werd een boom,
een plant, een lied, een stukje hemel.

[© MN, naar aanleiding Van 'Geheim dagboek 1998-2000', uitg. Bert Bakker. Afbeelding: Hans Warren, een portret door Reynier de Myunk. "Het wekkertje van 23:34" (Balans, 2004) is zeker lezenswaardig te noemen, misschien niet omdat het literair een uitblinker is, maar wel vanwege de kaleidoskopische aard van de bundel; Molegraaf kijkt terug op zijn leven met Warren, op diens werk, op de literaire wereld, op de nalatenschap, op zijn rouw en zijn nieuwe leven; het boek bevat essays, lezingen, dagboekfragmenten en brieven en mooie denkbelden over rouwverwerking en het herijken van de betekenis van hun relatie. Vorig jaar verscheen overigens bij Prometheus de door Mario samengestelde 'honderd jonge gedichten over oud worden', "M'n opa, in heel Europa is er niemand zoals hij".]

12 oktober 2009

Het Goddelijk sigaretje is gebroken

Het roken van een sigaretje kan eigenlijk maar beter voorgoed worden gemeden. Het is een schandelijk onderwerp geworden, vanuit welke gezichtshoek ook. Behalve dat het ónbegrijpelijk is dat iemand als ik er nog van houd, bestaat er geen enkel argument meer dat een roker op z'n gemak stelt. Zodra is opgemerkt dat iemand nog rookt, is elke mogelijke sympathie al verspeeld. Niet-rokers, ook die er jarenlang geen last van hebben gehad, zijn massaal opgestaan en hebben de strijd gewonnen. Zij hebben immers 'grote, onoverkomelijke hinder', zowel buiten als binnenshuis. De roker is een ongewenst vreemdeling geworden, een domme, karakterloze figurant met een rokershuid die de meeste anderen in zijn omgeving letterlijk pijn doet met zijn stinkende, verwerpelijke gewoonte,

waarvoor ook geen enkele acceptabele oplossing meer bestaat. Ook op buitenterrassen stapelen de moeilijkheden en ergernissen zich op.

Ik heb nu nog enkele losse sigaretten en nog wat onaangebroken pakjes. Van de schadelijkheid hoef ik niet overtuigd te worden. De last van de psychologische oorlog die ook het eiland is binnengedrongen, wordt evenredig aan de ondraaglijkheid die de tegenpartij ervaart. Er loert het gevaar de kracht van een verslaving te onderschatten, maar er wordt alom beweerd dat het een wilskwestie is. Natuurlijk, tegen heug en meug is zinloos en het wapen van de wil heeft ook z'n beperkte bereikbaarheden – dat toont de wereld op grootschalige wijze waar het gaat om honger en armoede, maar dat noemen we politieke en economische vraagstukken waartegen we niet zijn opgewassen. Is dat zo, een rechtvaardige verdeling van elementaire levensbehoeften is niet een wilskwestie? 'Het is appels en peren meneer', dat is iets van een heel andere orde dat uw pet te boven gaat.

Ik verkoop die vijf pakjes, stop het geld in een glas en ga de komende tijd eens na hoe sterk de wil is geen vreemdeling meer te willen zijn in eigen huis en of de wil – de persoonlijke ruggengraat - mijn marginaliteit kan terugbrengen naar het middenveld. Ik doe dit niet om de niet-rokers te behagen en vervolgens te veranderen in een fanatiek medestrijder. Het zware motief is om niet gekleed en in rook op te gaan, om niet beschimpt te worden, hoe subtiel ook, waar ik ook verschijn zodra blijkt dat ik van een sigaretje houd.

[© MN, in 'Het bewustzijn', bij een foto van sterke symbolen op mijn eiland, zoals Aïda, het klokje dat ik van mijn zus kreeg en die na veertig jaar roken toch ook de volharding toonde er vanaf te zien, de roos als krans om elke wil, Hans Warren die er een grote altijddurende afkeer van had, het paard als de verbeelding van schoonheid, statigheid en kracht, Hygeia als godin van de gezondheid, Jezus als voorbeeld elk lijden te doorstaan en het laatst: het beeld van Vrouwe Justitia, de Romeinse godin Iustitia als personificatie van het recht. Ik kan me met zoveel omringen als ik wens, maar uiteindelijk gaat het om de individuele wil, niet de wil van het 'gemakkelijke ogenblik', maar om de wil om stand te houden tegenover welk voornemen ook. Elk voornemen is er een ten gunste van het goede.]

16 oktober 2009

**Dáár, bij "Harten drie" op een veld van eer
Als door wind gedragen**

Zo reden we vaak naar Wijk
langs velden van ganzen en voorbij
roepende bomen met wilgentenen,

nooit meer te vergeten, de weg
van Wijk naar Amerongen, en
dáár, tijdloos in lief geborgen

in het zachte hout van wilgentenen,
zo is zij één geworden, zowel met licht
als het landschap van haar leven.

[© MN. In "Nog vóór de korte, klamme dagen, in tijdloze liefde voor Antje en haar dochter", IM Antje 16 oktober 2008
(jaarbericht), bij een foto van Janusz Wanczyk, "Morning Willow".]

19 oktober 2009

Ten schreeuw om recht

‘Daar is hij weer, de witte duif’. dacht ik,
maar hij was nog ternauwernood waargenomen .
of hij was mijn woonstee helaas voorbij.

Ik mis de herinnering aan zijn laatste vlucht
naar hier, dat bood geen soelaas al bleef elke deur
op een kier. Van Agt heeft ze alle bijeengeroepen,

het Palestijnse volk is weggegooid, het beste motief
niet te treuren om eigen kleinmenselijkheid,
‘het heilig volk Israël is ook mij een doorn in ’t oog’.*

[© MN; * = schreef ik 11 juni 2009. Photo: "Ramala" by Robert Hutinski. Het is uit bewondering en respect voor Dries van Agt. Hij schreef een groots pleidooi, Een schreeuw om recht. De tragedie van het Palestijnse volk, een uitgave van de Bezige Bij. En een man als Ruud Lubbers: hij beijvert zich voor een radicale verandering van het asielbeleid, met het oog op de overal toenemende illegaliteit. Europa kent talrijke illegale kampen, nederzettingen eigenlijk, die vervolgens met de grond gelijk gemaakt worden – ook de illegalen worden weggegooid. Een kille schepping. (Zie bij Nagolore voor een groot fragment.)

22 oktober 2009

Wat wijs is, blijft altijd de vraag

Het grote gevaar is het schrift van woorden
dat een geheel eigen betekenis krijgt,
ver van je oorspronkelijke vandaan
want het woord is scherper dan je vermoeden kunt;

voor je er erg in hebt, ontstaat in andermans begrip
een taal waarop een ander bouwwerk verrijst
dan je in je hart voor ogen stond, nu zie ik dat
het al mijn fouten zijn, ik herinner ze als van mijzelf.

Ik, man met een baard van ongepoetst zilver, ik hoor
aan de voetstappen dat alleen zij het kan zijn,
haar zorg heeft slechts de schijn van vanzelfsprekendheid,
maar het is een gave dát te doen wat zo ongewoon is.

[© MN; Voor C. 'Sinds een cruciaal deel van mijn lichaam uit een meccanodoos komt'. Elly kwam en poetste twee zilveren kannetjes; zo is ook mijn baard, dacht ik, ongepoetst zilver. Afbeelding: "Wonderland" by Jure Kravanja.]

24 oktober 2009

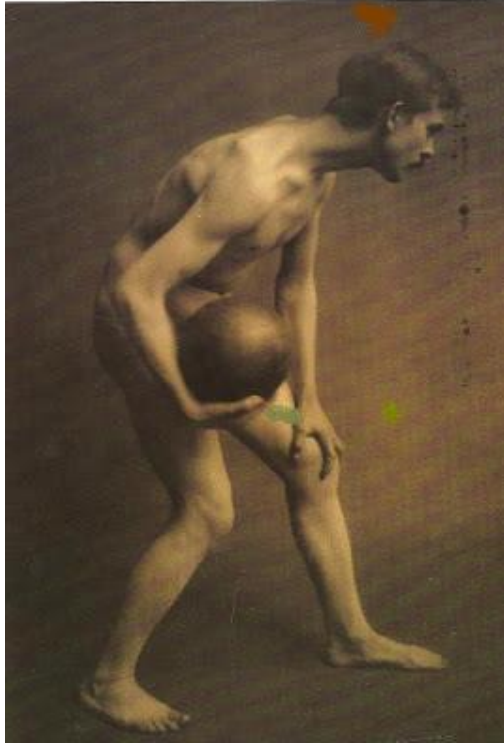

Met mijn neus buiten de feiten

Op Israfel kom ik nog wel terug – de foto hangt trouwens al rechts in het halletje – maar in de verbeelding is dit de entree van mijn nieuwe huis ergens in de heuvels nabij Carrara en de Apuaanse Alpen, dat ik bij toeval vond en voor een appel en een ei heb kunnen kopen want de gemeente, die sinds de aan drank overleden laatste bewoner, een alleenstaande zonderling en versleten als dorpsgek, eigenaar was wilde maar wat graag dat er schoon schip gemaakt werd met deze aan verval ten prooi liggende optrek. Het was een ‘winnend lot’ want vorige week stond er een verbouwereerd kijkende man op de stoep, sprakeloos over de definitieve aankoop en struikelend over zijn wanhoop, die mij trachtte over te halen het met geringe winst weer van de hand te doen. Hij was door omstandigheden wat laks geweest naar de gemeente, maar had serieuze plannen. “C’est mon atelier rêvé!” Dat kon ik me wel voorstellen want in dit gehucht, Fiori, een charmante ambiance vlakbij het voor kunstenaars uit allerlei streken vermaarde Pietrasanta en Montéggiori, wil elk mensenleven zich wel vestigen. Mijn fascinatie won het van zijn vrees. “Je le regrette , c’est pour vous le désir inaccessible”, zei ik en keek in dreigende onweerswolken terwijl het aan de kust helder en warm is.

Alles blijft in deze staat, alleen het gruis wordt opgeruimd en het noodzakelijke gerepareerd. Ik heb twee bekwame vrienden aan het werk, Antoine en Eppe. Behalve voor het sanitair zijn er binnenshuis geen deuren; alleen de slaapkamer heeft dit opstapje. Het trapje naar de voordeur is het vervelendste obstakel, maar wordt voorzien van een leuning van dun olijfbomenhout en de deur wordt vervangen en een halve meter naar voren verplaatst. De hier tegenoverliggende woonkamer is zo groot, dat ik met mijn ‘di Cabrio’ achter de boekenkasten langs naar mijn majesteitlijke werktafel rijdt. Van de oorspronkelijk twaalf zitstoelen, alle met armleuningen, zijn er gelukkig nog drie over. Die boekenkasten nemen nauwelijks licht weg want ze worden in carrévorm geplaatst, als het ware in een omhelzend gebaar rond de zithoek. En verder zal hier alles zich wel voegen naar de gegeven werkelijkheid rond "sogni d'oro".

26 oktober 2009

Gegijzeld door krakkemikkigheid

Ik ben geen uitbinker in geestigheid,
maar geniet van de ontroering die ik waarneem,
ogenschijnlijk onbewogen, maar dat is de draak
van de pijn die mij immer vergezelt

alsof ik al levend in de hel vertoef en de ander
op het verkeerde been zet. Die? Die leeft louter
in het kreupelhout van de ernst, maar zij weten niet
wat er gaande is in de kelder van mijn ziel.

Er is, toegegeven, het zwijgen uit onmacht
en verdriet, er zijn meer tranen dan ik mij herinneren
kan, huiver, en er is ook afgunst over de vrije beweeglijkheid
om me heen, en ik, het hoofd tolt van mijn romp

en de draak die zijn touwen strakker trekt
als ik ook maar even overmoedig ben, - alleen het lezen
kan hij niet beletten, het denken en dromen en fantaseren
blijven mij trouw alsof ik een gelukkig zondagskind ben.

[© MN, 'Between dream and reality'. Geen zelfbeklag of ander gejammer, maar dagelijkse werkelijkheid.

Afbeelding: Drawing by Berend Zweers.]

28 oktober 2009

Een morgen in oktober

De kersenboom is opnieuw geel,
het blad wordt almaar dunner en zal weldra
breken in het snijlicht van de zon.

In april overleed mijn zus, een
klaterend seizoen is zonder haar verstreken
en tot op het hartsbeen schreide

ik onze diepe eenzaamheid, terwijl vogels
de lange draden spinrag stuk prikten, en ik zag
nog de levende druppels dauw. Ze glinsterden.

[© MN, in 'Aanraakbaar dichtbij'. Afbeelding: "Autumn dreams" by Jerry Berry.]

30 oktober 2009

Laat me tot je spreken, éven

Elk jaar weer hier bijeen
in deze kapel, trouw en met respect
vieren we je dood van hier.

Ouders, schoonouders, vrienden
werden weggescheurd van mijn leven,
zelfs mijn zus kraste reeds haar naam

in mijn ziel. Het is werken in deze kapel,
her-inneren, je nabij weten in stille woorden
van heimwee en diepe genegenheid, in

hoeveel pijn en tederheid is onze droefenis
niet gedrenkt, dit lot van mensen
komt mijzelf almaar dichterbij.

Voel de warmte hier bijeen, dat is wat
gedenken doet, de mensen van hier en daar
verbinden, dat doet ons goed, zo is het leven.

Terwijl het woord er luid naar roept,
is dat het wat we doen, zien hoe je in ons leven
was en weten wie jij en ik zijn geweest.

[© Marius Nuy, Slangenburg, Allerzielen 2009. Ja, daar is mijn weekend, en bij de abdij van de Benedictijnen. "Een rozenziel"
van Amberoos.]

3 november 2009

Het woord is aan de ogen

Waar ik was, is vruchtbare grond
geen emotie blijft ongezien, geen stem
ongehoord, - waar ik was, is het een woonstede
van warme gastvrijheid voor elke ziel,

voor elke ziel die het onbestaanbaar leek
dat er nog een huis is zonder moderne attributen,
een vrijplaats voor de gewone ontmoeting,
zonder plicht, zonder aanzien of veinzerij.

In de ochtenddauw ontwaar je paarden, in de brede gracht
scholen vissen tezamen en woont Niels,
een oude eenzame eend, in 't stille woud vogels en eekhoorns,
ver boven paddenstoelen roepen bosuilen genade en veiligheid.

Waar ik was, woont de vriendschap, - daar
word je vorstelijk onthaald, daar is alles
wat mensen zo raakt en zeggen te koesteren,
niets wat in wezen overbodig is.

Voor wie het wil, is het een schuilplaats
onder Gods wieken van de tijd, voor elke lach,
voor elk verhaal dat zich ontrukken laat
aan de duisternis, ver van alle last en hinderlagen.

[© MN, 'Ode aan Slangenburg'. Een 17de eeuws kasteel in de landerijen van Doetinchem. Afb: "Autumn" by Ton Zegveld.]

Update. 'Het woord is aan de ogen' is de ware betekenis van Slangenburg, ook of in elk geval voor mij, maar het weerspiegelt helaas niet mijn ervaring van het afgelopen weekend. Het is zo dubbel: de beschreven werkelijkheid die niet aan kracht heeft ingeboet en de kracht van de pijn die alles heeft neergesabeld, ondanks de weldaad van gesprekken en de nooit aarzelende hulpvaardigheid. Het is alsof je door een dief in de nacht van de wederkerigheid bent beroofd en het zou een staaltje van

veinzerij zijn dit te verzwijgen.

Ik leef in een vicieuze cirkel van pijn en angst en ben onwetend over hoe het verder gaat.

Prachtige muziek is er wel: Songs from Spain and Argentina,

Kim Kashkashian (viool) en Robert Levin (piano).

6 november 2009

Een korte vlucht de kou in

Het kasteel is een landschap
in zichzelf. Ik zat des avonds laat
op een bankje in het licht van volle maan,

als eenzame roker boven de vlakke glans
van het grachtenwater, weg van de stemmen,
dichtbij het mooiste maangetijde,

dat op een enkele veeg na vrij bleef
van zwarte wolken en van het kasteel
een sprookje maakte waarin ik de roker was,

net zo gedachteloos als Niels, wiens rode snavel
in de veren stak, 'dat zou ik je willen nadoen jongen',
maar die stomme vogelkop behoort een mens,

weggedoken in het nog altijd niet gedempte verdriet,
een stief kwartiertje in een wonderlijk decor
en het idee dat de dwerg onder de bomen gaat vallen.

[© MN, in 'Tears of the moon'. Toen ik weer Afbeelding: painting "Rosemoonrise" by Barbara Kacicek.]

9 november 2009

**Een slakkengang naar de laatste deur
Gespartel van het vluchtige lichaam**

Je denkt jezelf te zijn, niet 'de oude'
maar gewoon jezelf, terwijl je mankement
je aan de pillen houdt, pillen die zichzelf zijn,

die een eigen rooftocht door het lichaam gaan
tegen de traagheid van de pijn, die je bewaren voor
onverhoeds onheil, die een grote schoonmaak houden

in alle kamers en kelders, zonder scrupules en ondertussen
meenemen wat van waarde is, beetjes van je 'zelf' –
nu al 17.885 keer vergiftigende stoffen,

pillen houden mijn huis bewoonbaar, maar
't zijn net muizen die je elke dag weer argeloos
binnenlaat, 'neem en eet, ik ben jullie been en vlees'.

Het is maar gissen hoe ver de horizon ...
er toont zich telkens een nieuwe en ik grijp me
vast aan de idee dat het nog anders wordt

want er staan minstens vier projecten op stapel;
een mens kan zich zelden voltooien, zodra je de deur
uit bent, worden alle sporen uitgewist. Wanneer alle

zandkorrels zijn weggeblazen, zo gaat dat met de tijd,
heb ik van alle emoties mijn portie gehad, met enig geluk
is van de liefde toch iets terechtgekomen.

Straks ga ik trillend het nieuwe jaar in, het jaar
waarin ik plaats maak voor wie wordt geboren, wie weet
zal ik sterven in mijn stem. Geroofd en licht als as.

[© MN, 'De uittrede' in "De wind waait de tijd als zandkorrels weg." After all not unhappy. Photo: "Reflection" by Claude Bour.]

13 november 2009

“Met jou wil ik oud worden”

Een mooiere openingszin is me onbekend

De draad is het symbool je te weerhouden
te zeggen wat je op je hart hebt, - ook
als er geen woorden zijn?

Wat niet uit te spreken kan blijken, lieve, daar kent
het hart vele andere paden voor; zo schep ik er
behagen in te verwijlen in realistische fantasie

en al weet ik dat het een illusie is, zo ontdek ik
mijn onmogelijke leven te kunnen leven
terwijl ik alles achter de draad houd.

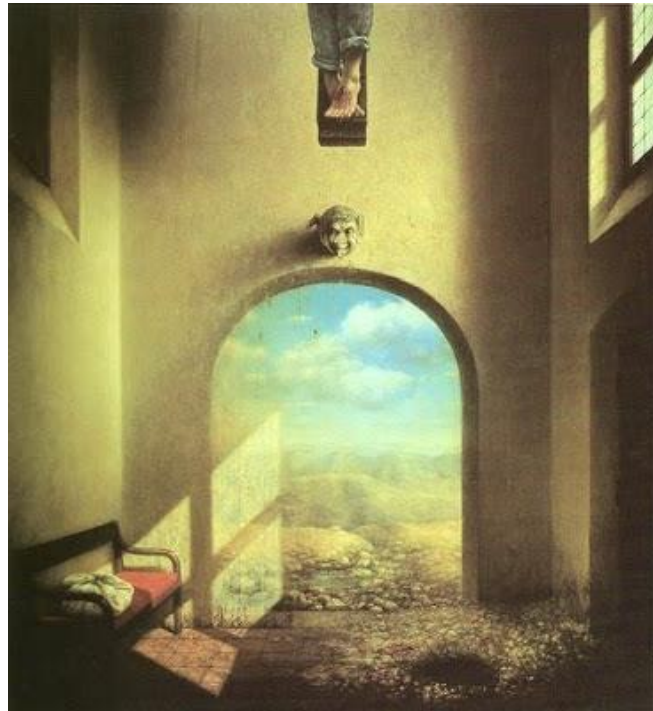
De dichter als welkome indringer, zij
als rustgevende zielslijn, dat is
niets dan licht en vreugde.

Toch kwamen we op onttoverende paden
waar schaduwen ons meester werden en
leerden we dat het leven ook weer kan verdwijnen.

Samen oud worden -, en de ontroerendste
glimlach rolde over haar gezicht – kent gestalten
die mij in haar tederheid bewaren.

[© MN, 'De eenvoud van beminnesswaardigheid' in Het eigen fabricaat. Fantasy is like hope, a dream with open eyes. Zo er veel liefde is waarin vriendschap ontbreekt, zo is er veel vriendschap die op liefde lijkt. Haar woord, haar stem en haar gezicht zijn me onvergetelijk. Ik ben er mijn eigen kind in. Afbeelding: "Attracting" by Loveforever.]

19 november 2009

Op dieet van licht en waarheid

Dan begeef je je naar onherbergzame streken,
spreek je wel de taal van het zand? - en vind je niets
dan heimwee naar alle boeken en het comfort dat thuis is.

Of kun je dan juist pas loslaten
wat je zogenaamd op hoge hakken vasthoudt, - waar
is nu de bron van alle vragen?

Leer mij de juiste zweepslag en
ik ken de liefde, leer mij de schepping
en ik kleed me in de ware huid

want gezegend met al mijn gaven
ligt er wel een nieuwe jaarring om mij heen,
maar mijn geboorte heeft de honger niet gestild,

mijn hart straalt van dankbaarheid, maar is onervuld,
ik weet te behagen, ik ken de eisen van de hectiek
maar ik ben die stadsvrouwe niet;

zal ik mijn verlangen maar volgen, kind en kraai verlaten,
want zo ben ik ter wereld gekomen, in pijn en eenzaamheid,
met al mijn zintuigen keer ik daarheen terug,

nog vóór de nieuwe dageraad zal ik landen
op het bewaarde nest, onverschrokken houd ik de ogen
droog, het is alleen de liefde die aanraakt en stukslaat.

[© MN. 'De verjaardag van Cath', in 'Moed en identiteit'. Van harte gefeliciteerd Cath*.

Afbeelding: "De vertroosting" van Basher.]

23 november 2009

Liefde is lijden

Soms moet een schipper schipperen

Als de storm geluwd is
in dit huis van ongeduld en wachten,
krijgt de genegenheid weer 'n kans.

Dat zeggen ze ook, de soep is zelden
zo heet als ze wordt opgediend, waarom
leven we daar niet naar?

Dan kom je in de spagaat
van het ernstig menen én nemen, en
dat drijft ons in 't nauw, totdat

kleine lieve gebaren de troost
bieden die je beiden zo van node zijn,
zonder waardigheid kom je toch nergens.

[© MN, in 'De wederkerigheid'. Afbeelding: "After a storm", photo by Nuno Milheiro.]

26 november 2009

De adem van Israfel

'Mijn' angel Israfel behoedt me hoop ik, na zelfonderzoek, voor dwaze daden, voedt mijn bezonnenheid, beschermt me tegen misleiding. Hij is zeer terughoudend, hij is er slechts om mijn individualiteit te behouden en te versterken, maar waakt voor verwaarlozing, voor moedwillig gesticht kwaad. Voor fouten in dit weefsel dien ik eerst bij mezelf te rade te gaan. Aan mijn lot kan hij niets veranderen. Hij is de altijd stille liefde, zoals een bepaalde mascotte dat voor een ander is, iets dat onafscheidelijk is. De foto, gemaakt door een zekere Dominic, is door Jurjen gedrukt op zijdeglans,

met zorg is een passe-partout uitgezocht en ten slotte de mooist passende lijst.

Israël is geen bezit. Hij is niet mijn idool, het gaat om de symboliek. In zijn bescherming delen ook mijn vrienden, hij kent de ware wel. De engel, van oorsprong Islamitisch en in de Koran de engel met een hart als een luit, zwijgt in alle talen en geeft nergens antwoord op, hoewel er ook staat: "(...) an angel with the sweetest voice of all God's creatures". (Maar misschien is dat wel het woord van de dichter Edgar Allen Poe (1809 – 1849) die vaak over hem schreef). Hij, Israël, is de archivaris van onze ervaringen en aanwezig op de draden van onze intuïtie.

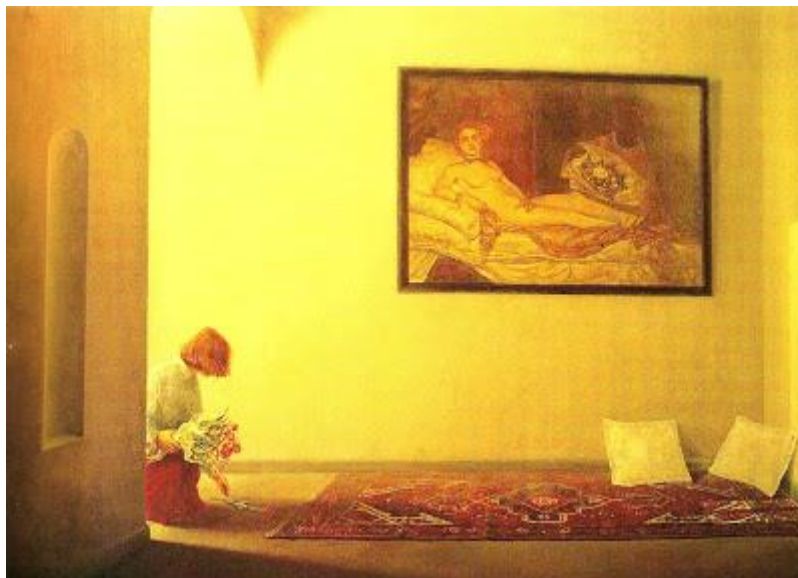
De symboliek. De waarheid is, dat wij niets weten.

En nog steeds gaat het er om, hoe we leren omgaan met problemen waar geen gemakkelijke oplossing voor is. Het gaat over sterfelijkheid, wreedheid, wanhoop, verdriet, verlatenheid. Hoe je kunt leven met pijn, die onlosmakelijk verbonden is met het menselijk bestaan.

Welk pad je ook gaat, elk is goed, als het maar een hart heeft.

<http://www.youtube.com/watch?v=5SWOa4NjtaU&feature=related>

28 november 2009

Je moet je ziel laten groeien

Ik was, zoals gewoonlijk, alleen. Met niemand gekeuteld want er kwam geen mens en zelf kan ik er niet op uit. Oh ja, wel even gesproken met m'n lief want ik had een paar dagen geleden Patricia gebeld, het bloemenmeisje daar, en met haar geregeld dat er een mooi boeket bezorgd zou worden. (Wat allemaal niet mogelijk is in onze elektronische samenleving. Zo heb ik van de week ook een portret van Dante gekocht, getekend door Toorop.) "Wat prachtig!", ze was er heel blij mee en we

keuvelden nog even. Ik heb veel gedaan en intussen genoten van muziek, van Arvo Pärt tot Bryan Ferry. Stel je voor dat er geen muziek bestond. Brieven geschreven, niet op een typemachine zoals vroeger en dan later met de hand correcties aanbrengen, en al helemaal niet meer met de vulpen want mijn handschrift is niet om te lezen, zó bar, maar op de laptop, met mooie illustraties, dan printen, een paar enveloppen schrijven en voorzien van een postzegel. Chrisje brengt die een dezer dagen wel naar de brievenbus. Via een vriendin is er voor Erna een heuse Lindeboom geplant in Dronten. Die staat daar in de beschutting van een zacht ruisende wind. De Lindeboom, met sterke takken en een hartvormig blad, dat teer, dun en doorschijnend is, ruist en wiegelt in de wind. Weer eens opnieuw fragmenten gelezen in dat schitterende boek van Terzani, "Het einde als begin", van een uitgever, Primavera Pers, die helaas niet aan de weg timmert waardoor het mijn boekverkoper was ontgaan. (Toen hij een paar weken geleden hier was, had ik hem er enthousiast over verteld, zodoende weet ik dat en Walter is niet de eerste de beste. Gisteravond kwam hij onverwacht weer en vertelde dat hij er meteen twee had besteld en intussen al vier nabesteld.)

Het liep tegen zes uur, mijn maag rammelde en ik zette het eenpansgerecht in de magnetron, nam intussen mijn medicatie en maakte het dessert vast klaar – Almhof yoghurt met maracuja perziken – , en ook de koffie gereed en zette een cd van Beethoven aan, het 'Allegro moderato'. Ik at in de eetkamer mijn hutspot, goed van temperatuur maar 'zo zo' van smaak natuurlijk, genoot van het toetje met slagroom, rookte een sigaret en las, even kijken, 68 bladzijden van Kurt Vonnegut's "Man zonder land".

Nu zit ik weer op het eiland, koffie op, weer een sigaretje. "Man Zonder Land" kun je het beste lezen als een telkens weer korte kennismaking met de persoonlijkheid van Vonnegut, inmiddels 87 jaar. Wat een mooie humor, steeds in dezelfde 'lijn'. In zijn onnadrukkelijke schrijfstijl en op zijn vaste en eigen laconieke toon kondigt hij voortdurend het Einde der Tijden aan: "Zet geen domper op het feest, maar houd dit voor ogen: we hebben de hulpbronnen van onze planeet verkwist, inclusief lucht en water, alsof er geen dag van morgen bestaat, en daarom komt die er ook niet meer." Dat is Kurt Vonnegut ten voeten uit. Ook dat hij tussen al die onheilsprofetieën door ongedwongen rept over een bezoekje aan de kiosk tegenover zijn huis aan 48th Street in New York, of terloops de literatuurdocent uithangt. Van Kurt Vonnegut mag je van de hak op de tak springen.

"A nice glass of champagne at the end of a life." Zo karakteriseerde Vonnegut naar verluidt het Amerikaanse verkoopsucces van dit verrukkelijke boek, "Man Zonder Land". De bubbels in die champagne zijn de cursiefjes in dit boek, dat echter niet geheel zonder kwade dronk is. Op Vonneguts onheilsprofetieën is het misschien goed proosten, maar de dag van morgen brengt vast de kater. Hij is op een donkere manier grappig, voortdurend verontwaardigd over corruptie en hebzucht, en vol deernis voor de zwakkeren.

[© MN, in 'Een dag met licht'. Kurt Vonnegut, 'Man zonder land', Meulenhoff, 2006 (143 bldz.). Op p. 69: "Mocht ik ooit sterven, wat God verhoede, laat dit dan mijn grafschrift zijn: Het enige bewijs dat hij ooit nodig had voor het bestaan van God was de muziek." (Het is bijna volle maan.) Afbeelding: "Een boeket", schilderij van Basher.]

30 november 2009

White paint for the Moon

A Moon of Purenness

At the end of this strange day I take off
all my clothes for taking a shower -

under the roof of this house I'll sleep,
after watching the stars and the moon, from
now on a moon as I never saw.

[© MN, 'A personal secret of pureness', by almost Full Moon, 97%. Photo by Josephine Chervinska.]

3 december 2009

**Het hart van elke aanbidding
So far away, so close**

Ook hier kun je leeftijden bereiken, nu
totdat je er 45 jaar te ruste ligt Mam en het zijn
er pas 37, zolang ben je al gemist, maar

wees gerust, er komen nog heel wat jaren bij
dat we je kleine woonstede in ere houden want
hier ligt het geheim van je eeuwigheid.

Al zo lang je ogen toegedaan en
toch is zoveel droefenis je niet ontgaan; -
niet ver van hier is Erna aan je toegevoegd,

een verse wonde in ons leven, maar eerstens
in die van jou want de moeder is de mens
die wij aanbidden, de eerste die wij leren kennen.

Jij, mijn levensbron, ik mis je, je warmte
en veiligheid; - vele moeders worden zo oud met
een huid van cracalé, weet je nog, zoals van oma?

Het is fijn om aan je te denken, jij met hetzelfde warme
hart, je vertederende ogen, eigenlijk ben je niet eens
zo ver weg, jij, moeder van de dichter, hoor je me nog?

[© MN, IM Mimi Sterenberg, 13 mei 1923 - 3 december 1972. Afbeelding: „Mortal life” van Herman Smorenburg.]

5 december 2009

Geen pad lijkt nog onbegaanbaar

Als je ooit wilt winnen, moet je ook durven verliezen*

‘Ga enkel het pad dat een hart heeft’, niet dat dit me altijd is gelukt, maar het is wel mijn adagium. En nu er veranderingen op til staan want Chrisje gaat verhuizen, merken we dat het bij ons wellicht aan het nodige heeft gemankeerd, maar het hart, het bonst wat anders maar heel vertrouwd en dat maakt veel mogelijk, alsof de weg naar de terugtocht al is geplaveid.

Ik zei Gerhard van ‘Tagelus’ eens, “probeer je leven te laten kantelen, zonder om te vallen”, nou zoiets is hier nu aan het gebeuren. Had ik een moeilijk jaar en er een zwaar hoofd in hoe het toch verder met mij moest, nu is het anders. De pijn is draaglijk, ik leef alleen, ik bedoel zonder liefde, maar met vele liefdes om me heen want in vriendschap huist soms meer liefde dan vriendschap in één liefde.

Dat Chrisje en ik zijn gescheiden maar nog lange tijd hebben samengewoond, is voor niemand nieuws, dus zonder schroom blijf ik bij mijn eigen leven. Ik teer niet alleen op eigen innerlijke

gevoelens, maar voel me ontvankelijk tegenover de wereld buiten me. Ik laat het leven op me inwerken en zo word ik, opnieuw, door het leven gevormd. Het trilt in de lucht. Ik proef weer het heerlijke leven, zo klein als ik ben, het leven dat ook zo wreed, zo vernietigend kan zijn. Ik ken het lelijke van binnenuit, maar ook de schoonheid want ik gelóóf in het leven en heb de dood onder m'n huid gevoeld. Nee, alsjeblieft geen mooidoenerij. Maar ik ben blijven werken, ma raison d'être, ofschoon vaak met vele uren stilstand omdat de pijn overal doorheen drong. Maar werken, ik bedoel schrijven en lezen, hoe beroerd ik me ook voelde, is mijn redding geweest want ik heb het niet voor gezien gehouden, werken is denk ik ook de rechtvaardiging van mijn bestaan.

Strijdend werken, bijna voortdurend stil en gespannen nadenken. Een orde-zoekend mens, zo voel ik me althans nu weer, meer terug bij wie ik ben. Daarom ook, en hoe wij het tastend en vechtend naar het goede hebben volbracht nu de scheiding feitelijk wordt gerealiseerd, kon ik een gedicht voor haar schrijven, "(...) Jaren van saamhorigheid, maar ook van veel lelijkheid hebben het huis in vlammen gezet, maar de geboren eenheid heeft het gewonnen, niet de vijandschap, die heeft ons de weg terug gewezen."

Die stilstand in de tijd had niet alleen met pijn te maken, maar was ook situationeel. Het huis staat al zeer lange tijd te koop, er zijn veel bezichtigingen geweest, maar verder gebeurde er niets, nu al maandenlang niet meer. Een tijd van geduld, een tijd van wachten, soms een tijd van verveling. Is dat verloren tijd? In een samenleving waarin alles op de klok loopt misschien wel. In mijn beleving voelde dat wachten als perspectiefloos en vooral omdat ik slecht uit de voeten kan, afhankelijk ben, werd die tijd, terwijl er niets gebeurde, een tijd van stress en ook daarom van verhevigde pijn, maar het was geen dode of verloren tijd. Gespannen nadenken, wachten, me vervelen, lezen, schrijven, dat is leven naar de innerlijke tijd. Geen agenda of deadlines, er is mens noch klok die mij ergens toe dwingt, eenvoudig doordat ik buiten de maatschappelijke conventies leef en dus nergens aan hoeft te 'gehoorzamen'. Een, in vergelijking met mensen die werken en in een externe, rusteloze tijd leven, vertraagde tijd dus, en was ik in mijn 'oude doen' en gezond gebleven, dan was deze weblog, als uitdrukking van denken en persoonlijke creativiteit, er nooit geweest terwijl die voor mij van fundamenteel belang is geworden.

Leven naar de externe tijd, wat voor velen noodzakelijk en onvermijdelijk is, heeft als nadeel dat men altijd maar druk is. En ik geloof langzamerhand dat het 'druk zijn', vaak en ook door mij gezien als cliché-excuus of uitvlucht, een werkelijk innerlijk gespannen drukte is. Het is een reële druk. De externe tijd, het leven op de klok, maakt mensen onvrij, 'maar ik kom er niet aan toe jôh'. (Misschien dat bij toplui daar ook het graaien vandaan komt, dat ze zelf zo niet noemen omdat ze het moreel juist vinden – 'ze geven hun leven', menen ze.) Ik herinner me dat boekje nog van Doris Lessing, een essay over 'de mens in zelfgekozen gevangenschap'. Zelfgekozen zou ik niet zeggen, eerder noodgedwongen, dat is wezenlijk anders.

Dat ik in het begin zei, dat werken mijn redding is geweest, lijkt in tegenspraak, maar het is werken naar de innerlijke tijd en het betekent een zinvolle invulling van mijn leven. Ik had ook in lethargie kunnen vervallen, volkomen passief, ondoordringbaar, een nog ademend lichaam. Neen, dit is geen

gemakkelijk leven, laat staan comfortabel, maar er blijkt mee te leven. Het nadert dicht bij wat ik ooit over thuisloze mensen schreef, 'het onmogelijke leven zien te leven, dat is van velen toch de wonderlijke kracht'. Ik ben een bevoorrecht mens, een man die zich dichter noemt omdat ik zonder de warmte van mensen niet leven kan en als dichter mijn leven schrijf.

"In 1968 ging het IJzeren Gordijn tijdens de Praagse lente heel even op een kier. De 19-jarige jongeman vluchtte. Het was een vlucht naar voren", een heel andere tijd tegemoet, een nieuwe tijd waarin hij niet meer slechts hoefde te dromen van de vrijheid. Dat boek ga ik nu lezen.

[© MN, "De adem van een dag" Met excuses voor de onverwachte lengte.

Het boek? "De vuurvliegjes achterna" van Martin Šimek (naar *), het ruikt heerlijk, een boek van de Bezige Bij. Half zes at ik mijn spaghetti en vanillevla, natuurlijk, koffie en sigaretje(s), om half negen was ik op pag. 114, fascinerend en waarachtig ontroerend. Tussendoor maakte ik nog een schets van het 'nieuwe interieur'. Zestig jaar, een man met toekomst. "Je moet niet klagen, maar kranig zijn", zei Simon Vinkenoog.

Afbeelding: "Roads go ever, ever on" by Mark Peters.]

7 december 2009

Elk beeld vertelt zijn eigen verhaal, dat is juist de schoonheid ervan (40)

Toen ik deze foto zag, dacht ik meteen: 'een hommage aan de mensheid', niets aan de schoonheid in ieders levensloop gaat in de loop der tijd voorbij, nooit zul je voor vertedering, ontroering en blijheid te oud zijn. Meer hoeft je toch eigenlijk niet te zeggen? Allebei hebben een lange geschiedenis, een die nog niet 'voltooid' is, maar desondanks is er nog de verrukking van de liefde. Méér wil ik er ook niet aan toevoegen; het is een prent die ik zo wil inlijsten, een prent als een monument, - authentiek en universeel.

[© MN, in de reeks vertellende foto's, schilderijen, beelden, deel 40. Afbeelding: "Our first night" by Mihnea Turcu. Somewhere in Romania.]

9 december 2009

**Vertrouwen is een zegel op het hart
I must have some angels around me**

De befaamde donkere dagen voor kerst,
benadrukt door aanhoudende kille regenval
weerspiegelen in mij geen somberheid, - maar

dat is onzin, alsof dat evident wél zo zou zijn, neen,
het is de verwondering over de mildheid, in dit duister
nergens te vermoeden, en het reikhalzend uitzien

naar het nieuwe jaar die verdonkeremaand worden, die
voorgoed onbestaanbaar leken en me een lesje
leren, er is niets dat vaststaat, lot en noodlot zijn ongelijk.

Dáár mag ik over 22 dagen op toasten,
op een levenslijn die keerpunten kent, op
perspectieven die verdwenen leken, plots tevoorschijn

zijn gekomen en me inspireren en de dichter
in zijn 'oude jasje' steken, dit oude jaar zal kantelen
en ik val niet om, ik word de manager van 2010.

Und Rilke? "Jede Wendung der Winde war
mir Wink oder Schrecken; jedes tiefe Entdecken
machte mich wieder zum Kinde."

[© MN, in 'De man en zijn ziel'. Geschreven op muziek van Beethoven, pianist Radu Lupu. Rainer Maria Rilke, Strophe in
"Weihnachten 1923". Afbeelding: Unbenannt, „Der Wachter“ (hier bij een graf, maar hij is overal) von Hans Jörgen Kötter.]

11 december 2009

Elk beeld, elke foto of schilderij vertelt een eigen verhaal, dat is juist de schoonheid ervan (41)

Veel mensenverhalen kunnen nog zo tragisch zijn om aan te horen, maar de oprechtheid ervan is de schoonheid. Het verhaal van deze man ken ik niet, maar de intensiteit van de emotie in het zo goed als lege landschap met een onbekommerd doorgrazende koe, zegt hoe diepgravend de man zoekt naar motieven en argumenten, naar drijfveren en emoties, en of hij nu ergens spijt van heeft of niet, het is het leven dat hem stevig naar z'n kop grijpt, waar hij naar binnen gaat en spit naar wie hij is en wat hij ervan vindt wat er blijkbaar van is geworden. Ook al weten we niet waarover het gaat, het is de man die alleen is en diep in zijn ziel tast naar wat wij niet weten maar wat hem in de diepste ernst brengt van zijn zoektocht in de verlorenheid.

[© MN, in de reeks verhalende beelden, nr. 41. Afbeelding: "No regrets", (besluit) de fotograaf Adi Popa.]

12 december 2009

De herschepping van mijn rijk

Een onherroepelijk voorbije tijdsfeer,
van leven en dood, beide, op de rand van wanhoop,
van het absurde, maar er lijkt een herbegin.

Er ging zoveel te gronde, en ik,
bezeten van vruchtbaarheid en gloeiende
hoop op het ongewetene,

ik ging het vrouwelijk duister in,
stichtte in mijzelf de verwarring, kreeg dreun
na dreun, geslagen door onoverwinnelijke
pijn, vermengd met angst, zag toe hoe mijn land
in vlammen ging, de dichter met de vogelkop,
de scheppingswellusteling, -

terwijl het hoogst rumoerig is, het waait, het
stormt, ze lopen straks in en uit
en maken al mijn stille uren ongewis.

Alles is nog zeer jong. Anders dan alles
wat voorafgegaan is, in een vuurzee van hoop
op een herbegin in mijn kleine rijk.

[© MN, 'De man en zijn ziel'. Jules Deelder zei eens: "Dat je teweegbrengt is belangrijker dan wat je teweegbrengt."
Afbeelding: "In the middle of change" by Jure Kravanja.]

16 december 2009

**Als handen vol licht
naar een nog onbenoembare andere tijd**

Er had zich een vriendschap gestrengeld dwars
door twee geliefden voordat het onherroepelijke
van ver hier boven voltrokken werd.

De man bleek een sterk verwante ziel, in weinig
reeds te herkennen, maar belde me om de kern ervan
door te geven, de hemel vond het goed, -

ik hoorde de gebroken, maar vaste stem en gaf hem
zonder aarzelen maar zielstrillend de belofte
wat in het mysterie van vriendschap verborgen lag

en zo konden we elkaar loslaten en ieder onze weg
vervolgen, de weg van het nieuwe verbond dat kennelijk
reeds geschreven was, al ademde als gerijpt koren.

Het is de akker van zijn leven, een onuitwisbare
herinnering die zich, geploegd en wel, voortzet in al
wat van waarde is en een eigen verschijning krijgt.

[© MN, in 'In de geest van Isra'el'. Een nagedachtenis en overweging, Jan van der Hart ... 5 juni 2009. Wat kan het leven toch
onverwacht verrijkend zijn. Wat een bron van verwondering. Jan zou vandaag, 16 december, 80 zijn geworden. 80 Jaar is een
mooie leeftijd, maar gelukkig geen eindstreep. Ieder komt en gaat op een eigen streepje van een jaar.

Afbeelding: "Golden morning" by Dare Turnsek.]

17 december 2009

**Leven is lijden
Angst essen Seele auf**

Het is wit en koud, het seizoen
kent zijn eigenschappen nog, de mijne
zijn verward, ik beheer mijn schatten slecht.

Simon zei: "Je moet niet klagen, maar kranig zijn",
maar op 't eiland, mijn zielsdomein, daar huilt
mijn pijn de zwanenzang, de schrale klank

van het bekende drama, het is die vogelkop
en de ledematen van een versleten dichter, ja,
“de mens heeft ellende en heeft een straat”,

zei Bilderdijk, al weten we niets van ons lot
en moet God nog spreken, nauwelijks
een woord ontsnapt nu mijn hart.

[© MN, ‘De man en zijn ziel’. “Hoor, hoe mijn levenswil schreeuwt”, schreef een dichter eens. “Angst” naar een melodrama van Rainer Werner Fassbinder. Afbeelding: “Going home” by Jacek Stefan.
(Even nagezocht welke dichter, het is J. A. van Dér Mouw, 1863 - 1919 - Hoor, hoe 'k schreeuw mijn levenswil.)]

19 december 2009

De romanticus

Zie toch de vreugde van de jongen en de duif,
de duif die onvermoeid onze boodschap
toont, alleen of met velen.

Hij wordt verwelkomd, al kent de vrede
zware condities en wordt hij even hard weer
weggehoond. De duif, de bezorger van een dilemma –

een vogel en vrede, een woord in zijn veren,
zie hoe hij neerdaalt, weerloos,
maar altijd zeker van zijn belofte.

[© MN, 'Het kleine geluk'. Afbeelding: "My pigeon" by Agus Gunawan.]

20 december 2009

A meditation

"Love is not primarily a relationship to a specific person ; it is an attitude, an orientation of character which determines the relatedness of a person to the world as a whole, not towards one 'object' of love. If a person loves only one other person and is indifferent to the rest of his fellow men, his love is not love but a symbiotic attachment, or an enlarged egotism. Yet, most people believe that love is constituted by the object, not by the faculty. In fact, they even believe that it is a proof of the intensity of their love when they do not love anybody except the 'loved' person." (Erich Fromm)

[Afbeelding: schilderij 'Vrede op aarde' van Amberoos.]

21 december 2009

Elk beeld, elke foto en schilderij vertellen een eigen verhaal, dat is juist de schoonheid ervan (42)

Meditatie, tussen chaos en orde

De stilte die zo beklemmend en
bevrijdend kan zijn, maar in het leven
vandaag ook zo ver te zoeken is, de stilte

die velen zo benauwend lijkt en
ontvlucht wordt, liever de haast dan
de rust, die stilte kan met dichte ogen

gedacht worden en stevast gevonden
op elk wenselijk moment, er onvermoed door
omhelsd vinden we heiligheid en verlossing.

[© MN, in de reeks vertellende beelden, nr. 42. Denk aan de zegswijze van Kahlil Gibran: "Een schildpad weet meer van de weg te vertellen dan de haas." Afbeelding: Collage, van links naar rechts foto's van Lazar, Jessica Eik, Helder Mendes en Vladapop.]

23 december 2009

Onze harten, je woonstee

De dag van haar moeder's dood,
hier duizend voetstappen vandaan,
blijft een strik in het jaar, -

het waren maanden vol dagelijkse
zorg en voorlezen; haar onwetendheid
kantelde langzaam naar het besef

van sterfelijkheid, haar einde in klare
zucht, "Ze gaan hier allemaal dood"
tekende haar laatste bed, zij lag gereed

met ons starend, warm om haar heen, even wakker,
dan een lange diepe slaap en plots de adempnood,
'ga heen, je vrede nemen we van je over'.

24 december 2009

Een bondgenoot

En twee jaar geleden ging Henk,
onze oude buurman, een geziene vriend
van vele verhalen, -

meningen ook, maar was hem iets te bar,
dan werd hij luchtig, verlegen en lachte,
'het zal mijn tijd wel duren'.

Zeven jaar eerder verloor hij hartenvrouw,
voor wie hij jarenlang zorgde in de tekens
van geduld, eenvoud en compassie.

Een lieve oude man, nederig en vlijtig
en zorgzaam, een man in de sporen
van zijn vader, een 'hoender-man'*,

een trouwe huisman die elke dag
glunderend begroette, op vaste tijden
in een versleten stoffeerderjas, een gastvrije

heer, zuinig en sober, maar rijk
in tolerantie en vriendschap, honderden
gesprekjes tekenden ons verbond.

[© MN, in 'Beziëld leven'. IM Henk Peters, 7 december 1924 – 24 december 2007. De hoender is een speciaal kippenras; Henk dacht er over, na vijftig jaar, ermee te stoppen want de zorg werd hem teveel. Daags voor kerstmis overviel hem de dood. Te dichtbij nog, - ja, Uvi herinnert me aan Stef Bos en ik parafraseer hem, "Zijn dood is me nog te groot voor woorden." Hij was/is me een erg dierbare mens. Gehinderd door de pijn ben ik helaas opnieuw ontrouw in weblogbezoek.

Afbeelding: Henk met een van zijn geliefde hoenders, foto van Luuk Hans.]

25 december 2009

Ook dieren symboliseren wat met kerst wordt gevierd

Zij kijkt terecht niet geheel argeloos meer, maar is vastberaden het weerloze te beschermen opdat het zich in die veiligheid kan ontplooiën. Als kerst daarover niet gaat, heb ik het nooit begrepen.

Geborgenheid, warmte en waardigheid, moge deze drie woorden genoeg zijn voor een herinneringsvolle kerst die tevens de inleiding is voor het jaar dat erop volgt, 2010.

Allemaal een zalig kerstfeest.

[© MN, Kerstmis 2009. "Save in the arms of love" by Sandy Powers.]

29 december 2009

Hij schrijft met groots gebaar
voor ieder het beste jaar.
Hij schrijft met groots gebaar
voor ieder het beste jaar,
een jaar van vrede en geluk,
dan gaat niemand van zijn stuk,
een jaar van gezondheid & barmhartigheid,
vreugde en meelevendheid.
Al draait hij van pijn driemaal in het rond,
hij schrijft 't volle pond
en wenst ieder een warm inspirerend verbond.

[© MN bij een foto van Gerard Seston.]